

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

LIKVIDACE POZŮSTALOSTI

rigorózní práce

Mgr. Petra Cardová

Plzeň

2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Obor rigorózního řízení: občanské právo a civilní proces

LIKVIDACE POZŮSTALOSTI

rigorózní práce

Mgr. Petra Cardová

Plzeň

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 2023

Mgr. Petra Cardová

Seznam použitých zkratk

- likvidace = likvidace pozůstalosti
- z.ř.s = zákon č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- notářský tarif = vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky
- o.z. = zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- o.s.ř. = zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- j.ř.s. = vyhláška č. 38/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- EŘ = zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
- insolvenční zákon = zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
- zákon o insolvenčních správcích = zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- zákon o veřejných dražbách = zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
- zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech = zákon č. 254/2019 o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
- zákon o oceňování majetku = zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku
- ZOK = zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
- zákon o soudních poplatcích = zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- obč. z. = zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- v.k.ř. = Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001 – Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.
- DPH = daň z přidané hodnoty
- vypravitel pohřbu = osoba, který vypravila zůstavitelův pohřeb
- SJM = společné jmění manželů
- NS = Nejvyšší soud
- KN nebo katastr = katastr nemovitostí
- tzn. = to znamená
- odst. = odstavec
- č. = číslo
- nar. = narozen/a
- zemř. = zemřelý
- č.j. = číslo jednací
- sp. zn. = spisová značka
- atd. = a tak dále
- poz. = pozůstalý/á
- odst. = odstavec
- s. = strana
- tj. = to je
- mj. = mimo jiné

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Předlužená pozůstalost	5
2.1. Zastavení řízení.....	5
2.2. Zjišťování předluženosti.....	8
2.3. Určení obvyklé ceny aktiv, pasiv a výše předlužení	9
2.4. Společné dluhy manželů.....	10
2.5. Likvidace pozůstalosti jakožto zvláštní postup.....	12
3. Předpoklady pro nařízení likvidace	14
3.1. Likvidace na návrh.....	14
3.2. Likvidace nařízená soudem	17
4. Průběh likvidace pozůstalosti	19
4.1. Nařízení likvidace	19
4.1.1. Usnesení o nařízení likvidace.....	19
4.1.2. Účinky nařízení likvidace	23
4.1.3. Účastníci řízení při likvidaci pozůstalosti	25
4.2. Likvidační správce	27
4.2.1. Požadavky na osobu likvidačního správce.....	27
4.2.2. Vznik a zánik funkce.....	28
4.2.3. Práva a povinnosti likvidačního správce.....	30
4.2.4. Odměna likvidačního správce	32
4.3. Likvidační podstata	34
4.3.1. Obsah a rozsah majetku likvidační podstaty.....	34
4.3.2. Zjišťování majetku likvidační podstaty	35
4.3.3. Seznam majetku likvidační podstaty	38
4.3.4. Správa majetku likvidační podstaty	39
4.3.5. Zpeněžení majetku likvidační podstaty.....	42
4.3.5.1. Způsoby zpeněžení	44
4.3.5.2. Zvláštní aspekty vybraných druhů zpeněžovaného majetku	52
4.3.5.3. Nakládání s výtěžkem zpeněžení.....	54
4.3.6. Nabytí majetku z likvidační podstaty.....	56
4.3.7. Nezpeněžený majetek.....	57
4.4. Pasiva a přihlašování pohledávek.....	59
4.4.1. Pasiva likvidační podstaty	59
4.4.2. Přihláška pohledávky a její přílohy	60

4.4.3.	Zvláštní druhy přihlášek.....	64
4.4.4.	Následky přihlášení pohledávky	66
4.4.5.	Zvláštní způsoby skončení účasti věřitele	67
4.5.	Přezkum pohledávek	70
4.5.1.	Seznam pohledávek	70
4.5.2.	Přezkoumání pohledávek při jednání.....	71
4.5.3.	Přezkoumání pohledávek bez nařízení jednání	79
4.5.4.	Zjištění pohledávky a práva na uspokojení pohledávky ze zajištění 80	
4.6.	Rozvrh výtěžku	81
4.6.1.	Uhrazované pohledávky.....	81
4.6.2.	Uspokojení zajištěných pohledávek	81
4.6.3.	Rozvrhové usnesení	83
4.6.6.	Odměna notáře při likvidaci pozůstalosti	90
4.7.	Další najevo vyšlý majetek.....	92
4.7.1.	Pokračování v likvidaci pozůstalosti.....	92
4.7.2.	Nabytí nově najevo vyšlého majetku osobami, kterým svědčilo dědické právo.....	93
4.8.	Zastavení likvidace	95
5.	Komparace současné právní úpravy a právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a nedostatky současné právní úpravy.....	96
5.1.	Komparace předchozí a současné právní úpravy	96
5.2.	Nedostatky současné právní úpravy a de lege ferenda úvahy	102
6.	Závěr	106
	Resumé	111
	Použité zdroje	114
1.	Literatura	114
2.	Právní předpisy.....	114
3.	Jiné právní zdroje.....	115
4.	Judikatura.....	115
5.	Ostatní	116

1. Úvod

Likvidace pozůstalosti je zvláštní typ řízení, jež může nastat v případě, že je zůstavitelova pozůstalost předlužená. Jedná se o proces, při kterém je zpeněžován majetek zůstavitele a z výtěžku tohoto zpeněžení jsou uhrazovány dluhy zůstavitele. Likvidace pozůstalosti je institut, kterému se množství notářů a jejich zaměstnanců raději vyhýbají a snaží se řízení usměrňovat tak, aby k likvidaci nikdy nedospělo, jelikož se jedná o proces, který obnáší velké množství úkonů a může trvat i několik let. K likvidaci však nedospěje vysoké množství řízení, neboť dluhy zůstavitele buďto nepřevyšují výši jeho majetku, anebo při vyšším množství dluhů zůstavitel nemá žádný majetek, či má pouze majetek nepatrné hodnoty, a tudíž se řízení zastaví a dluhy zůstávají neuspokojeny.

Vzhledem k četnosti, s jakou řízení o pozůstalosti dospějí k likvidaci, nejsou jednotlivé úkony činěné při likvidaci něčím, s čím se notáři a jejich zaměstnanci setkávají na každodenní bázi, tak jako s jinými způsoby skončení řízení o pozůstalosti, tedy například schválení dohody o rozdělení pozůstalosti, potvrzení jedinému dědici nebo zastavení řízení, především pak notářské kanceláře v menších městech. V notářské kanceláři, ve které vykonávám svou koncipientskou praxi, byly od roku 2015 do roku 2022 průměrně 3 likvidace na průměrný nápad 315 spisů za rok.

Domnívám se, že je možné, že předlužených pozůstalostí může v budoucnu přibývat, vzhledem k současné ekonomické krizi. Toto téma jsem si vybrala proto, abych čtenáři poskytla podrobný rozbor veškerých fází tohoto řízení od předlužené pozůstalosti obecně, přes podmínky, které musí být pro nařízení splněny, a přes samotné nařízení likvidace až po rozvrh výtěžku. Téma jsem si vybrala také z toho důvodu, že jsem kvůli výkonu praxe v notářské kanceláři chtěla poznat celý proces likvidace co nejvíce dopodrobna.

Likvidace pozůstalosti je obsažena v právní úpravě účinné od 1. 1. 2014 v z.ř.s., který používá tento pojem poprvé. V předchozí právní úpravě se tento zvláštní způsob řízení nazýval likvidace dědictví. Změna pojmosloví souvisí s velkou rekonstrukcí soukromého práva obsaženou zejména v novém občanském zákoníku, který znovu začal používat termín pozůstalost. Likvidace pozůstalosti je v z.ř.s. upravena velmi rozsáhle a podrobně, na rozdíl od předchozí úpravy v o.s.ř. ve znění do 31. 12. 2013,

kde byla likvidace dědictví upravena pouze ve třech paragrafech. Dá se tedy říci, že rekodifikace přispěla k vyjasnění mnoha prázdných míst a upřesnila některé postupy, které se dříve dovozovaly spíše z výkladu nebo z praxe. I přesto lze ale nalézt místa, která by mohla být v zákoně zakotvena přesněji, aby bylo jasné, jak konkrétní situaci řešit. Tato nevyjasněná místa budou nastíněna v textu práce, s čímž souvisí i úvahy de lege ferenda, které jsou v práci obsaženy a mohly by vést k vyjasnění některých zákonem nepřiliš komplexně upravených částí likvidace.

Práci jsem se pokusila pojmout i z praktického hlediska, proto jsou u všech vydávaných usnesení uvedeny i názorné příklady výroků těchto usnesení. Zároveň jsem se do práce pokusila včlenit poznatky nabyté při notářské praxi, které někdy přímo nevyplývají z právních předpisů, ale jsou dány zvyklostmi u notáře nebo u okresního soudu.

Cílem práce je komplexně nastínit celý proces likvidace pozůstalosti, a to od fáze předcházející nařízení likvidace, až po postup, který navazuje na vydání rozvrhového usnesení. Dalším cílem je vymezení nepřiliš vyjasněných úseků řízení a poskytnutí úvah de lege ferenda, které by mohly poskytnout oporu pro vyjasnění těchto míst a v souvislosti s tím i zjednodušit a zpřesnit činnost notáře jakožto soudního komisaře. Práce se také zabývá zákonnou úpravou a jejím srovnáním s reálnou praxí, dále pak také srovnáním současné a předchozí právní úpravy. Metody užitě k dosažení vytyčených cílů jsou metoda deskriptivní, analytická a komparační.

Práci jsem rozčlenila do čtyř hlavních kapitol. První kapitola samotného textu práce se věnuje obecně předlužené pozůstalosti a jiným způsobům, jak může řízení o předlužené pozůstalosti skončit než likvidací pozůstalosti. Dále se zde věnuji procesu zjišťování předluženosti pozůstalosti. Kapitola se též zabývá otázkou společných dluhů manželů a způsobem, jakým jsou tyto dluhy v řízení o pozůstalosti zohledňovány, a také funkcí řízení o likvidaci pozůstalosti.

V druhé kapitole se věnuji předpokladům, které musí být kumulativně splněny, aby byla likvidace nařízena a zároveň zde rozlišuji dva základní způsoby zahájení řízení o likvidaci, a to likvidaci na návrh a likvidaci nařízenou z úřední moci.

Třetí kapitola je stěžejní a tvoří základ celé práce. Zabývá se samotným procesem celé likvidace. Je koncipována chronologicky, na počátku je tedy popsáno

nařízení likvidace pozůstalosti, společně s účinky, které nařízení likvidace vyvolává. Také je zde poukázáno na změnu okruhu účastníků řízení.

Následující část třetí kapitoly je věnována funkci likvidačního správce. Jsou zde vymezeny požadavky nutné k výkonu této funkce, dále také jak jeho funkce vzniká a zaniká, jaká má práva a povinnosti a jak vysoká je odměna za výkon jeho činnosti.

Navazující část třetí kapitoly se věnuje jedné ze základních složek likvidace, a to pojmu likvidační podstaty, především pak jejímu obsahu a rozsahu majetku, který do ní spadá. Je zde také popsáno, jak probíhá proces zjišťování majetku, jeho zápis do seznamu majetku a také jak je majetek spravován. Podstatnou částí je zde proces zpeněžování majetku likvidační podstaty. V této části popisují čtyři základní způsoby zpeněžení a také jeden zvláštní, včetně vymezení rozdílů a případně i výhod či nevýhod jednotlivých způsobů. Při zpeněžování je možné narazit na majetek, u kterého je zpeněžování zvláštní či komplikovanější, v kapitole se tudíž zaměříme i na některé vybrané druhy majetku náležejícího do likvidační podstaty a zvláštnostem při jejich zpeněžování. Soudní komisař může s výtěžkem zpeněžení zacházet jen zákonem předepsaným způsobem, což je taktéž popsáno v této části práce. Dále je zde také vymezen okamžik nabytí vlastnického práva nabyvatelem zpeněžované věci a postup v případě, kdy se majetek nepodaří zpeněžit.

Další podkapitola se věnuje druhé základní složce likvidace, a to pasivům a v souvislosti s nimi také přihlašování pohledávek. Je zde vymezeno, co do pasiv likvidační podstaty spadá, jakou má mít podobu přihláška pohledávky, jaké má její podání následky. Popisují zde také různé jiné možnosti, jak může skončit účast věřitele, než je jeho uspokojení při rozvrhu.

Dále se text ve třetí kapitole věnuje problematice, která nebyla v předchozí právní úpravě v o.s.ř. téměř vůbec upravena, zatímco nyní je jí v z.ř.s. věnováno poměrně mnoho prostoru. Jedná se o přezkum pohledávek. Věnují se zde oběma formám možného přezkumu, tedy přezkumu při jednání a bez jednání. V podkapitole je nastíněn i postup věřitelů, domnívají-li se, že některá z pohledávek by neměla být do pasiv likvidační podstaty zařazena.

V další části této kapitoly je věnován prostor nejdůležitějšímu momentu likvidace, ke kterému celá likvidace směřuje, a to k rozvrhu výtěžku mezi přihlášené věřitele. Je zde rozlišen postup při uspokojování zajištěných pohledávek a ostatních

pohledávek, které zajištěny nejsou, spolu s pořadím, ve kterém jsou uspokojovány. Zbyde-li po uspokojení veškerých pohledávek část výtěžku, tento zbytek se nazývá likvidační přebytek, kterému se v této podkapitole také věnuji. Při vydání usnesení, kterým se řízení u soudu prvního stupně končí, má být rozhodnuto o odměně notáře, proto se jí v této kapitole také zabývám.

Předposlední podkapitola průběhu likvidace pozůstalosti se věnuje postupu, který se užije v případě, kdy po skončení řízení vyjde najevo nový majetek.

Poslední část třetí kapitoly se pak věnuje zřídka užívanému institutu, a to zastavení likvidace, což je užito v případě, kdy se zjistí, že zůstavitel je naživu.

Poslední z hlavních kapitol samotného textu práce je komparace současné právní úpravy a právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a také nedostatkům současné právní úpravy. Zde se pokusím poukázat na zásadní rozdíly, které mezi právními úpravami spatřuji. Tato kapitola se také věnuje úvahám *de lege ferenda*.

2. Předlužená pozůstalost

Předluženou pozůstalost je možné chápat v širším nebo v užším smyslu. V širším smyslu se jedná o každou pozůstalost, jejíž pasiva převyšují výši aktiv, tedy i o pozůstalost, ve kterém není žádný majetek, nebo je zde majetek bez hodnoty či majetek nepatrné hodnoty. V těchto případech se ale v rámci řízení o pozůstalosti uplatňuje zvláštní postup, a to zastavení řízení, při kterém nejsou dluhy náležející do pozůstalosti uspokojovány. V užším smyslu se jedná o předluženou pozůstalost tehdy, když byla její předluženost určena usnesením o určení obvyklé ceny pozůstalosti dle § 180 z.ř.s., z něhož vyplývá, že výše pasiv převyšuje výši aktiv pozůstalosti, a zároveň toto usnesení určuje výši předlužení. Předluženou pozůstalost v užším pojetí je třeba buďto projednat, anebo nařídit její likvidaci.

2.1. Zastavení řízení

Zastavení řízení představuje zvláštní postup, který se uplatní v případě, že do pozůstalosti nenáleží žádný majetek, nebo sem náleží majetek bez hodnoty či majetek nepatrné hodnoty. Jestliže se jedná o pozůstalost bez majetku, uplatní se zde postup dle § 153 z.ř.s. a řízení je zastaveno. Toto ustanovení nelze vykládat doslovně, tedy tak, že se dá užit pouze v případě, kdy zůstavitel nezanechal vůbec žádný majetek, neboť každá zemřelá osoba po sobě alespoň nějaký majetek zanechá, ať už se jedná o oblečení, nebo o věci sloužící k uspokojování každodenních potřeb. Ustanovení se tedy používá především v případě, kdy zůstavitel zanechá pouze bezcenné věci, jejichž vydání vypraviteli pohřbu by nemělo žádný význam.¹ Usnesení o zastavení v tomto případě není třeba doručovat a není proti němu přípustné odvolání.² Nabývá právní moci vydáním. Výrok usnesení je následující:

„Řízení se podle § 153 zákona o zvláštních řízeních soudních zastavuje.“

V případě pozůstalosti, do které nějaký majetek náleží, a to ať majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty, se postupuje podle § 154 z.ř.s., kdy soud

¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 545

² § 129 písm. d) z.ř.s.

usnesením rozhodne o vydání majetku náležejícího do pozůstalosti vypraviteli pohřbu a zároveň rozhodne o zastavení řízení. Zákon však vysloveně říká, že k tomu, aby mohl být majetek vypraviteli pohřbu vydán, je třeba jeho souhlas, bez něhož není možné postup dle § 154 z.ř.s. použít. V praxi vypravitel pohřbu vyjadřuje nesouhlas s nabytím majetku například tehdy, kdy je vypravitelem obec, na jejímž území zůstavitel zemřel, nebo domov pro seniory, ve kterém zůstavitel žil. Vypravitelé pohřbu patřící mezi příbuzné zůstavitele odmítají nabýt majetek nepatrné hodnoty nejčastěji proto, že mají obavu, že na ně mohou přejít dluhy, které zůstavitel měl, v tomto případě však vypravitel není dědicem a dluhy zůstavitele na něj tedy přejít nemohou. Projednání pozůstalosti je v těchto případech značně nevhodné, protože se většinou jedná o pozůstalost předluženou, může tedy dojít k situaci, kdy potencionální dědici dědictví postupně odmítají až do šesté dědické třídy, načež následuje potvrzení nabytí dědictví státem. Hospodárnější řešení by v tomto případě mohla být možnost toho, že by majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty mohl být vydán i jiné osobě, která by s nabytím tohoto majetku vyjádřila souhlas a řízení by bylo možné zastavit.³ Průlom v této problematice přineslo rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě č. j. 10 Co 324/2019-55 ze dne 29. 11. 2019 a následně usnesení Nejvyššího soudu České republiky č. j. 24 Cdo 785/2020 ze dne 27. 8. 2020. Krajský soud v Ostravě rozhodl o odvolání proti usnesení Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 6. 2. 2020, č. j. 15 D 1367/2017-89, ve kterém rozhodl, že řízení se zastavuje a majetek nepatrné hodnoty zůstavitelkou zanechaný se vydává státu. Všichni v úvahu přicházející dědicové dědictví odmítli, což samo o sobě bylo značně nevhodné, a případné nařízení likvidace pozůstalosti ze strany státu by nebylo účelné, neboť zůstavitelka zanechala pouze majetek nepatrné hodnoty, tudíž by při likvidaci nemohly být uspokojeny pohledávky věřitelů. Odvolací soud byl toho názoru, že postup soudní komisařky, kdy užila analogicky postup dle § 154 odst. 1 z.ř.s. a rozhodla, že stát nabývá majetek nepatrné hodnoty nikoliv jako dědic, ale jako ten, komu majetek připadá, jestliže tu není nikdo, komu by majetek mohl být vydán, když vypravitel pohřbu s vydáním vyslovil nesouhlas, lze akceptovat, a tudíž její rozhodnutí potvrdil. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových podal proti usnesení Krajského soudu

³ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 548

v Ostravě dovolání k Nejvyššímu soudu, neboť tato otázka dosud nebyla v praxi dovolacího soudu řešena. Nejvyšší soud ve výše zmíněném usnesení rozhodl o správnosti napadaného rozhodnutí a dovolání zamítl. Vyjádřil zde názor, že jestliže není nikdo, komu by mohl být majetek vydán, může být nabývajícím subjektem i stát, a to proto, že není nikdo jiný, komu by bylo možné majetek vydat, což představuje i analogii odúmrti dle § 1634 o.z. Vyžadovat souhlas státu s takovýmto postupem je bezpředmětné.⁴

Otázka, zda se jedná o majetek nepatrné hodnoty, se posuzuje podle různých okolností a situace v době úmrtí zůstavitele, a to jak dle životní úrovně ve společnosti nebo dle průměrných příjmů, tak podle výše nákladů pohřbu konkrétního zůstavitele, hodnota majetku tedy může být v návaznosti na tyto okolnosti někdy nižší a někdy vyšší.⁵ Stejně jako v případě zastavení řízení dle § 153 z.ř.s. není ani v tomto případě možné odvolání, jestliže byla splněna zákonem předvídaná podmínka, tedy že vypravitel pohřbu vyslovil s nabytím majetku bez hodnoty nebo majetku nepatrné hodnoty souhlas.⁶ Usnesení se v tomto případě doručuje vypraviteli pohřbu, který vyslovil souhlas s nabytím majetku. Jelikož není přípustné odvolání a doručuje se vypraviteli pohřbu, usnesení nabývá právní moci doručením vypraviteli. Výrok usnesení může mít následující podobu:

„Řízení se podle § 154 zákona o zvláštních řízeních soudních zastavuje a majetek nepatrné hodnoty zůstavitelem zanechaný a sestávající se z:

- *peněžní hotovosti uložené v místě bydliště ve výši **700 Kč**,*
- *páru zlatých náušnic v obvyklé dohodnuté ceně **500 Kč***
- *pohledávky za společností E. ON Energie, a.s., F.A. Gerstnera 2151/6, 370 01 České Budějovice, IČ 25733591, z titulu přeplatku za odběr elektřiny ve výši **11 500 Kč**,*

*se vydává poz. dceři **Aleně Novákové**, datum narození 10. 1. 1973, bytem Volyně, Karla Čapka 572, která se postarala o pohřeb.“*

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 785/2020

⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 546

⁶ § 129 písm. e) z.ř.s.

Nabytím právní moci usnesení dle § 153 nebo § 154 z.ř.s. je řízení o pozůstalosti skončeno,⁷ z čehož vyplývá i to, že v obou dříve uvedených případech zastavení řízení musí být rozhodnuto nejen o samotném zastavení, ale i o odměně notáře.⁸ Kdyby usnesení o zastavení řízení o pozůstalosti obsahovalo pouze výrok o zastavení, nemuselo by obsahovat odůvodnění, jelikož v něm ale musí být rozhodnuto i o odměně notáře, výrok o odměně odůvodněn být musí.⁹ Dále usnesení obsahuje poučení o tom, že proti němu není možné podat odvolání. Odměna notáře je v tomto případě upravena v § 11 odst. 1 notářského tarifu a činí 1 000 Kč. Dále notáři náleží náhrada hotových výdajů a DPH. Odměnu v případě zastavení řízení hradí stát.¹⁰

2.2. Zjišťování předluženosti

Předluženost pozůstalosti se zjišťuje prostřednictvím zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti, což je nedílnou součástí každého řízení o pozůstalosti. Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti plní majetkovou funkci řízení. Obecně lze říci, že zjištění aktiv a pasiv a následné vydání navazujících usnesení nemusí být vždy konečné, správné a úplné, kdy samotný právní řád s těmito nedostatky počítá zejména existencí institutů dodatečného projednání pozůstalosti, nebo pokračování v likvidaci pozůstalosti. V rámci likvidace pozůstalosti může také kvůli nesprávnému určení výše aktiv a pasiv vzniknout likvidační přebytek.¹¹ Mezi pasiva pozůstalosti se dle § 1701 odst. 2 o.z. řadí náklady zůstavitelova pohřbení. Dále soud zjišťuje existenci dalších případných dluhů zpravidla dotazy u zůstavitelových věřitelů, ze soudních spisů, z listinných důkazů¹² a také od pozůstalých při sepisu protokolu o předběžném šetření. Pasiva mohou vyjít najevo i z jiných podkladů, jako třeba z výpisu z katastru nemovitostí.¹³

⁷ § 155 z.ř.s.

⁸ § 108 odst. 2 z.ř.s.

⁹ § 124 odst. 2 z.ř.s.

¹⁰ § 108 odst. 1 písm. d) z.ř.s.

¹¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 526

¹² § 180. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-10-9]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 557

Při zjišťování předluženosti může soud na návrh dědice, který si vyhradil soupis pozůstalosti, nebo toho, kdo spravuje pozůstalost, postupovat dle § 174 z.ř.s. a vyzvat věřitele zůstavitele, aby přihlásili a doložili své pohledávky. S touto výzvou je také poučíván o následcích nepřihlášení pohledávek, tedy že ve lhůtě nepřihlášený věřitel nebude mít právo na uhrazení své pohledávky vůči dědici, je-li pozůstalost vyčerpána uhrazením ohlášených pohledávek.¹⁴ K přihlašování pohledávek dá soud věřitelům lhůtu, která nesmí být kratší než 3 měsíce a usnesení se vyvěšuje na úřední desce soudu.¹⁵

2.3. Určení obvyklé ceny aktiv, pasiv a výše předlužení

Obvyklá cena pozůstalosti je cena, za kterou by bylo možné zůstavitelův majetek prodat v době jeho smrti¹⁶ a určuje se prostřednictvím soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku, společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku nebo shodných údajů dědiců o zůstavitelově majetku a také shodných údajů dědiců o aktivech a pasivech pozůstalosti. Obvyklá cena majetku a jiných aktiv pozůstalosti se stanoví usnesením, kde je dále určena také výše dluhů a dalších pasiv pozůstalosti, čistá hodnota pozůstalosti a případně také výše předlužení.¹⁷ Toto usnesení může být vydáno buďto jako samostatné, častěji je ale součástí rozhodnutí o pozůstalosti.

Obvyklou cenu majetku tvoří součet jednotlivých položek náležejících do pozůstalosti. Výši pasiv pak představuje součet všech dluhů zůstavitele včetně nákladů na jeho pohřeb, případně pak náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, o kterých zákon stanoví, že je hradí dědici, že se hradí z pozůstalosti nebo že jsou pasivy pozůstalosti.¹⁸ Čistá hodnota pozůstalosti je rozdíl mezi obvyklou cenou aktiv a pasiv, a to je-li tento rozdíl kladný, tedy jestliže hodnota aktiv převyšuje hodnotu

¹⁴ § 1711 o.z.

¹⁵ § 174 z.ř.s.

¹⁶ § 180. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-10-9]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷ § 180 odst. 1 z.ř.s.

¹⁸ § 171 odst. 2 z.ř.s.

pasiv. Výše předlužení se představuje také rozdíl mezi obvyklou cenou aktiv a pasiv, a to v opačném případě, tedy jestliže je hodnota pasiv vyšší než hodnota aktiv.¹⁹

2.4. Společné dluhy manželů

Jestliže měl zůstavitel v době svého úmrtí uzavřené manželství, v rámci řízení o pozůstalosti se rozhoduje i o obvyklé ceně majetku v SJM a o jeho vypořádání, tj. který majetek náležející do SJM případně pozůstalému manželovi a který bude náležet do pozůstalosti. Obvyklou cenu majetku patřícího do SJM zůstavitele a pozůstalého manžela soud stanoví usnesením.²⁰ V případě, že bylo manželství zrušeno, zaniklo nebo bylo-li zúženo SJM zůstavitele a jeho manžela ještě za zůstavitelova života, do pozůstalosti náleží právo na vypořádání SJM.²¹ Pokud již od zrušení nebo zániku manželství uběhly 3 roky a nedošlo-li k vypořádání SJM dohodou, ani nebyl podán návrh soudu na jeho vypořádání, užije se zde nevyvratitelná domněnka týkající se vypořádání SJM dle § 741 o.z., tedy tak, že „*hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z manželů, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá; ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou, jejich podíly jsou stejné; ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma manželům, jejich podíly jsou stejné.*“²²

Kromě určení obvyklé ceny majetku patřícího do SJM soud také schvaluje dohodu mezi pozůstalým manželem a dědici o vypořádání majetku patřícího do SJM.²³ Jestliže nedojde mezi dědici a pozůstalým manželem k této dohodě, „*soud usnesením podle zásad uvedených v občanském zákoníku určí, jaký majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi, popřípadě též stanoví pohledávku, potřebnou k vypořádání majetku ze společného jmění.*“²⁴ Vypořádání SJM musí předcházet určení rozsahu aktiv a pasiv pozůstalosti, neboť

¹⁹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 568

²⁰ § 162 odst. 1 z.ř.s.

²¹ § 163 z.ř.s.

²² § 741 o.z.

²³ tamtéž

²⁴ § 162 odst. 2 z.ř.s.

dohoda o vypořádání SJM uzavíraná mezi dědici a pozůstalým manželem přímo ovlivňuje podobu pozůstalosti.

Co se týče dluhů SJM, z.ř.s. se ve svém § 162 zaměřuje pouze na vypořádání majetku, nikoliv na vypořádání dluhů. Dle judikatury tvoří dluhy zůstavitele pasiva dědictví, a to bez ohledu na to, zda jsou součástí SJM nebo jsou výlučně zůstavitelovy, a bez ohledu na to, jak zněla dohoda mezi pozůstalým manželem a ostatními dědici týkající se dluhů ze SJM. „*Vzhledem k tomu, že vypořádání zůstavitelových dluhů (...) není závazné pro zůstavitelovy věřitele, soud zařadí do pasiv dědictví rovněž (v plném rozsahu) (...) dluhy zůstavitele, které patří do jeho společného jmění s pozůstalým manželem, aniž by přitom bylo významné, zda, popřípadě jak byly tyto dluhy vypořádány mezi manželem zůstavitele a zůstavitelovými dědici (...), neboť dědici zůstavitele jsou povinni tyto dluhy věřitelům uhradit bez ohledu na to, zda a jak byly vypořádány.*“²⁵ Kdyby byly však dluhy ze SJM zařazeny v plné výši, mohl by vzniknout mylný závěr o předluženosti pozůstalosti, a důsledkem toho by bylo nařízení likvidace i přes to, že předluženost by neodpovídala realitě. Při zjišťování předluženosti tedy není podstatné, zda je či není předlužené SJM, avšak pouze to, zda je předlužena samotná pozůstalost. Může nastat situace, kdy je společné jmění předlužené, avšak zůstavitel má ve svém výlučném vlastnictví majetek, díky kterému ve výsledku pozůstalost předlužená není. Stejně tak je možné, že nastane situace, kdy SJM není předlužené, avšak zůstavitel měl vlastní dluhy, které v konečném důsledku překračují výši aktiv v pozůstalosti, tedy i aktiva, která do pozůstalosti připadla ze společného jmění.

Postup, ke kterému se přiklonila praxe a která tvoří jakousi syntézu mezi řazením dluhů SJM do pozůstalosti v plné výši a mezi ponecháním na pozůstalém manželu a dědicích, které dluhy ze SJM přejdou do pozůstalosti, je takový, že do pasiv pozůstalosti se zahrne společný dluh manželů v plné výši, avšak je oceněn pouze polovinou své výše. Věřitelé pak mohou požadovat úhradu celého dluhu na dědicích, vzhledem k jejich solidární odpovědnosti.²⁶ Dědic ale není povinen nést dluh sám,

²⁵ Usnesení NS ze dne 25. 4. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2436/2011

²⁶ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 597-598

nýbrž má právo požadovat po ostatních spoludědicích jejich podíl. Jestliže uhradil více, než činí jeho podíl, náleží mu od ostatních spoludědiců náhrada.²⁷

2.5. Likvidace pozůstalosti jakožto zvláštní postup

Likvidaci pozůstalosti můžeme vymezit jako zvláštní postup při řízení o pozůstalosti a také právní institut, kterým se řídí uspokojení pohledávek věřitelů zůstavitele z výtěžku zpeněžení majetku, který patří do likvidační podstaty zůstavitele, přičemž neuspokojené pohledávky za zůstavitelem zanikají.²⁸ Předlužená pozůstalost nemusí vždy nutně znamenat, že bude nařízena likvidace pozůstalosti. To, jestli bude likvidace nařízena, záleží vždy na uvážení dědiců, případně pak na úvaze soudu při postupu dle § 195 odst. 2 z.ř.s. I u předlužené pozůstalosti může být vydáno rozhodnutí o dědictví dle § 185 odst. 1 z.ř.s. Po nařízení likvidace již nelze projednávat dědictví standardním způsobem. Likvidace pozůstalosti představuje dle současné právní úpravy jediný zvláštní postup v řízení o předlužené pozůstalosti. Právní mocí usnesení o nařízení likvidace zanikají také dědická práva, což znamená, že osoby, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace, již nelze považovat za dědice. I kdyby se objevily nové skutečnosti, které by způsobily, že pozůstalost nebude předlužená, nelze již od pravomocně nařízené likvidace upustit a zákon má pro takové situace vymezená řešení, která jsou podrobně specifikována dále. V rámci likvidace pozůstalosti se věřitelé uspokojují pouze z výtěžku zpeněžení majetku náležejícího do likvidační podstaty.²⁹

2.6. Funkce řízení o likvidaci

Jako dvě hlavní funkce řízení o pozůstalosti můžeme vymezit funkci legitimační a majetkovou. Legitimační funkce spočívá ve zjištění okruhu dědiců zůstavitele, tedy zjišťování okruhu osob, kterým náleží dědické právo. Na tuto funkci

²⁷ § 1876 o.z.

²⁸ § 195. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-10-29]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 600-601

řízení je kladen velký důraz a má rozhodující význam, neboť je zjišťován v každém řízení o pozůstalosti (výjimkou je pouze zastavení řízení dle kapitoly 2.1.) a tvoří podklad pro posouzení, jaké osoby se stávají právními nástupci zůstavitele a vstupují do jeho práv a povinností. V praxi bývá zpravidla málo případů, kdy by byl okruh dědiců zjištěný nesprávně. Co se týče funkce majetkové, která již byla zmiňována v kapitole 2.2., tato funkce spočívá ve zjišťování majetku a dluhů zůstavitele a také v určování obvyklé ceny pozůstalosti. Zjištění týkající se majetku nemají tak závažný dopad, jako zjištění okruhu dědiců, a v případě nesprávných závěrů týkajících se majetku zůstavitele je možné majetek dodatečně projednat i po pravomocném rozhodnutí o dědictví.³⁰

Při likvidaci pozůstalosti nabývá majetková funkce na významu, neboť probíhá zjišťování majetku nad rámec běžného zjišťování probíhajícího při řízení o pozůstalosti. Naopak likvidace pozůstalosti již nenaplnuje funkci legitimační, jelikož zanikají dědická práva a osoby, kterým svědčilo dědické právo, se nestávají právními nástupci zůstavitele. Funkce legitimační má v rámci řízení o likvidaci význam v případě, že výtěžek ze zpeněžení majetku převyšuje výši dluhů, a po uspokojení všech dluhů zůstane likvidační přebytek. V tomto případě se likvidační přebytek vydá osobám, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace pozůstalosti. Kromě funkce majetkové má likvidace pozůstalosti také funkci uhrazovací, která je zvláštní funkcí typickou pouze pro řízení o likvidaci. Spočívá v tom, že se zpeněžuje majetek náležející do likvidační podstaty a výtěžek ze zpeněžení se užívá k úhradě dluhů náležejících do pozůstalosti. Tato funkce je pro likvidaci klíčová, neboť uhrazení dluhů z výtěžku ze zpeněženého majetku je také hlavním cílem tohoto řízení.³¹

³⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 358-362

³¹ Tamtéž, s. 363 a 602-603

3. Předpoklady pro nařízení likvidace

Předpoklady pro nařízení likvidace je možné označit jako souhrn okolností, které musí být kumulativně splněny, aby bylo možné likvidaci nařídit a provést. Tyto předpoklady upravuje § 195 z.ř.s. Likvidaci je možné zahájit buď na návrh, anebo může být nařízena soudem z úřední povinnosti. Nařízením likvidace se mění účel a smysl celého řízení, neboť hlavním cílem není zjištění dědického práva, ale uspokojení pohledávek zůstavitelových věřitelů.³²

3.1. Likvidace na návrh

Likvidaci na návrh upravuje výše zmíněný § 195 z.ř.s. ve svém prvním odstavci. Tento návrh může podat „*dědic, kterému svědčí výhrada soupisu, nebo stát, jemuž má připadnout pozůstalost proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a na něž se hledí, jako by byl zákonný dědic, anebo věřitel, který prokázal svou pohledávku, již odpovídá dluh patřící do pasiv likvidační podstaty.*“³³ Toto ustanovení je kogentní, neboť zákonná formulace „soud nařídí“ znamená, že při splnění podmínek v § 195 odst. 1 z.ř.s. soud likvidaci nařídit musí. Výjimku tvoří zamítnutí návrhu v souladu s usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4750/2008 ze dne 30. 11. 2010, které je popsáno dále. Podmínky, které musí být splněny, se dělí na dvě skupiny, a to na formální a materiální podmínky.

Formální podmínky představují okruh osob, které jsou oprávněny návrh na zahájení podat. Jak je již uvedeno výše, jsou jimi dědic, stát v případě odúmrti, či věřitel zůstavitele, který nejenom tvrdí, že má vůči zůstaviteli pohledávku, ale také ji prokáže. U věřitele se musí jednat o pohledávku, která je způsobilá být součástí pasiv likvidační podstaty. Nemohlo by se tedy jednat například o úroky a úroky z prodlení, které by přirostly po právní moci usnesení o nařízení pozůstalosti, smluvní pokuty, pohledávky z darovacích smluv a jiných pokut, penále a jiných sankcí vzniklých za porušení mimosmluvních povinností, vzniklo-li na ně právo až po smrti zůstavitele.³⁴

³² Usnesení NS ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1611/2013

³³ § 195 odst. 1 z.ř.s.

³⁴ § 238 odst. 1 z.ř.s.

Co se týče návrhu dědice, dle zákona je to pouze takový dědic, jemuž svědčí výhrada soupisu. Tento dědic tedy musel být o právu učinit výhradu soupisu řádně poučen nebo vyrozuměn. Jestliže tedy dědici výhrada soupisu nesvědčí, a to jak proto, že ji ze své vlastní vůle neuplatnil, či proto, že ji sice uplatnil, ale ujmul se bez oprávnění plné správy pozůstalosti, nebo zatajil majetek náležející do pozůstalosti, či smísil pozůstalost s částmi svého majetku,³⁵ na návrh tohoto dědice likvidaci pozůstalosti naříditi nelze. Zákon nezakotvuje náležitosti návrhu na zahájení likvidace, může tedy jít o písemný návrh, nebo může být přednesen ústně a zaprotokolován u soudního komisaře.³⁶ V praxi je častější návrh na nařízení likvidace přednesen ústně a zanesen do protokolu o jednání. Osoba, která je oprávněná navrhnout likvidaci, tedy již musela být poučena o dědickém právu a neodmítnout dědictví. Návrh na nařízení likvidace tedy nemůže podat osoba, o které lze mít důvodně za to, že je zůstavitelův dědic, ale až skutečný dědic poté, co výslovně dědictví neodmítl.³⁷

Zákon nám neříká, zda musí být o dědickém právu poučeny všechny osoby, kterým svědčilo dědické právo, aby mohla být likvidace nařízena. Dle mého názoru je možné, aby návrh podal kterýkoliv dědic, který již byl poučen o dědickém právu a uplatnil výhradu soupisu, není nutné, aby byly o dědickém právu vyrozumívány všechny osoby, kterým svědčilo dědické právo. Usnesení o nařízení likvidace by se jim však mělo doručovat, stejně jako dědicům, kteří již byli poučeni o dědickém právu a dědictví neodmítl. Zákon však tuto otázku neřeší, zabrousím-li tedy do úvah de lege ferenda, domnívám se, že by bylo pro notářskou praxi vhodnější, aby tato problematika byla upravena přesněji a bylo tak jasné, že je dostačující návrh jediného dědice a ostatní v úvahu přicházející dědici o dědickém právu být poučováni nemusí. Tato právní úprava by mohla představovat pro praxi drobné ulehčení, neboť je občas předvolání všech dědiců složité, může jich být velké množství, nemusí být známo místo jejich pobytu, anebo mohou mít trvalý pobyt na adrese místního úřadu. Mohlo by být dostačující, aby soudní komisař předvolal jedinou osobu, která by podala návrh na nařízení likvidace, a na základě tohoto návrhu by byla likvidace nařízena.

³⁵ § 1681 odst. 1 o.z.

³⁶ § 195. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-10-29]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁷ ŠEŠINA, Martin. Urychlení likvidace pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, č. 2, s. 8-11

Do druhé skupiny podmínek, tedy mezi podmínky materiální, patří skutečnost, že nejsou splněny předpoklady pro zastavení řízení o pozůstalosti dle § 153 nebo § 154 z.ř.s., v řízení již proběhlo vypořádání majetku patřícího do SJM zůstavitele a jeho pozůstalého manžela, bylo stanoveno předlužení majetku zůstavitele v dříve zmíněném usnesení dle § 180 z.ř.s., a také že dosud nebylo pravomocně rozhodnuto o dědictví.³⁸ Tyto 4 podmínky musí být splněny kumulativně. Likvidace tedy nemůže být nařízena, bylo-li řízení ukončeno jiným způsobem – tedy bylo-li zastaveno nebo bylo-li rozhodnuto usnesením dle § 185 odst. 1 z.ř.s., neboť v obou těchto případech je řízení pravomocně skončeno.³⁹

V případě zastavení řízení není nikdo povinen hradit dluhy zůstavitele, jak již bylo uvedeno. Může se stát, že po zůstaviteli zbyde pouze majetek nepatrné hodnoty, avšak vypravitel pohřbu odmítne, aby mu tento majetek byl vydán. Vystává otázka, zda by v tomto případě bylo účelné, aby byla nařízena likvidace pozůstalosti, čímž se zabýval i Nejvyšší soud, který došel k závěru, „že předpoklady pro nařízení likvidace dědictví nejsou splněny nejen tehdy, má-li být řízení o dědictví zastaveno, ale ani v případě, že zůstavitel zanechal jen majetek nepatrné hodnoty a že k zastavení řízení o dědictví podle ustanovení § 175h odst.2 o.s.ř. nedošlo jen proto, že ten, kdo se postaral o pohřeb, odmítl převzít nepatrný majetek zůstavitele do vlastnictví.“ Znamená to tedy, že soud by v tomto případě mohl zamítnout návrh na nařízení likvidace, pokud by se mu její nařízení jevilo jako neúčelné a nehospodárné.

Jestliže bylo řízení o pozůstalosti pravomocně skončeno rozhodnutím dle § 185 odst. 1 z.ř.s., dědic odpovídá za dluhy buďto v plné výši, anebo, uplatnil-li výhradu soupisu, pouze do výše jím nabývaného dědictví.

Co se týče podmínky vypořádání SJM, jak je již uvedeno v kapitole 2.4., do pozůstalosti se řadí dluhy ze SJM, které jsou oceněny pouze polovinou své hodnoty. Nemůže dojít tedy ke zkreslenému závěru, že je pozůstalost předlužená, když by byla předlužena pouze kvůli dluhům ze SJM.

Vypořádání SJM, tedy usnesení dle § 162 odst. 1 z.ř.s., a stanovení předluženosti usnesením dle § 180 odst. 1 z.ř.s. může být součástí usnesení o nařízení likvidace,⁴⁰ není tedy nutné o všech těchto skutečnostech rozhodovat samostatným

³⁸ § 195 odst. 1 z.ř.s.

³⁹ § 155 a § 188 písm. c) z.ř.s.

⁴⁰ § 196 odst. 3 z.ř.s.

usnesením, ale v souladu se zásadou hospodárnosti je možné toto učinit souhrnně v jednom usnesení. V případě, že bylo usnesení dle § 180 z.ř.s. vydáno samostatně, je možné nařídit likvidaci pozůstalosti až po jeho právní moci.⁴¹

3.2. Likvidace nařízená soudem

Likvidaci nařízenou soudem bez návrhu upravuje druhý odstavec dříve zmiňovaného § 195 z.ř.s. Tento odstavec představuje pouze možnost soudu postupovat dle ustanovení, nikoliv povinnost, jako je tomu v případě likvidace na návrh, je to tedy ustanovení dispozitivní.

Soud likvidaci může nařídit i bez návrhu v případě, že jsou stanoveny podmínky v odstavci 1, tedy podmínky, které jsou vymezeny v kapitole 3.1. Kromě těchto podmínek musí také nařízení likvidace vyžadovat veřejný zájem. Veřejný zájem je neurčitý právní pojem, tudíž je ponechána široká možnost soudnímu komisaři, aby sám posoudil, zda je v konkrétní situaci požadavek veřejného zájmu naplněn. Zda tak učiní, závisí na posouzení všech okolností případu; likvidaci nařídit může, avšak nemusí.⁴² V tomto případě, jako je tomu ostatně u všech neurčitých právních pojmů, by nebylo příliš vhodné, kdyby byly přesně vymezeny podmínky, za kterých by bylo možné likvidaci soudem nařídit, jelikož by zákon nedokázal pojmout všechny možné situace, které mohou nastat, a možnost aplikace tohoto postupu by pak byla značně omezena. Neurčitý právní pojem je zde z tohoto důvodu použit dle mého názoru správně. Veřejný zájem lze nalézt například v tom, že lze očekávat, že dědici, kteří přichází v úvahu, budou dědictví odmítat a další přicházející dědici jsou nezletilí nebo mají omezenou svéprávnost, ale také i to, že jestliže dědici postupně v šesti dědických třídách dědictví odmítají, řízení může trvat několik měsíců i let, nehledě na to, že příbuzenstvo ve vyšších dědických třídách je někdy obtížně dohledatelné. Veřejný zájem může být také shledán v tom, že kdyby nebyla likvidace nařízena soudem, hodnota majetku náležejícího do pozůstalosti by mohla klesnout, ať už plynutím času, tak povětrnostními podmínkami. Veřejný zájem také můžeme shledat například v tom, že

⁴¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 603

⁴² Usnesení NS sp. zn. 20 Cdo 4750/2008 ze dne 30. 11. 2010

mezi pasivy pozůstalosti je pohledávka státu, je zde tedy veřejný zájem na tom, aby byla tato pohledávka uhrazena.

Dle některých názorů odborné veřejnosti je možné aplikovat postup, kdy se k jednání pozvou potenciální dědicové, kteří ale nebudou poučeni o dědickém právu, bude pouze zaprotokolován souhrn aktiv a pasiv pozůstalosti a následně „přání“ v úvahu přicházejících dědiců, aby byla nařízena likvidace z moci úřední. Následně by soudní komisař nařídil likvidaci z moci úřední v souladu s přáním dědiců, přičemž veřejný zájem by byl spatřován v tom, že je veřejným zájmem, aby byly dluhy řádně uhrazeny. Potenciální dědicové jsou do právní moci usnesení o nařízení likvidace účastníky, usnesení se jim tedy doručuje.⁴³

Tímto postupem by se dalo nařízení likvidace značně urychlit, neboť potenciální dědicové mají často strach nařídít likvidaci pozůstalosti kvůli odpovědnosti za dluhy zůstavitele. Shánění dalších v úvahu přicházejících dědiců je zdlouhavé, tudíž tento postup lze shledávat jako velmi hospodárný. Je však otázkou, zda se dá ustanovení týkající se nařízení likvidace z moci úřední takto opravdu vyložit a nejedná se pouze o obcházení zákona. Neurčitý právní pojem si však různí soudní komisaři mohou vyložit různě, tudíž se domnívám, že i tento postup lze akceptovat jako v souladu se zákonem.

⁴³ *Fórum NKČR* [online]. [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.nkcr-forum.cz>

4. Průběh likvidace pozůstalosti

4.1. Nařízení likvidace

4.1.1. Usnesení o nařízení likvidace

Po splnění zákonem stanovených předpokladů, které byly rozebrány v předchozí kapitole, je za strany soudu nařízena likvidace. O tomto soud rozhoduje vždy usnesením.

Usnesení o nařízení likvidace musí mít obecné náležitosti, tedy název soudu, jehož jménem bylo usnesení vydáno, jméno a příjmení pověřeného notáře, označení zůstavitele a věci, výrok, odůvodnění a poučení o odvolání a o lhůtě a místě k jeho podání, a také den a místo vydání usnesení.⁴⁴ Usnesení o nařízení likvidace není rozhodnutí ve věci samé, tudíž nemusí být vydáno pouze notářem, avšak může jej vydat i notářský kandidát, notářský koncipient nebo notářský tajemník.⁴⁵ Pokud by však byl součástí usnesení výrok o vypořádání společného jmění manželů, musí usnesení vydat notář, neboť vypořádání SJM je rozhodnutí ve věci samé.

Usnesení obsahuje výrok o tom, že se nařizuje likvidace pozůstalosti. Jestliže měl zůstavitel uzavřené manželství, součástí usnesení o nařízení likvidace musí být taktéž vypořádání společného jmění dle § 162 z.ř.s. V případě, že pozůstalý manžel a dědici nejsou schopni uzavřít dohodu o vypořádání SJM, soudnímu komisaři je dána možnost vypořádat SJM autoritativně.⁴⁶ Soudní komisař by měl při autoritativním vypořádání SJM, na které bude navazovat likvidace pozůstalosti, zvažovat i to, že majetek zůstavitele po vypořádání SJM bude následně zpeněžován při likvidaci, není tedy příliš vhodné, aby byl součástí likvidační podstaty pouze majetek rozdělený na spoluvlastnické podíly. Při vypořádání SJM by ale měla být alespoň polovina hodnoty v pozůstalosti, neboť jinak by při nastávající likvidaci byli kráceni věřitelé. Dále může být součástí usnesení výrok o určení obvyklé ceny majetku a jiných aktiv pozůstalosti dle § 180 z.ř.s. Oba tyto výroky jsou součástí usnesení o nařízení likvidace pouze v případě, že nebyla vydána jako samostatná usnesení. Další výrok, který musí být vždy součástí usnesení, je výzva věřitelů zůstavitele, aby přihlásili u soudu své

⁴⁴ § 124 odst. 1 o.s.ř.

⁴⁵ § 123 z.ř.s.

⁴⁶ § 162 odst. 2 z.ř.s.

pohledávky ve lhůtě, kterou stanoví a která nesmí být kratší než 3 měsíce od právní moci usnesení, a zároveň soud poučí věřitele, jaké jsou následky toho, jestliže své pohledávky řádně a včas nepřihlásí, tedy že tyto pohledávky zaniknou, a to bez ohledu na jejich splatnost.⁴⁷ Lhůtu k podání přihlášek je dle mého názoru nutné vymezit slovním spojením „do 3 měsíců ode dne právní moci tohoto usnesení“, nikoliv vymezit přesným datem, u kterého se soudní komisař domnívá, že bude splňovat požadavek minimální délky lhůty, může totiž nastat problém s doručováním a právní moc pak nastane déle, než se notář domníval. Je-li již při nařízení likvidace zřejmé, že je v řízení potřeba jmenovat likvidačního správce, usnesení obsahuje taktéž výrok o jeho jmenování.⁴⁸ I přesto, že zákon tuto povinnost přímo neukládá, je vhodné, aby součástí usnesení o nařízení likvidace bylo také poučení o tom, jaký je povinný obsah přihlášky a jaké přílohy mají k přihlášce připojit, čímž si soudní komisař může ušetřit následné vyzývání k doplnění chybějících údajů v přihlášce pohledávky. Podoba jednotlivých výroků usnesení o nařízení likvidace tedy může být například následující:

„I. u r č u j e

-hodnotu majetku, který měl zůstavitel s poz. manželkou ve společném jmění manželů ku dni úmrtí zůstavitele částkou 2 000 000 Kč,

*Schvaluje se dohoda dědiců s pozůstalou manželkou **Marií Novákovou**, nar. 1. 1. 1950, o vypořádání majetku patřícího do zaniklého společného jmění manželů ke dni úmrtí v následujícím znění:*

z majetku společného jmění manželů náleží do aktiv pozůstalosti:

- *spoluvlastnický podíl o velikosti ½ na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, v celkové zjištěné ceně 1 000 000 Kč,*

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021

⁴⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 606

Poz. manželce Marii Novákové ze zaniklého společného jmění manželů připadne:

- *spoluvlastnický podíl o velikosti ½ na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, v celkové zjištěné ceně 1 000 000 Kč,*

II. s t a n o v u j e

obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti částkou..... 1 000 000 Kč
výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti částkou.....1 500 000 Kč
předlužení pozůstalosti částkou.....500 000 Kč

III. Nařizuje se likvidace pozůstalosti po Karlu Novákovi, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022.

IV. Vyzývá věřitele zůstavitele, aby u něho přihlásili své pohledávky ve lhůtě tři měsíců od právní moci tohoto usnesení. Pohledávka, kterou věřitel řádně a včas nepřihlásí, nebude uspokojena (§ 239 odst. 1 z.ř.s.), nepůjde-li o oznámenou pohledávku (§ 245 z.ř.s.), která byla soudu oznámena již v době od zahájení řízení o pozůstalosti do nařízení likvidace pozůstalosti a obsahuje všechny náležitosti přihlášky uvedené v § 241 odst. 1 a 2 a v § 242 z.ř.s. a přílohy dle § 247 z.ř.s. Soud podle § 240 odst. 2 písm. a) z.ř.s. přihlášku pohledávky, která bude podána opožděně, usnesením odmítne.

V. Jmenuje likvidačním správcem pozůstalosti po Karlu Novákovi, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, společnost HAVLENA v.o.s., insolvenčního správce se sídlem v Blatné, J. P. Koubka 81, IČ: 03127613.“

Usnesení musí být v den, kdy bylo vydáno, vyvěšeno na úřední desce pozůstalostního soudu. Také může být zveřejněno prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, jestliže je to důvodné,⁴⁹ což může být například tehdy, jestliže měl zůstavitel velké množství věřitelů. Soudní komisař tedy usnesení předá ve stejný

⁴⁹ § 196 odst. 4 z.ř.s.

den, ve kterém usnesení vydal, pozůstalostnímu soudu, a to jak v písemné, tak v elektronické podobě, stejně jako tomu tak musí být při vyvěšování jakýchkoliv jiných písemností.⁵⁰ Pozůstalostní soud se při vyvěšení řídí § 501 o.s.ř. Znáмым účastníkům řízení, což jsou v této fázi dědicové, stát v případě odúmrti, pozůstalý manžel, pokud není přímo dědicem, případně pak věřitel, který navrhl odloučení pozůstalosti, nepominutelný dědic, vykonavatel závěti a také likvidační správce, pokud je v usnesení jmenován, se toto usnesení doručuje.⁵¹ Diskutabilním tématem je účastenství věřitelů, kteří již před vydáním usnesení o nařízení likvidace přihlásili své pohledávky. Ustanovení § 117 z.ř.s. říká, že: „*Byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, jsou účastníky věřitelé, kteří se přihlásili nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky, i když ji nepřihlásili.*“ Výklad tohoto ustanovení je dvojitý, neboť ho lze buďto chápat tak, že dříve přihlášení věřitelé se stávají účastníky buďto vydáním usnesením o nařízení likvidace, nebo tak, že věřitelé se stávají účastníky až právní mocí usnesení o nařízení likvidace.⁵² Co se týče jednotlivých výroků, známí věřitelé by se dali považovat za účastníky pouze u výroku týkajícího se výzvy věřitelů k přihlášení svých pohledávek, neboť tento výrok jako jediný přímo zasahuje do jejich práv a povinností.⁵³ Osobně se kloním k názoru, že usnesení by se mělo doručovat známým věřitelům, aby byli s nařízením likvidace seznámeni, avšak jejich účastenství je vázáno až na den právní moci usnesení o nařízení pozůstalosti. Jestliže usnesení obsahuje výroky dle § 162 a § 180 z.ř.s., je třeba doručovat do vlastních rukou, jinak se do vlastních rukou doručovat nemusí, což je rozdílné od právní úpravy v o.s.ř. před 1. 1. 2014.⁵⁴ V praxi mi přijde lepší, aby bylo usnesení o nařízení likvidace doručováno do vlastních rukou. Skutečnost, že je usnesení vyvěšeno na úřední desce soudu, nahrazuje doručení účastníkům, kteří jsou neznámí, či není znám jejich pobyt. U těchto osob platí fikce doručení desátým dnem ode dne vyvěšení usnesení na úřední desce. Usnesení se svěsí po uplynutí 30 dnů ode dne vyvěšení, vzhledem k tomu, že obsahuje výzvu k přihlášení

⁵⁰ § 74 odst. 4 j.ř.s.

⁵¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 605

⁵² HOLÍK, Luboš. K nařízení likvidace pozůstalosti. *Ad Notam*, 2017, č. 5, s. 24-26

⁵³ § 6 odst. 1 z.ř.s.

⁵⁴ HOLÍK, Luboš. K nařízení likvidace pozůstalosti. *Ad Notam*, 2017, č. 5, s. 24-26

pohledávek.⁵⁵ Dědicům se usnesení doručuje proto, že v této fázi dosud stále jsou účastníky řízení, neboť jejich účastenství končí až právní moci tohoto usnesení.⁵⁶

4.1.2. Účinky nařízení likvidace

Účinky, které nastanou po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, je možné rozdělit do několika kategorií.

První kategorií jsou účinky, které má nařízení likvidace na jiná řízení. Po vyvěšení usnesení na úřední desce nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo exekuci postihující majetek náležející do likvidační podstaty. V tomto případě není důležité, že usnesení zatím není pravomocné, důležitý je pouze okamžik vyvěšení na úřední desku soudu. Po nabytí právní moci usnesení o nařízení likvidace se probíhající výkon rozhodnutí či exekuce zastavují.⁵⁷ Soud nebo soudní exekutor je povinen vyrozumět účastníky o tom, že došlo k zastavení vykonávacího nebo exekučního řízení, přičemž tato jejich povinnost vyplývá přímo ze zákona. Soud nebo soudní exekutor je zároveň povinen, pokud se výkon rozhodnutí nebo exekuce týkaly nemovitostí evidovaných v KN, oznámit zastavení řízení také katastrálnímu úřadu. I zde dochází k zastavení řízení ze zákona a k oznámení se přikládá usnesení o nařízení likvidace s doložkou právní moci.⁵⁸

Na jiná řízení, která se týkala majetku či pasiv náležejících do likvidační podstaty a jejichž účastníkem byl zůstavitel či správce pozůstalosti, nemá vyvěšení usnesení na úřední desku vliv, avšak po právní moci usnesení o nařízení likvidace jsou tato řízení zastavena. Výjimku z tohoto pravidla tvoří řízení týkající se „*příznání nebo vymáhání zůstavitelových pohledávek nebo jiných práv, které náležejí do majetku likvidační podstaty,*“ případně jde-li o „*spor nebo jinou právní věc projednávanou před soudem v občanském soudním řízení, jejímž předmětem je pasivum likvidační podstaty, jestliže se věřitel řádně a včas přihlásil,*“ a poslední výjimku tvoří „*spor nebo*

⁵⁵ § 501 o.s.ř.

⁵⁶ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 605

⁵⁷ § 198 odst. 1 z.ř.s.

⁵⁸ VLÁČIL, David. § 198 [Účinky nařízení likvidace na jiná řízení]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.

jinou právní věc, jejíž rozhodnutí může vést k vyjasnění rozsahu majetku likvidační podstaty,“⁵⁹ kdy se jedná například o spory týkající se určení, zda byl zůstavitel vlastníkem určitých věcí. Účastníkem je zde namísto zůstavitele likvidační správce. U jiných řízení je odlišné od řízení týkajících se výkonu rozhodnutí nebo exekuce také to, že jsou zastaveny až vydáním rozhodnutí o zastavení řízení, k tomuto následku tedy nedochází přímo ze zákona, jako je tomu u výkonu rozhodnutí a exekuce.⁶⁰

Další kategorií jsou účinky, které vyvolává nařízení likvidace v souvislosti s přechodem správy pozůstalosti. Obecně pozůstalost spravuje buďto správce pozůstalosti, případně vykonavatel závěti, pokud byli ze strany zůstavitele povoláni. Jestliže je zůstavitel nepovolal, pozůstalost je spravována dědicem, případně všemi dědici, jestliže je jich více a neujednají-li si něco jiného.⁶¹ Při likvidaci pozůstalosti je tento režim odlišný, neboť dnem vyvěšení usnesení o nařízení likvidace na úřední desce soudu přechází správa pozůstalosti na notáře, který byl pověřen jako soudní komisař, případně na likvidačního správce, pokud byl v usnesení jmenován. Do právní moci usnesení však smí správce činit jen takové úkony, které nesou odkladu.⁶² Jedná se o takové úkony, bez jejichž provedení by byly zmařeny dosavadní procesní úkony, nebo kde hrozí nebezpečí z prodlení, například z důvodu rychlé zkázy věci.⁶³

Co se týče dalších účinků, souvisejících především s dědickým právem a dalšími hmotněprávními instituty, dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace zanikají práva osob, které by při běžném projednání pozůstalosti nebo v návaznosti na něj nabývaly určitý majetkový prospěch – zanikají tedy dědická práva zůstavitelových dědiců nebo právo státu na připadnutí dědictví v případě odúmrti, odkazy zřízené zůstavitelem, práva na povinný díl, práva některých osob na zaopatření a jiná práva, která mají uspokojovat dědici, nebo která se uspokojují z pozůstalosti. Dále také zanikají práva zvýhodňující určitého věřitele, a to právo na odloučení pozůstalosti. Věřitelé ztrácejí právo na oddělené uspokojování svých pohledávek a vzniká jim

⁵⁹ § 198 odst. 2 z.ř.s.

⁶⁰ VLÁČIL, David. § 198 [Účinky nařízení likvidace na jiná řízení]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.

⁶¹ § 1677 o.z.

⁶² § 199 z.ř.s.

⁶³ VLÁČIL, David. § 199 [Přechod správy]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.

povinnost přihlásit své pohledávky do likvidace pozůstalosti. V neposlední řadě zanikají zůstavitelovy příkazy, pověření, plné moci a jiná jednostranná jednání, která jinak trvají i po smrti. Zanikají funkce vyhrazené běžnému projednání pozůstalosti, a to funkce vykonavatele a správce pozůstalosti, což souvisí se zmiňovaným přechodem správy pozůstalosti, také zanikají pasiva pozůstalosti, o nichž to zákon stanoví, a dále úroky a úroky z prodlení, které by jinak přirostly po právní moci usnesení o nařízení likvidace.⁶⁴

Poslední kategorií jsou účinky na dluhy a pohledávky a také účinky související se závěrou a zajištěním majetku. Dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace se pohledávky odpovídající dluhu náležejícího do pasiv likvidační podstaty stávají splatnými a pohledávky vůči třetím osobám, jež jsou zajištěné majetkem likvidační podstaty, se stávají taktéž splatnými. U obou těchto účinků musí být naplněn předpoklad, že se věřitel řádně a včas přihlásil, ve druhém případě navíc také věřitel musí ve lhůtě určené k podávání přihlášek požádat o uspokojení za zajištění.⁶⁵ Byla-li nařízena závěra pozůstalosti, její účinky platí i nadále, nebylo-li usnesením rozhodnuto jinak. Soud může i po nařízení likvidace na návrh likvidačního správce nebo bez návrhu zajistit majetek náležející do likvidační podstaty stejným způsobem, jako před nařízením likvidace.⁶⁶

4.1.3. Účastníci řízení při likvidaci pozůstalosti

Po nařízení likvidace pozůstalosti, jak již vyplývá z dříve uvedených účinků, se mění okruh účastníků řízení. Do nařízení likvidace jsou účastníky řízení dědicové, případně stát, má-li mu dědictví připadnout v případě odúmrti. Dále účastníkem může být vypravitel pohřbu při zastavení řízení dle § 153 nebo § 154 z.ř.s. Manžel zůstavitele je účastníkem při vypořádání SJM. V případě, že věřitel navrhl odloučení po zůstalosti za účelem uspokojení svého dluhu, je účastníkem řízení v této části řízení. Nepominutelný dědic je účastníkem, pokud jde o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání povinného dílu nepominutelného dědice. Dále můžou

⁶⁴ § 200 z.ř.s. a ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 607-608

⁶⁵ § 201 z.ř.s.

⁶⁶ § 202 z.ř.s.

být účastníky vykonavatel závěti a správce pozůstalosti. Při závěře pozůstalosti jsou účastníci ti, jejichž práva jsou dotčena opatřeními směřujícími k zajištění majetku zůstavitele.⁶⁷

Po nařízení likvidace pozůstalosti jsou účastníky pouze věřitelé, kteří přihlásili své pohledávky, či kteří mají právo na uspokojení svých pohledávek, i když je nepřihlásili, a dále je účastníkem likvidační správce. Všem ostatním dříve vyjmenovaným skupinám účastníků zaniká účast dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace. Věřitelé, kteří byli účastníky, přestanou být účastníky při likvidaci dnem, v němž se vzdali práva na uspokojení své pohledávky nebo v němž toto právo jinak úplně pozbyli.⁶⁸ K tomu, aby věřitel své právo pozbyl, může dojít například promlčením, zánikem práva nebo plným uspokojením pohledávky v jiném řízení.⁶⁹ Jestliže je v průběhu řízení o likvidaci pozůstalosti prohlášen konkurs na majetek zůstavitelova věřitele, namísto věřitele se stává účastníkem řízení jeho insolvenční správce. Účelem likvidace pozůstalosti není připadnutí dědictví dědicům, ale uspokojení věřitelů v co největší možné míře. Řízení je proto svým účelem a procesními postupy podobné insolvenčnímu nebo exekučnímu řízení. Při výkonu rozhodnutí nebo exekuci se po prohlášení konkursu stává insolvenční správce oprávněný namísto dlužníka.⁷⁰ Teleologickým výkladem lze dovodit, že by měl mít v řízení o likvidaci insolvenční správce stejná práva, jako při jiných řízeních týkajících se uspokojení dluhů úpadce.⁷¹

⁶⁷ § 110 - § 116 z.ř.s.

⁶⁸ § 117 z.ř.s.

⁶⁹ § 117. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁷⁰ § 267 odst. 2 insolvenčního zákona

⁷¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 04. 2018 sp. zn. 29 Co 80/2018

4.2. Likvidační správce

Funkce likvidačního správce v řízení o pozůstalosti je klíčovou funkcí, neboť likvidační správce se stará o průběh celé likvidace a má důležitou roli při zpeněžování majetku. Likvidační správce může být buď jmenován, nebo může jeho funkci vykonávat notář.

Notář vykonává funkci likvidačního správce především v jednoduchých případech, a to například jestliže není třeba časově či odborně náročná správa majetku, či správa majetku většího rozsahu, nebo tam, kde není potřeba zvláštní péče o majetek náležející do likvidační podstaty, nebo kdy není samotné zpeněžování komplikované. Notář funkci likvidačního správce nemůže vykonávat v případě, kdyby měl vystupovat namísto zůstavitele jako účastník občanského soudního řízení nebo jiného řízení, jehož předmětem je majetek nebo pasiva likvidační podstaty.⁷² V případě, kdy toto řízení probíhá nebo má proběhnout, je proto nezbytné jmenovat likvidačního správce. Není důležité, zda zůstavitel vystupoval na straně žalobce nebo žalovaného. Podle mého názoru je notáři na rozdíl od jmenovaného likvidačního správce zakázáno, aby vystupoval namísto zůstavitele jako strana sporu proto, aby si zachoval svou nestrannost, která je pro notářské povolání typická.

4.2.1. Požadavky na osobu likvidačního správce

Likvidační správce může být jmenován z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Jestliže z tohoto seznamu není možné správce vybrat, soud může jmenovat osobu, která splňuje předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců a souhlasí se svým jmenováním. Další podmínkou je to, že jmenovaný likvidační správce musí mít na celou dobu výkonu funkce pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla v souvislosti s výkonem funkce vzniknout.⁷³ Jestliže by jmenovaný správce odmítal své jmenování do funkce z důvodu, že pro výkon této funkce není pojištěn, hrozilo by mu zrušení povolení výkonu činnosti insolvenčního správce.⁷⁴ K tomu, aby soud jmenoval likvidačním správcem jinou osobu, než je osoba zapsaná v seznamu

⁷² § 100 odst. 4 z.ř.s.

⁷³ § 203 z.ř.s.

⁷⁴ § 13 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích

insolvenčních správců, je třeba přistupovat pouze v krajních případech a primárně by likvidační správci měli být vybráni ze seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Jestliže je i přesto důvodné, aby byl jmenován někdo, kdo v seznamu insolvenčních správců zapsaný není, avšak splňuje předpoklady pro zápis, notář musí zkoumat, zda tato osoba naplnila podmínky pro zápis. Tyto podmínky upravuje zákon o insolvenčních správcích. Osoba musí být plně svéprávná, mít vysokoškolské magisterské vzdělání, složit zkoušky insolvenčního správce, být bezúhonná, mít tříletou odbornou praxi v souvisejícím oboru, mít uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnost za škodu v souvislosti s výkonem funkce a mít personální a materiální vybavení pro výkon činnosti.⁷⁵

Zákonodárce přistoupil k tomu, že jsou likvidační správci jmenováni z řad insolvenčních správců, neboť činnost insolvenčních správců a jejich řešení předluženosti žijících osob se značně podobá úkolům požadovaným při výkonu funkce likvidačního správce při likvidaci pozůstalosti. Likvidačním správcem může být jmenována fyzická i právnická osoba.⁷⁶

4.2.2. Vznik a zánik funkce

Likvidační správce může být jmenován v usnesení o nařízení likvidace, jak je již uvedeno v podkapitole 4.1.1. Pokud nebyl jmenován v tomto usnesení, je možné ho jmenovat kdykoliv později samostatným usnesením, a to jakmile se ukáže, že je jeho jmenování důvodné, jestliže to vyžaduje správa, zpeněžování, nebo spory o aktiva či pasiva likvidační podstaty.⁷⁷ Jestliže je někdo jmenován do funkce likvidačního správce, může odmítnout své jmenování jen z vážných důvodů,⁷⁸ pod čímž si můžeme představit například vážné onemocnění nebo kolizi zájmů. Samostatné usnesení o jmenování likvidačního správce není třeba doručovat do vlastních rukou a je proti němu přípustné odvolání.⁷⁹

⁷⁵ § 6 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích

⁷⁶ § 203. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁷⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 609

⁷⁸ § 203 odst. 1 z.ř.s.

⁷⁹ § 126 a § 129 z.ř.s. *a contrario*

Likvidační správce může být z výkonu své funkce usnesením odvolán. Bude odvolán v případě, kdy o to sám požádá z důležitých důvodů, nebo je-li důvod pochybovat o jeho nepodjatosti kvůli jeho poměru k věci nebo k účastníkům, tedy například jestliže je v příbuzenském, partnerském nebo jiném blízkém vztahu se zůstavitelem, či je zůstavitelovým věřitelem, anebo je možné jej odvolat, jestliže svou funkci nevykonává řádně,⁸⁰ tedy například tehdy, kdy má v řízení nepřiměřené a neodůvodnitelné průtahy, nepostupuje s odbornou péčí, nevynakládá veškeré úsilí, které by po něm bylo možné spravedlivě požadovat, aby v co nejvyšší možné míře uspokojil věřitele a podobně.⁸¹ Může být tedy odvolán jak na návrh, tak bez návrhu. Jestliže je správce odvolán na návrh, musí zde být naplněn požadavek vážných důvodů, pod kterými si lze představit například vysoký věk správce, nemoc, či vysoké pracovní vytížení. Proti usnesení o odvolání likvidačního správce je přípustné odvolání.⁸² Soud v usnesení o odvolání likvidačního správce zároveň jmenuje nového správce. O odvolání a jmenování je rozhodnuto dvěma samostatnými výroky, které mohou mít následující podobu:

*„I. Odvolává likvidačního správce společnost **HAVLENA v.o.s.**, insolvenčního správce se sídlem v Blatné, J. P. Koubka 81, IČ: 03127613, v řízení o pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022.*

*II. Jmenuje likvidačním správcem pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, společnost **AKHD-INSOLVENCE v.o.s.**, insolvenčního správce se sídlem v Horažďovicích, Ševčíkova 38, IČ: 09197176.“*

Nově jmenovaný likvidační správce svou funkci začne vykonávat dnem právní moci usnesení o jeho jmenování, avšak může být z vážných důvodů rozhodnuto o tom, že svou funkci začne vykonávat dnem doručení usnesení o jmenování. Odvolaný

⁸⁰ § 204 odst. 1 z.ř.s.

⁸¹ PIRK, Tomáš. § 204 [Odvolání likvidačního správce]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 466.

⁸² § 129 z.ř.s. *a contrario*

správce musí nového správce informovat o veškerých záležitostech souvisejících s likvidací a také mu předat všechny doklady, které se týkají jeho funkce.⁸³ Nejčastěji jsou informace předány prostřednictvím předávacího protokolu, ve kterém odvolaný likvidační správce popíše, jaký majetek a v jakém stavu jej předává nově jmenovanému likvidačnímu správci.⁸⁴

Zánik funkce nastane v případě, že nastanou právní skutečnosti, s nimiž jiný právní předpis spojuje zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce.⁸⁵ Zákon o zvláštních řízeních soudních zde odkazuje na zákon o insolvenčních správcích. Funkce insolvenčního správce zaniká smrtí, prohlášením za mrtvého, omezením svéprávnosti, zrušením veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti, oznámením o ukončení činnosti insolvenčního správce, u veřejné obchodní společnosti pak navíc v případě, kdy zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce jejímú společníku.⁸⁶ V případě zániku funkce likvidačního správce musí soud bezodkladně jmenovat nového likvidačního správce. Funkce likvidačního správce samozřejmě také zaniká ve chvíli, kdy nabyde právní moci rozvrhové usnesení.

4.2.3. Práva a povinnosti likvidačního správce

Likvidační správce může svou činnost vykonávat osobně nebo prostřednictvím svých zaměstnanců, případně prostřednictvím zástupce, kterému k jednání udělil plnou moc.⁸⁷ Likvidační správce při výkonu své funkce jedná vlastním jménem na účet pozůstalosti.⁸⁸ Nejedná jako zástupce zůstavitele ani pozůstalosti, má samostatné zvláštní procesní postavení. Práva a povinnosti, které při jeho činnosti vznikají, nevznikají správci, ale přímo samotné pozůstalosti.⁸⁹ Je povinen postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí. „*Likvidační správce odpovídá za škodu nebo za jinou újmu na*

⁸³ § 204 z.ř.s. odst. 2-4 z.ř.s.

⁸⁴ § 204. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁸⁵ § 205 odst. 1 z.ř.s.

⁸⁶ § 12 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích

⁸⁷ § 207 z.ř.s.

⁸⁸ § 206 odst. 2 z.ř.s.

⁸⁹ § 206. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

*majetku, kterou způsobil při výkonu své funkce nebo v souvislosti s ním porušením povinností uložených zákonem nebo soudem, popřípadě porušením dobrých mravů; této odpovědnosti se nemůže zprostit, ledaže by ke škodě nebo jiné újmě na majetku došlo i jinak.*⁹⁰ Zároveň odpovídá za škodu způsobenou jeho zaměstnanci či zmocněnci. Toto právo na náhradu škody se promlčuje uplynutím 3 let od pravomocného skončení likvidace pozůstalosti.⁹¹

Mezi hlavní úkoly likvidačního správce patří správa majetku patřícího do likvidační podstaty.⁹² Na rozdíl od běžné správy pozůstalosti vykonávanou správcem pozůstalosti, vykonavatelem závěti či dědici, kteří vykonávají pouze prostou správu, vykonává likvidační správce plnou správu,⁹³ což znamená, že správce dbá o rozmnožení majetku a jeho uplatnění.⁹⁴ Může činit s majetkem cokoliv, co je užitečné a nutné,⁹⁵ ze zákona však pro jeho plnou správu vyplývají omezení.⁹⁶

Likvidační správce dále pořizuje a vede seznam majetku patřícího do likvidační podstaty,⁹⁷ což spočívá ve zjišťování veškerého majetku, nikoliv pouze v převzetí dosavadních zjištění vyplývající z usnesení dle § 180 z.ř.s. o určení obvyklé ceny aktiv pozůstalosti. Likvidační správce by tedy měl zjišťovat majetek nad rámec běžného zjišťování při řízení o pozůstalosti, měl by tedy podnikat i opatření směřující k řešení sporů o majetek. Likvidační správce by měl seznam majetku likvidační podstaty vždy udržovat aktuální dle nejnovějších zjištění, měl by tedy průběžně majetek doplňovat, případně i vyjímat.⁹⁸

Na rozdíl od notáře může jmenovaný likvidační správce vystupovat jako účastník v řízeních, jejichž předmětem jsou aktiva nebo pasiva likvidační podstaty.⁹⁹ V těchto řízeních vystupuje v postavení, jaké by měl zůstavitel.¹⁰⁰ Dále správce plní

⁹⁰ § 208 odst. 2 z.ř.s.

⁹¹ § 208 odst. 4 z.ř.s.

⁹² § 206 odst. 1 písm. a) z.ř.s.

⁹³ § 226 z.ř.s.

⁹⁴ § 1409 o.z.

⁹⁵ § 1410 o.z.

⁹⁶ Srov. kapitola 4.3.4.

⁹⁷ § 206 odst. 1 písm. b) z.ř.s.

⁹⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 611

⁹⁹ § 206 odst. 1 písm. c) z.ř.s.

¹⁰⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 611

další úkoly stanovené zákonem nebo uložené soudem.¹⁰¹ Do této zbytkové kategorie můžeme zařadit například vyrozumívání osob, které vedou seznamy či systémy, o zapsání majetku náležejícího do těchto systémů do likvidační podstaty – tedy například vyrozumění katastru nemovitostí.¹⁰²

Likvidačnímu správci se dále vydávají věci, které byly složeny do úschovy soudního komisaře, pokud není v usnesení o nařízení likvidace určena jiná osoba, které by se tyto věci měly vydat.¹⁰³ Jestliže tedy byly složeny do úschovy soudního komisaře věci náležející do likvidační podstaty, soudní komisař je povinen po pravomocném nařízení likvidace vydat tyto věci likvidačnímu správci, aby je mohl zpeněžit.

4.2.4. Odměna likvidačního správce

Likvidační správce má právo na odměnu za úkony, které učinil při výkonu své funkce a v souvislosti s ní, a to jak osobně, tak prostřednictvím svých zaměstnanců nebo zmocněnců. Likvidačnímu správci též náleží náhrada hotových výdajů a náhradu za DPH, je-li jejím plátcem. Právo na odměnu nenáleží likvidačnímu správci, který byl ze své funkce odvolán kvůli tomu, že nevykonával řádně svou funkci,¹⁰⁴ i odvolanému likvidačnímu správci však náleží náhrada hotových výdajů a DPH. Toto ustanovení má tedy motivovat likvidačního správce k tomu, aby plnili svou funkci řádně.

O právu na odměnu rozhoduje soud i bez návrhu v rozhodnutí, kterým se řízení o likvidace končí, podobně jako při běžném projednání pozůstalosti. Odměna se hradí z majetku likvidační podstaty na základě rozvrhového usnesení. Za uspokojení práva likvidačního správce na odměnu zároveň ručí stát.¹⁰⁵ Znamená to, že v případě, kdy výtěžek z likvidace nepostačuje k úhradě odměny likvidačního správce, musí mu být neuhrazená část uhrazena ze státních prostředků. Jménem státu je tato povinnost vykonávána příslušným okresním soudem. Skončí-li funkce likvidačního správce dříve, než je řízení v takové fázi, že je již možné vydat rozvrhové usnesení, a to například z důvodu, že byl správce odvolán, musí čekat až do vydání rozvrhového usnesení, ve kterém se mu přiznává odměna. Odměna mu může být dříve vyplacena

¹⁰¹ § 206 odst. 1 písm. d) z.ř.s.

¹⁰² § 221 z.ř.s.

¹⁰³ § 288 odst. 1 z.ř.s.

¹⁰⁴ § 209 odst. 2 z.ř.s.

¹⁰⁵ § 210 z.ř.s.

pouze formou zálohy, ale pouze pokud o to sám požádá. Ustanovení § 210 odst. 1 z.ř.s. je kogentní, nelze se od něj tedy odchýlit například tak, že by bylo vydáno samostatné usnesení o přiznání odměny likvidačnímu správci.¹⁰⁶ Pokud stát zálohu likvidačnímu správci poskytl, musí být v rozvrhovém usnesení rozhodnuto též o úhradě příslušné částky státu z výtěžku z likvidace.¹⁰⁷ Na poskytnutí zálohy nemá likvidační správce právní nárok, záleží pouze na úvaze soudu.¹⁰⁸

Výše odměny je upravena nařízením vlády 351/2013 Sb.¹⁰⁹ Základem odměny je výtěžek zpeněžení majetku náležejícího do likvidační podstaty po odečtení nákladů vynaložených na správu majetku, což mohou být například náklady na cestovné, daň z nemovitostí, skladování a nákladů vynaložených na zpeněžení majetku, což mohou být například náklady na sepsání kupních smluv, ověřování listin, cestovné nebo náklady na inzerci. Na odměnu likvidačního správce se použijí obdobně ustanovení týkající se odměny likvidátora.¹¹⁰ Odměna likvidačního správce činí ze základu do 100 000 Kč 15 %; nad 100 000 Kč do 500 000 Kč je odměna 15 000 Kč + 10 % z částky přesahující 100 000 Kč; nad 500 000 Kč do 1 000 000 Kč je odměna 55 000 Kč + 7 % z částky přesahující 500 000 Kč; nad 1 000 000 Kč do 20 000 000 Kč je odměna 90 000 Kč + 5 % z částky přesahující 1 000 000 Kč. Částka nad 20 000 000 Kč se do základu pro určení odměny nezapočítává. Zároveň lze podle okolností odměnu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Zvýšit odměnu lze však pouze do výše likvidačního zůstatku.¹¹¹

¹⁰⁶ § 210. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁷ § 211 z.ř.s.

¹⁰⁸ § 210. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁹ Nařízení vlády 231/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích

¹¹⁰ § 10 nařízení vlády 231/2013 Sb.

¹¹¹ § 6 nařízení vlády 231/2013 Sb.

4.3. Likvidační podstata

4.3.1. Obsah a rozsah majetku likvidační podstaty

Likvidační podstata je majetek, který se v likvidaci zpeněžuje a který slouží k úhradě zůstavitelových dluhů. Majetek likvidační podstaty je tvořen majetkem zůstavitele, který vlastnil v den úmrtí. Majetek, který patřil do SJM zůstavitele a jeho pozůstalého manžela, a byl vypořádán tak, že připadl pozůstalému manželu, se součástí likvidační podstaty nestává. Dále také nepatří do likvidační podstaty práva, která byla vázána pouze na osobu zůstavitele. Součástí likvidační podstaty jsou také pohledávky a majetková práva, která sice vznikla až po smrti zůstavitele, avšak mají původ v právních skutečnostech, které nastaly za zůstavitelova života, a která by zůstaviteli patřila, kdyby nezemřel. Jestliže SJM zůstavitele a jeho pozůstalého manžela zaniklo, bylo zrušeno nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele, a dosud nebylo vypořádáno, do likvidační podstaty náleží právo na vypořádání společného jmění, stejně jako by toto právo náleželo do aktiv pozůstalosti. Veškerý výše uvedený majetek je taktéž součástí aktiv pozůstalosti.

Majetek likvidační podstaty je však širší než aktiva pozůstalosti, neboť na rozdíl od běžného řízení nestačí konstatovat spornost některých aktiv a nepřihlížet k nim.¹¹² Je nutno se zabývat i sporným majetkem, proto je dále součástí „majetek třetích osob, z něhož lze uspokojit zůstavitelovu pohledávku, protože ušel neúčinným právním jednáním z majetku dlužníka zůstavitele, byla-li neúčinnost právního jednání dlužníka založena rozhodnutím soudu“¹¹³, a spolu s tím i „náhrada za tento majetek, není-li dobře možné domáhat se uspokojení zůstavitelovy pohledávky z tohoto majetku“.¹¹⁴

Poslední kategorií majetku tvořící likvidační podstatu je majetek, o němž platí, že patří do likvidační podstaty¹¹⁵ a další majetek, o kterém zákon stanoví, že do likvidační podstaty patří, pod což můžeme zařadit například náklady incidenčních

¹¹² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 614

¹¹³ § 212 odst. 1 písm. d) z.ř.s.

¹¹⁴ § 212 odst. 1 písm. e) z.ř.s.

¹¹⁵ Zde zákon odkazuje na § 225 z.ř.s., který je popsán dále.

a vylučovacích řízení, které byly přiznány likvidačnímu správci.¹¹⁶ Kromě těchto vymezených kategorií patří do likvidační podstaty také příslušenství, plody a užitky výše uvedeného majetku,¹¹⁷ což je rozdílné od běžného řízení, kde se aktiva a pasiva posuzují ke dni úmrtí zůstavitele.

4.3.2. Zjišťování majetku likvidační podstaty

Majetek likvidační podstaty zjišťuje notář, případně likvidační správce, byl-li jmenován. Řídí se při tom pokyny soudu. Základním zdrojem informací jsou především získaná zjištění v předcházejícím řízení, tedy soupis pozůstalosti, jestliže byl proveden, případně společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, jestliže se jednalo o jednoduchý případ a soupis pozůstalosti jím byl nahrazen,¹¹⁸ seznam pozůstalostního majetku a také shodné údaje dědiců.¹¹⁹ Zákonná dikce užívající slovo „především“ nám napovídá, že se jedná pouze o demonstrativní výčet metod, které správce nebo notář může při zjišťování majetku likvidační podstaty použít, ale může užít i jiné metody, jestliže jimi dosáhne potřebných zjištění. Ke zjištění jsou využívány rejstříky, evidence, seznamy a další informační zdroje, také jsou zjišťovány údaje od blízkých osob, od věřitelů, dlužníků a dalších osob, nebo z veřejných i soukromých listin.¹²⁰ Notář nebo likvidační správce by měl toto šetření provést co nejvíce zeširoka, aby došlo k uspokojení věřitelů v co možná největším rozsahu. V praxi tato zjištění provádí notář v průběhu řízení o pozůstalosti, a jestliže tato zjištění provedl řádně, další šetření již neprovádí.

Vyskytuje-li se nějaký sporný majetek, likvidační správce nebo notář provede šetření týkající se tohoto majetku, ke kterému se v předcházejícím řízení nepřihlíželo.¹²¹ K majetku se v běžném řízení o pozůstalosti nepřihlíží tehdy, kdy se dědici neshodnou na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do aktiv

¹¹⁶ PIRK, Tomáš. § 212 [Majetek likvidační podstaty]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 474.

¹¹⁷ § 212 odst. 2 z.ř.s.

¹¹⁸ § 1687 odst. 2 o.z.

¹¹⁹ § 214 odst. 1 z.ř.s.

¹²⁰ § 212. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹²¹ § 214 odst. 2 z.ř.s.

pozůstalosti.¹²² Dále se také k majetku v běžném řízení nepřihlíží tehdy, jestliže se dědicové neshodnou s pozůstalým manželem o tom, co vše náleží do společného jmění manželů.¹²³ Notář nebo likvidační správce má také provést šetření, zda není další, dosud neznámý majetek, který by patřil do likvidační podstaty.¹²⁴

Každý, kdo má nějaké informace o majetku náležejícím do likvidační podstaty, je musí na výzvu sdělit likvidačnímu správci nebo notáři. Právo odmítnout sdělení takových informací má ten, kdo by to mohl učinit podle o.s.ř. jako svědek,¹²⁵ tedy ten, kdo by sdělením informací způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým.¹²⁶ Zároveň informační povinnost také koliduje se zákonnou povinností mlčenlivosti, kterou má například ten, kdo působil při pořízení závěti jako pisatel, svědek, předčítatel, tlumočník, schovatel nebo úřední osoba.¹²⁷ Povinnost mlčenlivosti mají také některé profese, jako jsou například advokáti, lékaři, kněží a podobně.¹²⁸ Ten, kdo sdělil informace o majetku náležejícím do likvidační podstaty, má právo na náhradu hotových výdajů, které mu při sdělení mohly vzniknout. Musí však své právo uplatnit u správce nebo u notáře do 3 dnů ode dne, kdy jeho sdělení došlo správci či notáři.¹²⁹ O přiznání práva na náhradu vynaložených hotových výdajů rozhoduje notář usnesením, proti kterému není přípustné odvolání.¹³⁰ Informační povinnost mají i osoby, které vedou seznamy či systémy, kde jsou obsaženy údaje o majetku patřícího do likvidační podstaty. Může se jednat například o veřejné rejstříky právnických a fyzických osob, tedy spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, obchodní rejstřík a rejstřík obecně prospěšných společností, a také o katastr nemovitostí. Tyto osoby musí sdělit informace týkající se majetku likvidační podstaty bezplatně, případně i prostřednictvím dálkového přístupu,

¹²² § 172 odst. 2 z.ř.s.

¹²³ § 162 odst. 2 z.ř.s.

¹²⁴ § 214 odst. 3 z.ř.s.

¹²⁵ § 215 odst. 1 z.ř.s.

¹²⁶ § 126 o.s.ř.

¹²⁷ § 1550 o.z.

¹²⁸ § 215. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹²⁹ § 217 z.ř.s.

¹³⁰ § 217. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

je-li to možné. Likvidační správce je oprávněn sám tyto informace zjišťovat pouze s předchozím souhlasem soudu.¹³¹

Likvidační správce může při jeho činnosti dojít k závěru, že do likvidační podstaty náleží majetek, který by do ní podle informací vyplývajících z dříve uvedených seznamů nebo systémů náležet neměl. V tomto případě je povinen oznámit zjištěné skutečnosti soudu. Stejně postupuje tehdy, uplatní-li u něj někdo právo k majetku a tvrdí, že tento majetek do likvidační podstaty náležet nemá. Soudní komisař toto oznámení likvidačního správce prošetří a následně mu udělí pokyn, zda majetek má nebo nemá považovat za součást likvidační podstaty.¹³² Tento konstrukt poukazuje na slabší postavení likvidačního správce oproti notáři, neboť sám správce nemá rozhodovací pravomoc a v případech, které jsou potenciálně sporné, se musí obrátit na soud.¹³³ Rozhodl-li soud o tom, že majetek náleží do likvidační podstaty, likvidační správce vyzve toho, kdo majetek zpochybňoval, aby své právo uplatnil žalobou o vyloučení z likvidační podstaty v občanském soudním řízení. Žaloba se podává proti likvidačnímu správci ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy byla žalobci doručena výzva k tomu, aby uplatnil své právo žalobou. Z dikce zákona je patrné, že se jedná o lhůtu hmotněprávní, neboť musí být žaloba doručena nejpozději poslední den lhůty, a její zmeškání nelze prominout.¹³⁴ Jestliže žaloba nebude podána ve stanovené lhůtě, nebo nebyla úspěšná, platí, že dotčený majetek do likvidační podstaty náleží.¹³⁵ Vyrozumění o tom, že byl majetek zapsán do seznamu likvidační podstaty spolu s výzvou k uplatnění práv žalobou, je vyhotovováno ve formě usnesení, které se doručuje do vlastních rukou a je proti němu přípustné odvolání.¹³⁶

Schyluje-li se v jakékoliv fázi řízení k tomu, že účastník má uplatňovat svá práva žalobou u soudu, a to jak v případě žaloby o určení, že majetek náleží do likvidační podstaty, tak i v případě incidenčních sporů v rámci přezkumu pohledávek, a nebyl-li zároveň zatím v řízení jmenován likvidační správce, soudní komisař má vždy

¹³¹ § 215 z.ř.s.

¹³² § 216 z.ř.s.

¹³³ § 212. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³⁴ § 224 z.ř.s.

¹³⁵ Srov. § 216. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 224 z.ř.s. a § 225 z.ř.s.

¹³⁶ § 126 odst. 1 písm. e) z.ř.s. a § 129 z.ř.s. *a contrario*

učinit výzvu k podání žaloby tak, aby bylo zřejmé, že účastník může žalobu podat proti doposud neustanovenému likvidačnímu správci. Podání žaloby bez uvedení přesného jména nebo názvu společností není považováno za vadu v podmínkách řízení.¹³⁷ Judikatura, ve které byl tento názor vyjádřen, se sice týká podání směřovanému proti dosud neznámým dědicům, avšak lze použít analogicky i na dosud neznámého likvidačního správce, tedy obecně na neznámou žalovanou osobu. Soud by měl po podání žaloby řízení přerušit a vyzvat notáře, aby jmenoval likvidačního správce, který posléze bude vystupovat jako strana žalovaná.¹³⁸

4.3.3. Seznam majetku likvidační podstaty

Seznam majetku likvidační podstaty pořizuje a vede likvidační správce nebo notář. Je to jeden ze stěžejních dokumentů při likvidaci pozůstalosti. V řízení o likvidaci by k jeho vytvoření mělo dojít co nejdříve, aby bylo jasně vymezené, co do likvidační podstaty náleží.¹³⁹ Majetek má být vedený tak, aby byla umožněna jeho identifikace a aby bylo vyloučeno, že bude zaměněn s jiným majetkem. Znamená to, že má být majetek označený způsobem, který je v popisu konkrétního majetku zavedený, tedy například nemovitosti jsou označeny parcelními čísly, listy vlastnictví, obcí, katastrálním úřadem, pracovištěm a územím, vozidla jsou označena typem, registrační značkou a VIN. Majetek se do seznamu zapisuje pod samostatnými položkami, vhodné je také rozdělení do kategorií, například na věci nemovité a movité. Také je pro orientaci vhodnější, aby byl majetek očíslován. Vyjde-li v době do pravomocného skončení likvidace pozůstalosti další majetek patřící do likvidační podstaty, má být seznam majetku bezodkladně doplněn. Vyjde-li najevo, že je v seznamu majetek, který do likvidační podstaty nenáleží, ze seznamu je vyjmut.¹⁴⁰ Je také vhodnější, aby byl majetek v seznamu oceněný.

¹³⁷ Srov. FOLTAN, Drahomír. Jmenovat likvidačního správce či nikoliv. Ad Notam, 2018, č. 4, s. 13-15; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 751/2006; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015; a Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015

¹³⁸ FOLTAN, Drahomír. Jmenovat likvidačního správce či nikoliv. Ad Notam, 2018, č. 4, s. 13-15

¹³⁹ § 219. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁴⁰ § 218, § 219 a § 223 z.ř.s.

Do seznamu může nahlížet každý, kdo osvědčí právní zájem, nebo kdo pro to má vážné důvody, také si ze seznamu může činit výpisy a opisy.¹⁴¹ V praxi nahlížení probíhá v kanceláři notáře nebo likvidačního správce. Bude se jednat především o zůstavitelovy věřitele či osoby uplatňující svá práva k majetku likvidační podstaty.¹⁴² O tom, zda je naplněna podmínka právního zájmu nebo vážných důvodů, rozhoduje notář nebo likvidační správce. Může se jednat například o někoho, pro nějž bude nahlédnutí do seznamu pohledávek důležité pro jiné soudní řízení, kterého se účastní. Taktéž se může jednat o někoho, kdo nahlíží do seznamu z badatelských důvodů.¹⁴³

Notář nebo likvidační správce je povinen vyrozumět o zapsání majetku, který je evidován v dříve vymezených seznamech nebo systémech, do seznamu likvidační podstaty toho, kdo tyto seznamy vede.¹⁴⁴ Může se jednat o katastr nemovitostí, registr motorových vozidel, centrální depozitář cenných papírů a podobně.

4.3.4. Správa majetku likvidační podstaty

Při správě majetku likvidační podstaty je likvidační správce nebo notář povinen učinit se spravovaným majetkem vše, co je nutné a užitečné. Musí postupovat s odbornou péčí, aby zpeněžil veškerý majetek, nebo alespoň co nejvíce majetku, a uspokojil věřitele z výtěžku tohoto zpeněžení. Nemá činit úkony směřující k dlouhodobým investicím nebo také úkony, které by zamezily zpeněžení majetku v co nejkratší době.¹⁴⁵

Jak již bylo uvedeno dříve, tomu, kdo spravuje pozůstalosti při likvidaci pozůstalosti, tedy notáři či likvidačnímu správci, náleží plná správa. Ze zákona však plynou pro spravujícího omezení, respektive zvláštní povinnosti, aby jeho spravování nemohlo být svévolné, ale bylo regulované.

¹⁴¹ § 220 z.ř.s.

¹⁴² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 616

¹⁴³ PIRK, Tomáš. § 220 [Nahlížení do seznamu]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 480–481, marg. č. 2.

¹⁴⁴ § 221 z.ř.s.

¹⁴⁵ § 228. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

První zvláštní povinností pro správce je možnost uložení peněžních prostředků náležejících do likvidační podstaty pouze na takový bankovní účet, který k tomuto účelu určil soud. Na stejný účet se ukládají i peněžní prostředky přijaté jako splnění pohledávek z majetku likvidační podstaty. Nejčastěji se jedná o účet soudu vedený u České národní banky.

Spravující osoba smí ukončit provozování obchodního závodu nebo jeho pobočky jen se souhlasem soudu. Souhlas likvidačnímu správci poskytuje notář, notáři okresní soud. Co se týče výkonu práv související se členstvím v obchodních společnostech nebo družstvech, likvidační správce při výkonu těchto práv postupuje podle pokynů soudu.

Jestliže je potřebné, aby likvidační správce či notář uzavřel smlouvu o úvěru nebo obdobnou smlouvu, týkající se získání peněžních prostředků ke správě likvidační podstaty, nebo aby uzavřel smlouvu na dodávku energií a surovin, potřebných k provozu obchodního závodu zůstavitele či jeho pobočky, může tak učinit pouze s předchozím souhlasem soudu.

Nastane-li situace, kdy do likvidační podstaty náleží prostředky ze státního rozpočtu, jako jsou například dotace, nebo jiný majetek, se kterým lze nakládat pouze předurčeným způsobem, likvidační správce či notář s majetkem musí nakládat tímto předem určeným způsobem, a také je k právnímu jednání souvisejícímu s tímto majetkem potřeba souhlas soudu.

Zároveň může soud z vážných důvodů v jednotlivých případech stanovit, že likvidační správce smí činit právní jednání týkající se majetku likvidační podstaty pouze s předchozím souhlasem soudu, nebo za soudem stanovených podmínek.¹⁴⁶ Jde o projev dohledové činnosti. Zákonodárce zde užívá neurčitý právní pojem vážné důvody, přičemž zhodnocení, co požadavek vážných důvodů naplňuje, ponechává zcela na úvaze soudního komisaře.

Ke spravování majetku v likvidační podstatě je potřeba užívat peněžní prostředky patřící do likvidační podstaty, tedy například hotovost či peněžní prostředky uložené na účtech, případně peněžní prostředky získané na základě smluv o úvěru nebo

¹⁴⁶ § 227 z.ř.s.

obdobných smluv, které uzavřela spravující osoba.¹⁴⁷ Nepostačují-li tyto prostředky ke správě majetku, náklady jsou hrazeny z prostředků státu. O tomto soud rozhoduje usnesením, a to buďto na návrh likvidačního správce, nebo bez návrhu. Stát má právo, aby mu vynaložené prostředky byly nahrazeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty.¹⁴⁸

Ke správě likvidační podstaty patří i účast likvidačního správce na řízeních, které se týkají majetku nebo pasiv likvidační podstaty, případně řízení o odpůrcí žalobě podané ve prospěch pohledávky náležející do likvidační podstaty. Může se jednat o civilní, trestní, soudní řízení správní, případně též o řízení před správními orgány, tedy řízení správní či daňové. Nevstupuje do řízení, která se týkají osobního stavu zůstavitele. Likvidační správce se stává v den vyvěšení usnesení o nařízení likvidace, jestliže v něm byl jmenován, účastníkem těchto řízení namísto zůstavitele, případně namísto toho, kdo předtím spravoval pozůstalost. Po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti může být řízení související s majetkem či pasivy likvidační podstaty zahájeno pouze na návrh likvidačního správce, nebo proti němu, jinak bude řízení zastaveno. Jestliže probíhá řízení týkající se pasiv likvidační podstaty, soud může rozhodnout pouze o základu nebo o výši práva, které je předmětem řízení, nikoli o plnění povinnosti. Není tedy možné, aby výrok zavazoval zůstavitele, respektive likvidačního správce či notáře k tomu, aby v určité lhůtě plnil určitou částku z likvidační podstaty. Soud rozhoduje pouze určovacím výrokem o základu nebo výši práva.¹⁴⁹ V těchto řízeních nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, pouze když se jedná o náklady vzniklé zaviněním likvidačního správce nebo náhodou, která se mu přihodila, což může být například zpoždění dopravního prostředku, zničení předmětu povětrnostními vlivy, běh času a podobně. Náklady, které vynaloží likvidační správce, spadají pod jeho hotové výdaje. Co se týče náhrady nákladů řízení, která může být při řízeních přiznána likvidačnímu správci, tato náleží do likvidační podstaty.¹⁵⁰ Je třeba rozlišovat náhradu přiznanou a náhradu zaplacenou. Zaplacená náhrada je

¹⁴⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 618

¹⁴⁸ § 228 z.ř.s.

¹⁴⁹ § 229 z.ř.s.

¹⁵⁰ § 230 z.ř.s.

součástí likvidační podstaty jako aktivum, nezaplacená náhrada se stane součástí jakožto pohledávka vůči účastníkovi řízení, tedy pasivum.¹⁵¹

4.3.5. Zpeněžení majetku likvidační podstaty

Zpeněžení majetku likvidační podstaty tvoří stěžejní fázi likvidace a je její podstatou. Zpeněžení je soubor úkonů, na jejichž základě jsou za majetek náležející do likvidační podstaty získávány peněžní prostředky, které jsou následně použity na úhradu zůstavitelových pohledávek dle rozvrhu. Majetek může být zpeněžován pouze zákonem předvídaným způsobem.¹⁵² Je prováděno likvidačním správcem nebo notářem, a to s předchozím souhlasem soudu, ve kterém je uveden způsob zpeněžení, rozsah zpeněžovaného majetku, cena a další podmínky, které musí být při zpeněžování splněny, což může být například požadavek, aby byla kupní cena složena před podpisem smlouvy na účet soudu. Souhlas soudu je obligatorní kritérium pro to, aby došlo ke zpeněžení majetku, jestliže by ke zpeněžení došlo bez tohoto souhlasu, jednalo by se o absolutně neplatné právní jednání. Stejně účinky by mělo zpeněžení, které by bylo učiněno v rozporu se soudem stanovenými podmínkami.¹⁵³ V tomto případě souhlas soudu znamená souhlas příslušného okresního soudu, který pověřil notáře k provádění úkonů soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti.¹⁵⁴ Jestliže majetek zpeněžuje likvidační správce, dává mu souhlas se zpeněžením notář. Souhlas musí být dán ke zpeněžení veškerého majetku náležejícího do likvidační podstaty. Souhlas soud notáři nebo notář likvidačnímu správci vydá na základě jejich předchozí žádosti. V této žádosti mají být uvedeny podrobnosti a má být konkretizován majetek z likvidační podstaty a způsob jeho zpeněžování. Souhlas soudu je vydáván ve formě usnesení. Praxe může být i taková, že soudní komisař připraví soudu podobu usnesení a soud si tuto podobu buďto převezme, nebo si ji podle svých potřeb upraví. Soud není vázán návrhem likvidačního správce nebo notáře a může sám odlišně určit rozsah majetku,

¹⁵¹ § 230. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-17]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3, s. 336

¹⁵³ § 231 z.ř.s.

¹⁵⁴ § 100 odst. 2 písm. d) z.ř.s.

a především pak cenu, za kterou má být majetek prodán.¹⁵⁵ Výrok usnesení může mít následující znění:

*„Soud uděluje souhlas Mgr. Petře Cardové, notáře ve Strakonících, pověřené Okresním soudem ve Strakonících provedením úkonů v řízení o pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, s prodejem:*

- *spoluvlastnického podílu o velikosti ½ na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, a to v dražbě provedené soudním exekutorem podle jiného právního předpisu, přičemž kupní cena, respektive vyvolávací cena pro první kolo dražby bude stanovena posudkem znalce v ceně obvyklé.“*

Výtěžek ze zpeněžení majetku likvidační podstaty se skládá na účet soudu, který byl k tomuto účelu určen.¹⁵⁶ Cena, za kterou je majetek zpeněžován, není a nemůže být totožná s cenou, kterou měla konkrétní věc ke dni úmrtí zůstavitele, rozhodující je stav v době, kdy ke zpeněžení dochází. Výtěžek tedy může být jak vyšší, tak nižší.¹⁵⁷ V praxi může uplynout značná doba mezi úmrtím zůstavitele, nařízením likvidace pozůstalosti a následným zpeněžováním majetku, neboť často potenciální dědicové postupně napříč dědickými třídami odmítají dědictví a žádný nechce navrhnout likvidaci, což se může protáhnout i na několik let. Cena majetku se proto může za toto mezidobí rapidně zvýšit, a to především u nemovitostí.

¹⁵⁵ PIRK, Tomáš. § 231 [Uskutečnění zpeněžení]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-788-0.

¹⁵⁶ § 227 odst. 1 a § 234 z.ř.s.

¹⁵⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 620

4.3.5.1. Způsoby zpeněžení

Majetek náležející do likvidační podstaty lze zpeněžit několika způsoby, a to 1) dražbou provedenou soudem; 2) smlouvou, kterou s nabyvatelem uzavře likvidační správce nebo notář; 3) ve veřejné dražbě provedené dražebníkem; nebo 4) v dražbě provedené soudním exekutorem, případně může být majetek zpeněžen věřitelem. Těmito způsoby lze zpeněžit celou pozůstalost, její určité části či jednotlivé položky.¹⁵⁸ Jednotlivé části nebo věci mohou být zpeněžovány různými způsoby.

Dražba provedená soudem je prováděna dle ustanovení o.s.ř., přičemž zákon rozlišuje prodej movitých věcí, prodej nemovitých věcí a prodej podniku. Kromě těchto věcí lze postup užít i na prodej pohledávek či na prodej obchodního podílu.¹⁵⁹ Dále také postup soudu při tomto typu zpeněžování upravuje j.ř.s. Co se týče movitých věcí, jejich cena může být buďto odhadnuta soudem, nebo může být ve složitějších případech přizván znalec.¹⁶⁰ Dále soud vydává dražební vyhlášku, jejíž náležitosti stanoví § 328b o.s.ř. Nejnižší podání je v případě movitých věcí 1/3 stanovené ceny. Dražiteli, který učiní nejvyšší podání, soud udělí příklep.¹⁶¹ Na žádost může být vydražiteli vydáno potvrzení o přechodu vlastnického práva k okamžiku udělení příklepu.¹⁶²

Při prodeji nemovitých věcí v dražbě prováděné soudem soud ustanoví znalce, kterému uloží, aby nemovitost a její příslušenství ocenil obvyklou cenou. Soud může od ocenění upustit, jestliže byla nemovitost již dříve oceněna znalcem a jestliže se nezměnily okolnosti, které jsou pro ocenění rozhodné.¹⁶³ V případě likvidace pozůstalosti se však tento postup ve většině případů nebude moct užít, neboť případné ocenění, které mohlo být provedeno v předcházejícím řízení o pozůstalosti, se vztahuje ke dni úmrtí zůstavitele, od kterého, jak je již zmíněno dříve, může uběhnout dlouhá doba. Je tedy otázkou, jak starý znalecký posudek může být ještě tolerován. Může nastat situace, kdy již v předcházejícím řízení o pozůstalosti byl vypracován znalecký posudek, a vyvstává pak otázka, jaké stáří znaleckého posudku je přípustné, proto

¹⁵⁸ § 232 z.ř.s.

¹⁵⁹ § 232. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-4]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁶⁰ § 328 o.s.ř.

¹⁶¹ § 329 o.s.ř.

¹⁶² § 329a o.s.ř.

¹⁶³ § 336 o.s.ř.

přistoupím k další své de lege ferenda úvaze, kdy by dle mého názoru bylo vhodné v z.ř.s. stanovit, jak starý může být znalecký posudek o ceně zpeněžovaného majetku. Soud taktéž vydává dražební vyhlášku, jejíž náležitosti stanoví § 336b o.s.ř. Dražbu lze uskutečnit v místě, kde se nachází předmětná nemovitost, u soudu, nebo na jiném vhodném místě. Dražební jednání je nařízeno nejméně 30 dnů po dni vydání dražební vyhlášky.¹⁶⁴ Nejnižší podání činí u nemovitých věcí 2/3 výsledné ceny. Soud může stanovit dle okolností případu jistotu, kterou mají osoby účastníci se dražby skládat v hotovosti do pokladny soudu, případně na účet soudu. Tato jistota může činit nejvýše 3/4 nejnižšího podání.¹⁶⁵ Po úspěšném provedení dražby se tomu, kdo učinil nejvyšší podání a splnil další podmínky, udělí příklep a soud vydá usnesení o příklepu.¹⁶⁶ Jestliže byla soudní dražba nemovitých věcí neúspěšná, při druhé dražbě činí nejnižší podání 50 % ceny, při třetím jednání 40 %, při čtvrtém 30 % a při pátém 25 %. Jestliže se věc nepodaří prodat, řízení je zastaveno.¹⁶⁷

Zpeněžení smlouvou, kterou s nabyvatelem uzavře likvidační správce nebo notář, se provádí typem smlouvy, která odpovídá danému majetku likvidační podstaty, tedy nejčastěji kupní smlouvou, nebo například smlouvou o převodu podílu v obchodní společnosti či družstvu.¹⁶⁸ Nabyvatel se stává vlastníkem dnem, kterým se nabývá vlastnictví při převodu vlastnického práva na základě smlouvy, k věci určené jednotlivě je to tedy k okamžiku účinnosti smlouvy, u movité věci určené podle druhu je to v okamžiku, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu. Jestliže je movitá i nemovitá věc zapsána ve veřejném seznamu, vlastnické právo vzniká zápisem do tohoto seznamu. Co se týče cenných papírů, u cenných papírů na doručitele se vlastnické právo převádí smlouvou k okamžiku jeho předání, na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku předání, na jméno se převádí smlouvou k okamžiku její účinnosti. U zaknihovaných cenných papírů vzniká vlastnické právo zápisem zaknihovaného cenného papíru na účet nového vlastníka.¹⁶⁹ Zpeněžování majetku likvidační podstaty „napřímo“, prováděné likvidačním správcem nebo

¹⁶⁴ § 336d o.s.ř.

¹⁶⁵ § 336e o.s.ř.

¹⁶⁶ § 336j o.s.ř.

¹⁶⁷ § 336m o.s.ř.

¹⁶⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 622

¹⁶⁹ § 1099 – 1105 o.z.

notářem, je z hlediska odměny nejvýhodnější, neboť při jiných způsobech zpeněžování vždy náleží odměna i osobě provádějící dražbu. Z tohoto hlediska je tedy tento způsob zpeněžení nejlukrativnější, avšak na druhou stranu je samozřejmé, že likvidační správce či notář musí sám učinit více úkonů, než kdyby byl majetek zpeněžen v dražbě jinou osobou. Je zajímavé, že u této možnosti zpeněžení není dána nutnost určení ceny zpeněžovaného majetku znaleckým posudkem, jako při zpeněžení dražebníkem nebo exekutorem, jedná-li se o zpeněžení nemovitosti, obchodního závodu, pobočky obchodního závodu nebo o věc prohlášenou za kulturní památku. V tomto shledávám další výhodu tohoto typu zpeněžení, neboť nevznikají náklady státu za vypracování znaleckého posudku. Domnívám se však, že by měl být požadavek na určení ceny znalcem přítomen u všech typů zpeněžení, především pak u přímého prodeje notářem nebo likvidačním správcem „z volné ruky“, aby se majetek prodal za skutečnou hodnotu a jeho cena byla transparentně zjištěna. Další má *de lege ferenda* úvaha tedy směřuje k tomu, že by měla být u všech typů zpeněžení stejná podmínka zjištění ceny nemovitostí, obchodního závodu nebo věci prohlášené za kulturní památku znalcem.

Ve veřejné dražbě prováděné dražebníkem se postupuje podle § 17 a násl. zákona o veřejných dražbách, tedy v zákoně věnující se dobrovolným dražbám. Dobrovolnou dražbou se rozumí dražba prováděná na návrh vlastníka. V rámci zpeněžování při likvidaci pozůstalosti je prováděna na návrh likvidačního správce nebo pověřeného notáře, který je oprávněn s předmětem dražby hospodařit a zcizit jej.¹⁷⁰ Dražebníkem je v rámci veřejných dražeb osoba, která je zapsaná v obchodním rejstříku, která splnila náležitosti požadované zákonem o veřejných dražbách a bylo jí uděleno příslušné oprávnění k provozování živnosti, a to k *provádění dobrovolných dražeb movitých věcí podle zákona o veřejných dražbách, k provádění veřejných dražeb a) dobrovolných b) nedobrovolných.*¹⁷¹ „Dražbu lze provést na základě písemné smlouvy o provedení dražby, kterou uzavře navrhoval s dražebníkem. Smlouva obsahuje označení, že jde o dobrovolnou dražbu, označení navrhovatele, dražebníka, předmětu dražby, nejnižší podání, lhůtu pro uhrazení ceny dosažené vydražením přesahující 500 000 Kč, výši odměny nebo ujednání o tom, že dražba je prováděna *bezúplatně.*“¹⁷² Notář nebo likvidační správce by měli v písemné smlouvě

¹⁷⁰ § 17 odst. 4 zákona o veřejných dražbách

¹⁷¹ Příloha č. 2 k živnostenskému zákonu

¹⁷² § 19 odst. 1 a odst. 2 zákona o veřejných dražbách

uzavírané s dražebníkem stanovit vyvolávací cenu předmětu dražby a možnost či vyloučení případného snížení vyvolávací ceny. Dále je vhodné, aby ve smlouvě byla vyřešena splatnost a způsob úhrady nákladů dražebníka.¹⁷³ Stejně jako v případě dražby prováděné soudem je vydána dražební vyhláška, jejíž náležitosti jsou stanoveny § 20 zákona o veřejných dražbách. Dražební vyhláška je zveřejněna nejméně 15 dnů před konáním dražby, a jestliže je předmětem dražby nemovitost, podnik či jeho organizační složka, nebo nejnižší podání přesahuje 100 000 Kč, dražební vyhláška má být uveřejněna minimálně 30 dnů přede dnem konání dražby.¹⁷⁴

V dražbě prováděné soudním exekutorem se užívá EŘ a subsidiárně také o.s.ř., ve kterém je upraven postup při konání dražby. Dražba probíhá obdobně jako dražba prováděná soudem, je pouze činěna soudním exekutorem. Exekutor provede dražbu na návrh osoby, která je oprávněná disponovat s předmětem dražby, tedy na návrh likvidačního správce nebo notáře. Může provést dražbu nemovité i movité věci.¹⁷⁵ O podobě návrhu na uskutečnění dražby zákon nehovoří, nemusí se tak jednat o smlouvu mezi exekutorem a notářem nebo likvidačním správcem. K provedení dražby je dostačující, aby byly podmínky dražby dostatečně vymezeny v souhlasu okresního soudu se zpeněžením majetku likvidační podstaty v dražbě prováděné soudním exekutorem a dále aby notář nebo likvidační správce podal určitý, srozumitelný a úplný návrh na provedení dražby. Domnívám se však, že uzavření smlouvy o provedení dražby je pro obě strany vhodnější, neboť zde můžou blíže specifikovat práva a povinnosti, která obě strany mají a také pravidla pro samotné provedení dražby. Tato pravidla se následně promítnou do dražební vyhlášky, kterou exekutor vydává. Ve smlouvě by si strany měly specifikovat výši nejnižšího podání, minimální příloz, způsob provedení dražby, možnost doplatku nejvyššího podání úvěrem, anebo pravidla o nakládání s výtěžkem dražby. Výtěžek dražby se vyplátí navrhovatelí, tedy notáři nebo likvidačnímu správci, a to bankovním převodem na účet, který k tomuto účelu určil soud. Číslo bankovního účtu by mělo být také uvedeno ve smlouvě o provedení dražby nebo v návrhu na provedení dražby. Co se týče okamžiku úhrady nákladů exekutora, první možností je, že exekutor celý výtěžek zašle na k tomu

¹⁷³ § 232. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-4]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷⁴ § 20 zákona o veřejných dražbách

¹⁷⁵ § 76 odst. 2 EŘ

určený bankovní účet a jeho náklady jsou uhrazeny až v rámci rozvrhu prováděného soudním komisařem. Tato možnost je ale minimálně pro soudního exekutora nevýhodnější, neboť uspokojení svých nákladů může očekávat v horizontu několika měsíců či dokonce let. Druhou možností, dle mého názoru hospodárnější, je započtení odměny exekutora na dosažený výtěžek dražby. Exekutor pak složí na účet soudu výtěžek, ze kterého odečetl své náklady. Tato možnost je však nevýhodnější pro soudního komisaře, protože jeho odměna se odvíjí od výše výtěžku zpeněžení, tudíž odečte-li si exekutor rovnou z výtěžku své náklady, odměna notáře se vypočítává z nižší částky. Výhodou využití exekutora při zpeněžování majetku likvidační podstaty je především to, že zpeněžování majetku je činnost, kterou exekutor při výkonu své funkce vykonává, tudíž lze předpokládat, že má v této oblasti odbornější znalosti. Jestliže exekutor za života zůstavitele vedl exekuční řízení, jehož předmětem byly dluhy zůstavitele, může být již s jeho majetkem dostatečně obeznámen a může i znát potenciální zájemce o zůstavitelův majetek.¹⁷⁶

Zpeněžení věřitelem je speciální případ, který může proběhnout tehdy, jestliže na majetku náležejícím do likvidační podstaty vázne zástavní nebo zadržovací právo ve prospěch tohoto věřitele. Na návrh věřitele pohledávky zajištěné zástavním nebo zadržovacím právem může soud usnesením povolit, aby sám věřitel uskutečnil prodej věci. Toto zpeněžení nesmí být v rozporu se zájmy jiného věřitele a věřitel musí mít platně sjednáno, že zastavenou nebo zadrženou věc může dohodnutým způsobem zpeněžit. Dohodnutým způsobem se má na mysli způsob, na kterém byl věřitel písemně dohodnutý se zástavcem, zástavním dlužníkem nebo obligačním dlužníkem. Ke zpeněžení je věřiteli určena přiměřená lhůta, která běží ode dne právní moci usnesení a ve které musí věřitel věc zpeněžit. Tato lhůta je prekluzivní. Výrok usnesení může mít následující podobu:

„Soud povoluje Hypoteční bance, a.s. zpeněžení spoluvlastnického podílu o velikosti 1/2 na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální

¹⁷⁶ HOZMAN, David. Dražba na návrh soudního komisaře. Komorní listy, 2014, č. 4, s. 10-15

území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, které patří do likvidační podstaty Karla Nováka, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, způsobem dohodnutým se zůstavitelem v úvěrové smlouvě ze dne 31. 3. 2018, tj. v dražbě konané soudním exekutorem dle exekučního řádu. Ke zpeněžení majetku soud určuje věřiteli lhůtu 6 měsíců ode dne právní moci tohoto usnesení. Věřitel je povinen složit výtěžek zpeněžení na účet zřízený pro tyto účely Okresním soudem ve Strakonících č. 6015-1821281/0710, vedený u Česné národní banky, pod v.s. 0824045822.“

Věřitel vykonává ode dne právní moci usnesení správu zastavené nebo zadržené věci namísto likvidačního správce nebo notáře.¹⁷⁷ Výtěžek zpeněžení musí věřitel odevzdat soudu a spolu s tím mu podat zprávu o průběhu zpeněžování.¹⁷⁸ Soud následně posoudí, zda zpeněžení proběhlo v souladu se zákonem, zda věřitel odevzdal výtěžek ve stanovené lhůtě a zda podal o průběhu zpeněžování soudu zprávu, a poté usnesením rozhodne o tom, že čistý výtěžek zpeněžení bude odevzdán věřiteli, případně podle pořadí více věřitelům zajištěných pohledávek. Věřitel nebo více věřitelů mají být uspokojeni do 3 dnů ode dne právní moci usnesení, případný přebytek výtěžku má být užít k uspokojení jiných pohledávek podle rozvrhového usnesení. Stejný postup se uplatní i při zpeněžení majetku, kterým byla zajištěna přihlášená pohledávka, pouze se výtěžek nepřesouvá soudu a poté zpět věřiteli, čemuž se blíže věnuje kapitola 4.6.2. Věřitel je povinen dodržovat při zpeněžování soudem určené povinnosti, a jestliže je poruší a zkrátí tak majetek likvidační podstaty, přichází v úvahu podání žaloby na náhradu škody. Jako strana žalobce by zde vystupoval likvidační správce.¹⁷⁹ Je také otázkou, jaký by byl postup, kdyby věřitel zpeněžil majetek v rozporu se zákonem. Pravděpodobně by se na jeho jednání nahlíželo tak, že se vůbec nejednalo o zpeněžení majetku likvidační podstaty a majetek by musel být zpeněžen znovu likvidačním správcem nebo notářem.¹⁸⁰

¹⁷⁷ § 233 z.ř.s.

¹⁷⁸ § 234 z.ř.s.

¹⁷⁹ PIRK, Tomáš. § 233 [Zpeněžení věřitelem]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-788-0.

¹⁸⁰ § 271. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI].

Jestliže je předmětem dražby nemovitost, obchodní závod, pobočka obchodního závodu nebo věc prohlášená za kulturní památku, musí být jak v dražbě prováděné dražebníkem podle zákona o veřejných dražbách, tak v dražbě prováděné exekutorem, zjištěna cena zpeněžovaného majetku znaleckým posudkem, který může vypracovat pouze znalec, kterého ustanovil soud usnesením na žádost likvidačního správce nebo bez návrhu soud.¹⁸¹ V případě dražby prováděné dražebníkem nesmí být znalecký posudek ke dni konání dražby starší šesti měsíců.¹⁸² U dražby prováděné exekutorem však maximální stáří znaleckého posudku není určeno. Navážu tedy na své dříve nastíněné úvahy a myslím, že by bylo vhodné, aby u všech typů zpeněžování bylo určeno, že musí být cena nemovitostí, obchodního závodu nebo jeho pobočky a věci prohlášené za kulturní památku stanovena znaleckým posudkem a zároveň by také mělo být určeno jeho maximální stáří.

Proti usnesení o ustanovení znalce není možné podat odvolání.¹⁸³ Ustanovený znalec musí být zapsaný v seznamu znalců¹⁸⁴ a musí splňovat náležitosti vymezené v zákoně o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.¹⁸⁵ Znalec oceňuje majetek obvyklou cenou, což je „*cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění.*“¹⁸⁶ Zákon o oceňování majetku upravuje postupy při oceňování jednotlivých druhů majetku, kterými se znalci řídí při vypracování znaleckého posudku.

Soudní komisař ustanoví znalce usnesením, proti kterému není přípustné odvolání.¹⁸⁷ Výrok usnesení je například následující:

„Ustanovuje Ing. Jana Neubauera, se sídlem K Lipám 90, 397 01 Písek, IČO: 73515345, znalce z oboru ekonomika – oceňování nemovitých věcí, ke stanovení

Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-21]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁸¹ § 235 z.ř.s.

¹⁸² § 13 zákona o veřejných dražbách a § 13. In: HRADIL, J., VALEŠOVÁ, R. *Zákon o veřejných dražbách: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25]. ASPI_ID KO26_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁸³ § 129 písm. j) z.ř.s.

¹⁸⁴ § 15 zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

¹⁸⁵ § 5, § 6 a § 7 zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

¹⁸⁶ § 2 odst. 2 zákona o oceňování majetku

¹⁸⁷ § 129 písm. j) z.ř.s.

obvyklé ceny spoluvlastnického podílu o velikosti 1/2 na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, ve smyslu § 2 zákona číslo 151/1997 Sb., a to podle předpisů platných k datu vyhotovení posudku.“

V případě likvidace pozůstalosti se nemovitosti oceňují k aktuálnímu datu, nikoliv k datu úmrtí zůstavitele, jako je tomu při běžném řízení o pozůstalosti. Po vypracování znaleckého posudku náleží znalci znalečné,¹⁸⁸ o kterém soudní komisař rozhoduje usnesením, proti kterému je možné podat odvolání a není doručováno do vlastních rukou,¹⁸⁹ jehož výrok může vypadat následovně:

*„Soud přiznává znalci Ing. Janu Neubauerovi, se sídlem K Lipám 90, 397 01 Písek, IČO: 73515345, znalci z oboru ekonomika – oceňování nemovitých věcí, za podaný znalecký posudek číslo 436/2022 ze dne 15. 12. 2022, o ceně spoluvlastnického podílu o velikosti 1/2 na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, odměnu ve výši **5 000 Kč.**“*

Po nabytí právní moci usnesení o přiznání znalečného je spis předán okresnímu soudu spolu s přípisem o tom, že má být vyplaceno znalci znalečné. Pověřený zaměstnanec soudu vydá platební poukaz a soud znalci znalečné vyplatí. Státu jsou tyto vynaložené prostředky uhrazeny z výtěžku likvidační podstaty v rozvrhovém usnesení. Znalečné je jedním z nákladů na zpeněžení majetku likvidační podstaty. Vedoucí kanceláře tuto vynaloženou částku zapisuje do seznamu nákladů, který je založen před prvním číslovaným listem ve spisu.¹⁹⁰

¹⁸⁸ § 30 a násl. zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

¹⁸⁹ § 126 a 129 z.ř.s. a *contrario*

¹⁹⁰ § 174 v.k.ř.

4.3.5.2. Zvláštní aspekty vybraných druhů zpeněžovaného majetku

4.3.5.2.1. Cenné papíry

V případě cenných papírů může soud buďto vyzvat toho, kdo má z cenného papíru plnit, aby odpovídající plnění odevzdal soudu, anebo se postará o zpeněžení jedním z možných způsobů zpeněžení. Toto rozhodnutí soudního komisaře závisí na charakteru konkrétní listiny a také na její případné výtěžnosti. Může se jednat o směnky, šeky, akcie, podílové listy, dluhopisy, opční listy, investiční kupony atd. Jestliže soudní komisař zvolí formu zpeněžování cenných papírů, nejčastěji se zpeněžují prostřednictvím obchodníka s cennými papíry, investičního zprostředkovatele nebo dražebníka cenných papírů, kterého musí soudní komisař určit. Obchodník s cennými papíry je zpeněžuje prostřednictvím burzy (regulovaného trhu), zatímco dražebník může provést i veřejnou dražbu mimo regulovaný trh, tudíž cenné papíry, které nejsou obchodovatelné na burze, musí zpeněžovat dražebník, nikoliv obchodník s cennými papíry.¹⁹¹

4.3.5.2.2. Nemovitosti

Společně s nemovitostí se zpeněžují i její součásti a příslušenství, které není třeba zvlášť označovat. Cena, za kterou je nemovitost zpeněžována, musí být určena posudkem znalce. Při prodeji notářem nebo správcem „z volné ruky“ návrh na vklad do katastru nemovitostí podepisuje namísto zůstavitele notář či likvidační správce. K návrhu se přikládá uzavřená kupní smlouva, usnesení o pověření notáře, případně usnesení o jmenování likvidačního správce, usnesení, ve kterém soud dal souhlas s tímto způsobem zpeněžení a usnesení o nařízení likvidace.

4.3.5.2.3. Obchodní závod

U zpeněžení obchodního závodu je důležité, aby se soudní komisař podle jemu známých okolností rozhodl, zda je výhodnější prodej závodu jako celku s přihlédnutím k jeho současnému stavu a fungování, anebo zda je lepší prodat jen jednotlivé věci a práva, která závod tvoří, tedy nikoliv jako celek, avšak jako jednotlivosti. Stejně jako

¹⁹¹ KASÍKOVÁ, M. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví?. Ad Notam. 5/2011. Praha: Notářská komora České republiky, 2011, s. 13

v případě nemovitostí musí být při zpeněžování obchodního závodu dražebníkem nebo exekutorem stanovena jeho cena znaleckým posudkem.

4.3.5.2.4. Pohledávky

Ke zpeněžení pohledávek je zapotřebí, aby soud vyzval povinnou osobu k tomu, aby složila prostředky, které jsou předmětem pohledávky, na účet okresního soudu, který byl k tomuto účelu určen.¹⁹² Soudní komisař může věřitele vyzvat usnesením, avšak zákon mu tento postup vyloženě neukládá. Může se jednat například o zůstatky na účtech zřízených na zůstavitele, přeplatky u dodavatelů energií, nevyplaceného důchodu, depozitu, který zůstavitel zanechal v místě svého pobytu, nebo také o pohledávky vyplývající ze smluv o zápůjčce, kde zůstavitel vystupoval jako věřitel. Výrok usnesení může vypadat následovně:

*„Soud vyzývá společnost **E.ON Energie, a.s.**, F. A. Gerstnera 2151/6, České Budějovice 7, 370 01 České Budějovice, IČO: 26078201, aby ve lhůtě dvou týdnů převedla přeplatek zůstavitele za odběr elektřiny a plynu na účet Okresního soudu ve Strakonících č. 6015-0985121/0710 pod v.s. 205552022.“*

Nesplní-li dlužník povinnost složit prostředky na účet soudu ve stanovené lhůtě, je možné pohledávku vymáhat soudně. V takovém případě by však dle mého názoru musel být jmenován likvidační správce, pokud ještě v konkrétní fázi řízení jmenován nebyl, neboť notář se soudních řízení týkající se majetku likvidační podstaty účastnit nemůže. V praxi může nastat situace, kdy dlužník nemá prostředky na úhradu celé pohledávky najednou, ale je ochoten ji uhradit ve formě splátek. Domnívám se, že notář nebo likvidační správce by mohl na takovýto způsob úhrady přistoupit, k čemuž by však pravděpodobně měl být dán souhlas soudu. Bude-li dlužník pohledávku splácet ve formě stanovených splátek, jeví se mi tento způsob jako hospodárnější a efektivnější než vymáhání pohledávky.

¹⁹² § 227 odst. 1 z.ř.s.

4.3.5.2.5. Podíl v obchodních korporacích

Podíl ve společnosti se při likvidaci společnosti transformuje na vypořádací podíl, nikdo jej při likvidaci pozůstalosti nedědí, neboť zanikla účast společníka v obchodní korporaci bez právního nástupce.¹⁹³ V rámci likvidace není tedy zpeněžován podíl v obchodní společnosti jako takový, neboť tento není způsobilý být předmětem zpeněžování, součástí likvidační podstaty je pouze právo na vypořádací podíl.¹⁹⁴

4.3.5.2.6. Autorská práva

Jednou z dalších zvláštností jsou autorská práva. Tato se v rámci řízení o pozůstalosti neoceňují a předmětem dědění je pouze majetková složka autorských práv, nikoliv osobnostní složka. Ustanovení týkající se likvidace pozůstalosti není možné na autorská práva použít, zákon předpokládá pouze přechod na dědice nebo na stát v případě odúmrti.¹⁹⁵ Je otázkou, jakým způsobem by s nimi měl při likvidaci soudní komisař naložit. Řešením by dle mého názoru mohlo být vydání autorských majetkových práv osobám, kterým v době nařízení likvidace pozůstalosti svědčilo dědické právo, tudíž postupovat analogicky s postupem při vydání likvidačního přebytku.

4.3.5.3. Nakládání s výtěžkem zpeněžení

S výtěžkem zpeněžení soudní komisař zachází jako s úschovou. V případě, že majetek je zpeněžen při veřejné dražbě, při dražbě konané exekutorem nebo v dražbě prováděné soudem, osoba, která dražbu provádí, výtěžek zpeněžení složí na účet okresního soudu, který vede řízení o pozůstalosti, který k tomuto účelu určil a jenž je nejčastěji vedený u České národní banky, jak je již uvedeno dříve. V případě zpeněžení napřímo notářem nebo likvidačním správcem, notář nebo správce vyzve nabyvatele k tomu, aby kupní cenu za majetek likvidační podstaty složil na účet okresního soudu. Výtěžek se na účet soudu skládá pod speciálním variabilním symbolem, který může

¹⁹³ § 36 odst. 1 ZOK

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2720/2014

¹⁹⁵ TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 26 [Společná ustanovení pro majetková práva]. In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 339, marg. č. 15.

být například tvořen spisovou značkou konkrétního dědického spisu. V některých okresech je také zvyklostí, že soudní komisař podá okresnímu soudu zprávu o tom, že v konkrétním spise bude složena do úschovy na účet soudu určitá částka pod určitým variabilním symbolem, což slouží pravděpodobně k lepší orientaci.

Po složení finančních prostředků okresní soud prostřednictvím účetní soudu předá soudnímu komisaři záznam o složení finančních prostředků. V tomto záznamu je uvedeno, jaká částka na účet došla, kdo ji složil, z jakého účtu částku zaslal, na jaký účet a pod jakým variabilním symbolem byla částka složena. Soudní komisař je povinen na základě tohoto záznamu zapsat složenou částku jako úschovu soudního komisaře. Každá úschova musí být zapsána v knize úschov, kde se uvádí, jakého dědického spisu se úschova týká, kdy byla složena, kde je uložena a v jaké výši. Také musí být úschova zapsána v rejstříku u konkrétního dědického spisu, v dnešní době především v elektronickém systému notáře. Zároveň se úschova musí označit na spisovém obalu, a to do kolonky „Úschova čl.“, kde se uvede číslo listu, na kterém je záznam o složení prostředků, zkratka „DÚ“, což znamená dědická úschova, a číslo úschovy, skládající se z běžného čísla úschovy a z roku, ve kterém byla složena – na spisovém obalu tedy bude například uvedeno: „č.l. 155 - DÚ 2/2023.“ Do spisu se zapíše záznam o přijetí úschovy.

Jestliže je předmětem zpeněžení majetek, jehož hodnota dosahuje maximálně výše 20 000 Kč, může kupní cenu notář přijmout v hotovosti, uložit hotovost do kovové skříně a následující pracovní den ji vložit na účet soudu.¹⁹⁶ Peněžní prostředky v hotovosti musí být uloženy v pevném obalu zajištěném lepicími páskami, které se překryjí otiskem úředního razítka notáře. Pevný obal může být například obálka. Na obal se napíše spisová značka D i Nd,¹⁹⁷ označení věci uložené v obálce a běžné číslo knihy úschov soudního komisaře.¹⁹⁸ Notář však nemůže přijmout peněžní prostředky v hotovosti, jestliže by po jejich přijetí výše peněžních prostředků uložených v kovové skříně přesahovala hodnotu 50 000 Kč, nehledě na to, zda se úschovy týkají jednoho nebo více pozůstalostních řízení.¹⁹⁹ Soudní komisař pak musí vyzvat složitele, aby složil prostředky na účet soudu.

¹⁹⁶ § 283 odst. 2 z.ř.s.

¹⁹⁷ Spisová značka D je soudní značka dědického spisu, Nd je spisová značka soudního komisaře.

¹⁹⁸ § 264 odst. 1 v.k.ř.

¹⁹⁹ § 110 odst. 2 j.ř.s.

Jsou-li součástí likvidační podstaty jiné věci, tyto se mohou ukládat kromě kovové skříně soudního komisaře taktéž do úschovy u banky do bezpečnostních schránek. V obou případech musí být předmět úschovy v pevném obalu, který je přelepený lepicími štítky a opatřený otisky razítka notáře a jeho podpisem, oboje vždy zčásti na obalu a zčásti na lepicím štítku, aby bylo vždy patrné, kdyby byl obal někým narušen. Na obalu se vyznačí běžné číslo knihy úschov, označení věci umístěné v obálce a spisová značka.²⁰⁰

4.3.6. Nabytí majetku z likvidační podstaty

Okamžik nabytí vlastnického práva k majetku likvidační podstaty se rozlišuje podle toho, který ze způsobů zpeněžení prodejem byl užit. Jestliže byl majetek zpeněžován v dražbě, stává se nabyvatel, který řádně uhradil nejvyšší podání, vlastníkem příklepem.²⁰¹ Byl-li majetek zpeněžen prostřednictvím smlouvy, kterou s nabyvatelem uzavřel napřímo likvidační správce nebo notář, okamžik nabytí vlastnictví je den, kterým se nabývá vlastnictví při převodu vlastnického práva na základě smlouvy, což je již specifikováno v kapitole 4.3.5.1. Co se týče vzniku vlastnického práva při zpeněžování věřitelem, zde opět záleží na typu zpeněžení, který si věřitel zvolil, jestliže tedy věc zpeněžil v dražbě, nabyvatel nabývá vlastnické právo příklepem, jestliže smlouvou, nabývá vlastnické právo v okamžiku vymezeném v kapitole 4.3.5.1. Nabyvatel kromě vlastnického práva k věci nabývá také práva a povinnosti spojená s věcí,²⁰² tudíž i závady váznoucí na věci, kromě vad, které na věci vázly k zajištění pasiv pozůstalosti a zajištění dluhů třetích osob, znamená to, že nabyvatel získá majetek bez zástavních práv. Tato skutečnost představuje *lex specialis* k obecné úpravě v občanském zákoníku, dle kterého „*kdo nabude vlastnické právo, přejímá také závady váznoucí na věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu.*“²⁰³ V rámci nabytí majetku při likvidaci pozůstalosti tedy nabyvatel na rozdíl od běžného nabytí vlastnického práva nabývá věc bez zástavních práv zajišťujících pohledávky,

²⁰⁰ VLÁČIL, David. § 288 [Vydání úschovy při likvidaci pozůstalosti]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 576.

²⁰¹ Srov. § 329 odst. 7 o.s.ř., § 336l odst. 2 o.s.ř., § 52 odst. 1 EŘ, § 53 zákona o veřejných dražbách

²⁰² Srov. § 1106 o.z.

²⁰³ § 1107 odst. 1 o.z.

jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele.²⁰⁴ Byl-li zpeněžen majetek, který je zapsaný ve veřejném či jiném seznamu, likvidační správce nebo notář má bezodkladně oznámit tomu, kdo tento seznam vede, nabytí vlastnictví k tomuto majetku spolu se způsobem zpeněžení, osobou nabyvatele a zánik zajištění, které na tomto majetku vázlo. Zanikají veškerá zajištění, která zákon zná a znal. Toto oznámení může být učiněno ze strany dražebníka nebo exekutora, pak likvidačnímu správci nebo notáři tato oznamovací povinnost nevzniká. Zaniklo-li zástavní právo, které bylo zapsané v rejstříku zástav, likvidační správce nebo notář vydá nabyvateli potvrzení o zániku tohoto zástavního práva. Pro toto potvrzení není vyžadována forma usnesení.²⁰⁵

4.3.7. Nezpeněžený majetek

Při zpeněžování majetku likvidační podstaty se nemusí vždy podařit veškerý majetek zpeněžit. Tento majetek připadá státu, o čemž rozhoduje soud usnesením, v tomto případě se má soudem na mysli okresní soud, nikoliv soudní komisař.²⁰⁶ Jestliže tímto nezpeněženým majetkem byl majetek třetích osob, soud jej usnesením vyjme ze seznamu majetku likvidační podstaty. Státu nezpeněžený majetek připadne ke dni právní moci usnesení.²⁰⁷ Výrok usnesení může vypadat následovně:

„Prsten ze žlutého kovu a náramek ze žlutého kovu, které se nepodařilo při likvidaci pozůstalosti zpeněžit, připadají ke dni právní moci tohoto usnesení České republiky - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.“

Před učiněním závěru, že majetek není možno zpeněžit, musí být učiněn alespoň pokus o zpeněžení odpovídající okolnostem daného případu, čemuž napovídá i zákonná formulace „majetek, který se nepodařilo zpeněžit“. I nízký výtěžek zpeněžení je pro věřitele výhodnější než vydání nezpeněženého majetku státu. Jestliže se odůvodněně jeví, že se věc nepodaří za žádnou cenu zpeněžit a že by náklady na zpeněžení přesahovaly výtěžek, lze výjimečně rozhodnout o neprodejnosti majetku,

²⁰⁴ § 236. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-4]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁰⁵ § 236 z.ř.s.

²⁰⁶ § 100 odst. 2 písm. e) z.ř.s.

²⁰⁷ § 237 z.ř.s.

jestliže s tím všichni přihlášení věřitelé vyslovili souhlas.²⁰⁸ Skutečnost, že nezpeněžený majetek zapsaný ve veřejném seznamu připadl státu, je třeba oznámit tomu, kdo takový seznam vede.²⁰⁹

Připadl-li majetek státu proto, že se jej nepodařilo při likvidaci pozůstalosti zpeněžit, není tím dána odpovědnost státu za jakékoliv dluhy zůstavitele. Zároveň na stát nepřecházejí případná zajištění, jako například zástavní práva váznoucí na nezpeněžené věci.²¹⁰ Majetek je tedy stejně jako v případě prodeje při likvidaci „očištěn“ od veškerých zástavních práv, která na něm vázla. Jestliže je věc zapsaná ve veřejném seznamu, notář nebo likvidační správce by měl analogicky k postupu při prodeji bezodkladně oznámit tomu, kdo veřejný seznam vede, nabytí vlastnictví tohoto majetku státem a také zánik zajištění, které na tomto majetku vázlo.²¹¹

²⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 08. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2059/2012

²⁰⁹ § 237 odst. 3 z.ř.s.

²¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4543/2018

²¹¹ Srov. § 236 odst. 4 z.ř.s.

4.4. Pasiva a přihlašování pohledávek

Zjišťování pasiv a přihlašování pohledávek je vedle zjišťování aktiv likvidační podstaty druhý z klíčových momentů likvidace pozůstalosti. Zjištění učiněná při přihlašování pohledávek a jejich následném přezkumu mají dopad na to, jaké pohledávky budou v rámci likvidace uspokojovány a v jakém rozsahu se tak stane.

4.4.1. Pasiva likvidační podstaty

Pasiva likvidační podstaty tvoří většina pasiv, které patří i do pasiv pozůstalosti, tedy náklady zůstavitelova pohřbu, dluhy zůstavitele, které měl v době úmrtí a také dluhy vzniklé po smrti zůstavitele, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránilo jeho úmrtí, což může být například situace, kdy se zůstavitel dopustil zhářství, při incidentu sám zemřel a způsobil škodu jiným osobám, kterým vznikl v důsledku jednání zůstavitele nárok na náhradu škody.

Zákon vymezuje taxativní výčet závazků, které jsou z pasiv likvidační podstaty vyloučeny. Na rozdíl od pasiv pozůstalosti do pasiv likvidační podstaty nepatří náklady některých osob na zaopatření. Dále do pasiv likvidační podstaty nepatří úroky a úroky z prodlení, které by přirostly po právní moci usnesení o nařízení likvidace. Výše úroků se tedy posuzuje dle stavu ke dni právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, a to jak při plném, tak při poměrném uspokojování pohledávek, když výtěžek zpeněžení není dostačující k uspokojení veškerých pohledávek skupiny.²¹² Do pasiv pozůstalosti také nepatří smluvní pokuty a penále sjednané pro případ porušení smluvní povinnosti, na které vzniklo právo po smrti zůstavitele, taktéž se v rámci likvidace pozůstalosti neuspokojují pohledávky z darovacích smluv a jiné pokuty, penále a sankce, které byly uloženy za porušení mimosmluvní povinnosti, jestliže právo na tyto sankce vzniklo až po smrti zůstavitele.²¹³ Do pasiv likvidační podstaty dále náleží dluhy, které vznikly v souvislosti s právním jednáním při uzavírání smluv ve prospěch pozůstalosti nebo majetku likvidační podstaty, a to jednak osobami, které spravovaly pozůstalost do nařízení likvidace, nebo po nařízení likvidace dluhy ze

²¹² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 628

²¹³ Srov. § 238 odst. 1 a § 171 odst. 2 z.ř.s.

smluv uzavřených likvidačním správcem či notářem, což můžou představovat například náklady na údržbu či opravy majetku likvidační podstaty.²¹⁴

Pohledávky, které nespádají mezi pasiva likvidační podstaty, zanikají dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace.²¹⁵

Uspokojují se tedy pouze pohledávky, které odpovídají dluhu náležejícímu do likvidační podstaty a které byly řádně přihlášeny, případně ty, které byly soudu oznámeny již dříve, jestliže se dá toto oznámení považovat za přihlášku, tedy od zahájení řízení o pozůstalosti do nařízení likvidace pozůstalosti.²¹⁶ Je otázkou, jak vyřešit situaci, kdy věřitel podal svou přihlášku již dříve, avšak neobsahovala všechny zákonem požadované náležitosti. Vystávají 3 možné varianty postupu – při doslovném výkladu § 245 z.ř.s. se ten, kdo přihlásil svou pohledávku přede dnem nařízení likvidace pozůstalosti a jehož podání neobsahuje náležitosti přihlášky, nepovažuje za přihlášeného věřitele, tudíž s ním soud nebude jednat jako s věřitelem a měl by podat svou přihlášku po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace znovu. Druhou možností je, že soud tomuto věřiteli usnesení o nařízení likvidace doručí, takže může reagovat na výzvu k přihlášení pohledávek a přihlásit svou pohledávku řádnou přihláškou. Poslední nejbenevolentnější možností je, že soud bude posuzovat podání věřitele jako přihlášku obsahující vady a vyzve věřitele k doplnění nebo opravě těchto vad.²¹⁷ Kromě přihlášených pohledávek se také uspokojují pohledávky vzniklé ze smluv uzavřených s likvidačním správcem nebo notářem a jiné pohledávky, o nichž zákon stanoví, že se při likvidaci uspokojují.²¹⁸

4.4.2. Přihláška pohledávky a její přílohy

Přihláška pohledávky je písemný úkon, prostřednictvím kterého věřitel uplatňuje svou pohledávku na plnění. Věřitel, který má vůči zůstaviteli pohledávku, která odpovídá dluhu náležejícímu do likvidační podstaty, je oprávněn podat přihlášku pohledávky ode dne vyvěšení usnesení o nařízení likvidace na úřední desce soudu, a to

²¹⁴ § 238 odst. 2 z.ř.s.

²¹⁵ § 238 odst. 3 z.ř.s.

²¹⁶ § 239 odst. 1 a § 245 z.ř.s.

²¹⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 632

²¹⁸ § 239 odst. 2 z.ř.s.

až do uplynutí lhůty, která mu byla v usnesení určena. Tato lhůta je hmotněprávní, soudu musí být tedy přihláška podána nejpozději v poslední den lhůty, a také je prekluzivní, neboť zmeškání nelze prominout a právo na přihlášení pohledávky uplynutím lhůty zaniká. Přihláška se podává přímo soudnímu komisaři, který byl pověřen pozůstalostním soudem k provedení úkonů v řízení o pozůstalosti, neboť se nejedná o úkon, na který se pověření notáře nevztahuje.²¹⁹ Soudní komisař může přihlášku usnesením odmítnout, a to jestliže byla podána opožděně, tedy po uplynutí lhůty určené v usnesení o nařízení likvidace, nebo byla podána někým, kdo k tomu není oprávněn, což může být například přihláška podaná dřívějším věřitelem, který již svou pohledávku vůči zůstaviteli postoupil jinému věřiteli, anebo jestliže se přihláška týká dluhu, který nenáleží do likvidační podstaty, což je specifikováno v kapitole 4.4.1.²²⁰

Může nastat situace, kdy byl zůstavitel zavázán plnit dluh společně a nerozdílně s jinými spoludlužníky, měl tedy solidární dluh. Dle § 1872 o.z. platí, že jsou dlužníci povinni v tomto případě plnit „*jeden za všechny a všichni za jednoho*“. Věřiteli je tedy ponechána možnost volby, neboť může požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na kterémkoliv ze spoludlužníků. V rámci likvidace pozůstalosti to tedy znamená, že je věřitel v případě solidárního závazku oprávněn přihlásit do likvidace svou pohledávku v celé výši či v její libovolné části.²²¹

Přihláška pohledávky musí obsahovat obecné náležitosti podání, musí být tedy patrné, kterému soudu je určena (soudu, který vydal usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti), kdo ji podává (u fyzické osoby jméno, příjmení datum narození, bydliště, u právnické osoby název, IČO, sídlo), které věci se týká (označení zůstavitele, případně i spisové značky), čeho se podavatel domáhá (vymezení, že se jedná o přihlášku pohledávky do likvidace pozůstalosti) a musí obsahovat datum a podpis. Povinnosti podpisu a datování neplatí pro podání činěná v elektronické podobě.²²² Dále musí být v přihlášce vylíčeny skutečnosti, na kterých se pohledávka věřitele zakládá (na základě jakých právních skutečností pohledávka vznikla, vymezení dokumentu, který potvrzuje existenci a výši pohledávky – např. smlouva, uznání dluhu), jaká je jistina pohledávky

²¹⁹ § 100 odst. 1 z.ř.s., § 100 odst. 2 z.ř.s. *a contrario*

²²⁰ § 240 z.ř.s.

²²¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 629

²²² § 42 odst. 4 o.s.ř.

a případně její příslušenství, tedy úroky a úroky z prodlení až do dne právní moci usnesení o nařízení likvidace, vše vyčíslené v korunách českých. Jestliže je přihlašovaná pohledávka nepeněžitá, pohledávka neurčité výše nebo pohledávka v cizí měně, musí být taktéž vyčíslena v korunách českých. Přihlašuje-li věřitel vykonatelnou pohledávku, musí vylicít skutečnosti, na kterých se vykonatelnost zakládá (označení rozhodnutí, které zakládá vykonatelnost pohledávky, doložení uplynutí lhůty, ve které měla být dle rozhodnutí pohledávka uhrazena).²²³ Nejproblematictější a nejsložitější část přihlášky pohledávky je pravděpodobně vylicení skutečností, na nichž se pohledávka věřitele zakládá. Věřitelé by tyto skutečnosti měli vylicít tak podrobně, aby bylo možné jejich pohledávku odlišit od jiných a také posoudit její pravost. Po věřiteli není požadováno, aby svůj nárok právně kvalifikoval, měl by však dostatečně popsat skutkové okolnosti pohledávky. Měl by uvést, zda se jedná o peněžitou či nepeněžitou pohledávku, zda je podmíněná či nepodmíněná, zda je splatná nebo nesplatná.²²⁴ Přihláška pohledávky tedy může mít například následující podobu:

*„Okresní soud ve Strakoncích
soudní komisařka Mgr. Petra Cardová
Ke sp. zn. 8 D 198/2022
V Dřešíně 23. 12. 2022*

Vážení,

*tímto přihlašuji do likvidace pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, poslední bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, pohledávku ve výši 100 000 Kč spolu s úroky a úroky z prodlení. Jedná se o částku, kterou jsem zůstaviteli zapůjčila dne 1. 5. 2022, splatnost zápůjčky byla stanovena na den 1. 7. 2022. Zůstavitel mi však do jeho úmrtí zapůjčené finanční prostředky nevrátil. Se zůstavitelem jsme uzavřeli písemnou smlouvu o zápůjčce.*

²²³ § 241 odst. 1 a 2 z.ř.s.

²²⁴ VLÁČIL, David. § 241 [Obsah přihlášky]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 506.

V příloze tohoto podání zasílám výpis z účtu, ze kterého je patrné, že jsem na bankovní účet zůstavitele zaslala zapůjčenou částku 100 000 Kč.

S pozdravem

Petra Matějková, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25“

K přihlášce pohledávky jsou věřitelé povinni přiložit listiny, na které se dovolávají, případně listiny, které dokládají vykonatelnost pohledávky. Může se jednat o smlouvy, rozhodnutí orgánu veřejné moci, faktury, notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti a podobně. Je-li přihláška podávána věřitelem, jehož pohledávka je zajištěná a který uplatnil včas své právo na uspokojení ze zajištění, musí předložit soudu listiny, které tvrzené právo prokazují. Věřitel, který svou pohledávku přihlásil již před nařízením likvidace a jeho podání se dá považovat za přihlášku pohledávky, je povinen předložit listiny, kterých se v přihlášce dovolává, do 15 dnů ode dne právní moci usnesení o nařízení likvidace. Jestliže listiny nebyly předloženy, soud vyzve věřitele, aby dodatečně listiny předložil ve lhůtě, která nesmí být kratší než 10 dnů. Pro tuto výzvu zákon nepředepisuje formu usnesení, lze ji tedy učinit pouhým přípisem. Nejsou-li ani dodatečně listiny předloženy, nepřihlíží se k těm skutečnostem, k jejichž podložení nepředložené listiny měly sloužit.²²⁵ Neznamená to, že přihláška bude odmítnuta, avšak v konečném důsledku to může znamenat, že celá pohledávka nemusí být považována za prokázanou a nebude uspokojena. U věřitele domáhajícího se uspokojení ze zajištění může mít nedoložení příslušných listin za následek, že pohledávka tohoto věřitele bude považována za běžnou, nezajištěnou pohledávku.

Nemá-li přihláška všechny zákonem požadované náležitosti, nebo je neurčitá, což znamená, že obsah přihlášky není přesný a jednoznačný, nebo je v přihlášce vnitřní rozpor mezi uvedenými údaji, či je přihláška nesrozumitelná, čímž zákon označuje přihlášku, u které nelze zjistit, zda se vůbec jedná o přihlášku pohledávky do likvidace pozůstalosti, soud věřitele usnesením vyzve, aby přihlášku ve stanovené lhůtě doplnil nebo opravil spolu s poučením, jak je potřeba doplnění nebo opravu provést. Je také nutné konkretizovat, v čem soudní komisař spatřuje neúplnost, nesrozumitelnost či

²²⁵ § 247 z.ř.s.

neurčitost. Lhůta pro odstranění vad nesmí být kratší než 15 dní od doručení usnesení.²²⁶ Výrok usnesení může mít následující podobu:

„Soud vyzývá Petru Matějkovou k doplnění přihlášky pro částku 100 000 Kč do likvidace pozůstalosti po Karlu Novákovi, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, datované 23. 12. 2022, o vyčíslení úroků a úroků z prodlení pohledávky v korunách českých, a dále o doložení smlouvy o zápůjčce, na níž se věřitel v přihlášce pohledávky dovolává. K doplnění přihlášky stanoví soud Petře Matějkové lhůtu v trvání jednoho měsíce ode dne doručení tohoto usnesení. Nebude-li ve stanovené lhůtě přihláška doplněna, soud ji odmítne.“

Jestliže přihláška nebyla ve stanovené lhůtě opravena, soud ji usnesením odmítne, o čemž musí věřitele poučit.²²⁷ Proti tomuto usnesení je přípustné odvolání.²²⁸ Výrok usnesení může mít například následující znění:

„Soud odmítá přihlášku Petry Matějkové pro částku 100 000 Kč, kterou přihlásila do likvidace pozůstalosti po Karlu Novákovi, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, datované 23. 12. 2022, neboť pro její nedostatky, které jmenovaná ve stanovené lhůtě nedoplnila, nelze přihlášku přezkoumat.“

4.4.3. Zvláštní druhy přihlášek

Mezi zvláštní druhy přihlášek můžeme zařadit přihlášku týkající se zajištěné pohledávky, přihlášku na uspokojení dluhu třetí osoby ze zajištění a podmíněnou přihlášku.

Věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem náležejícím do likvidační podstaty, musí nejpozději v poslední den lhůty stanovené pro podávání přihlášek uvést soudu skutečnosti, na kterých je zajištění založeno, kdy vzniklo a požádat o uspokojení ze zajištění. Tyto tři podmínky musí být splněny kumulativně. Jestliže své právo ze zajištění neuplatní tímto způsobem, k zajištění pohledávky se nepřihlíží a pohledávka

²²⁶ § 241 odst. 3 z.ř.s.

²²⁷ § 241 odst. 4 z.ř.s.

²²⁸ § 129 z.ř.s. a *contrario*

bude uspokojena jako nezajištěná.²²⁹ Věřitele, který ve své přihlášce uvedl, že jeho pohledávka je zajištěna majetkem likvidační podstaty, doložil toto zajištění, avšak nepožádal o uspokojení ze zajištění, nelze dle právního názoru obsaženého v judikatuře bez dalšího považovat za věřitele s nezajištěnou pohledávkou, neboť tento postup by představoval pro věřitele nepřiměřenou tvrdost a dle mého názoru také přepjatý formalismus. Soud by měl v tomto případě postupovat tak, že věřitele dle § 241 odst. 3 z.ř.s. vyzve, aby přihlášku doplnil o sdělení, zda žádá o uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení, tedy stejně, jako by postupoval v případě, kdy budou v přihlášce chybět jiné náležitosti. V případě, že by věřitel v určené lhůtě požadované sdělení nedoložil, hledělo by se na něj jako na nezajištěného věřitele a byl by uspokojován v rámci rozvrhového usnesení.²³⁰ Zajištěné pohledávky jsou uspokojovány z čistého výtěžku zpeněžení majetku, který byl předmětem zajištění, což je podrobněji rozebráno v kapitole 4.5.2. Pro věřitele zajištěných pohledávek je tento postup příznivější a je pravděpodobné, že jejich pohledávka bude uspokojena ve větším poměru než u nezajištěných věřitelů.

Dalším zvláštním druhem přihlášky je přihláška třetí osoby na uspokojení dluhu ze zajištění. Tato je podávána věřitelem, který nemá pohledávku za zůstavitelem, ale má pohledávku vůči třetí osobě, jejíž pohledávka je zajištěna na majetku likvidační podstaty.²³¹ Nejčastěji se jedná o případ, kdy zůstavitel zajistil pohledávku věřitele vůči třetí osobě vlastním majetkem. Tato třetí osoba je tedy přímý dlužník, avšak přihlašovaný věřitel se domáhá uspokojení ze zajištění, které učinil zůstavitel.²³²

Podmíněnou přihlášku podává třetí osoba, která má možnou, dosud neexistující pohledávku, jestliže by od této třetí osoby mohl věřitel požadovat plnění pohledávky, kterou má vůči zůstaviteli. Jedná se o třetí osobu, která odpovídá věřiteli společně a nerozdílně se zůstavitelem, nebo která poskytla věřiteli zajištění. Tyto osoby si tedy mohou přihlásit pohledávky podmíněně, přičemž pokud by se naplnila podmínka toho, že věřitel si uspokojil na této třetí osobě i část dluhu připadající na zůstavitele, přihláška

²²⁹ § 242 z.ř.s.

²³⁰ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 84 Co 176/2020

²³¹ § 243 z.ř.s.

²³² VLÁČIL, David. § 243 [Přihláška uspokojení dluhu třetí osoby ze zajištění]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-788-0, marg. č. 1.

by se stala nepodmíněnou a třetí osoba by měla právo, aby z výtěžku zpeněžení byla uspokojena její pohledávka v rozsahu, ve kterém plnila namísto zůstavitele.²³³

Mezi zvláštní druhy přihlášek bych z mého pohledu také zařadila přihlášku náhrady nákladů exekutora, který byl pověřen k provedení exekuce zůstavitele, avšak ve věci nevymohl ničeho, neprovedl žádné úkony a nebyl ani vydán pravomocný příkaz k úhradě nákladů exekuce. Dle judikatury Ústavního soudu má exekutor nárok na náhradu nákladů exekuce v minimální výši již ode dne nařízení exekuce, nárok tedy vzniká v okamžiku, kdy je vůči povinnému exekuce nařízena, a to i přesto, že není vymoženo žádné plnění ani není vydán příkaz k úhradě nákladů exekuce. Za okamžik vzniku povinnosti uhradit náklady exekuce se tedy považuje okamžik nařízení exekuce.²³⁴ Znamená to tedy, že exekutor, který byl pověřen vedením exekuce proti zůstaviteli, si do likvidace pozůstalosti může přihlásit pohledávku představující jeho odměnu a náhradu hotových výdajů v minimální výši a nemusí dokládat žádné další listiny (jako například pravomocný příkaz k úhradě nákladů exekuce nebo listiny dokládající vynaložené hotové výdaje), dostačující je pouze doložení skutečnosti, že byl k provedení exekuce pověřen.

4.4.4. Následky přihlášení pohledávky

Po podání přihlášky pohledávky přestává běžet promlčecí lhůta a lhůta pro zánik práva, a to účinností ode dne, kdy bylo usnesení o nařízení likvidace vyvěšeno na úřední desce soudu. Podání přihlášky nemá vliv na promlčecí lhůty tehdy, byla-li přihláška následně odmítnuta, a to ani na dobu mezi podáním přihlášky a jejím odmítnutím.²³⁵ V případě, že věřitel přihlásil své pohledávky již před vyvěšením usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, promlčecí lhůta také přestává běžet až ke dni vydání usnesení o nařízení likvidace. K promlčení této dříve přihlášené pohledávky však nemůže dojít, protože i v situaci, kdy by nebyla nařízena likvidace pozůstalosti a povinnost uhradit dluh by přešla na dědice, promlčecí lhůta skončí nejdříve uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy bylo dědicům potvrzeno nabytí dědictví.²³⁶

²³³ Srov. § 244 z.ř.s. a ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 632

²³⁴ Nález Ústavního soudu IV.ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016

²³⁵ § 246 z.ř.s.

²³⁶ § 643 odst. 1 o.z.

Uplatnění pohledávky přihláškou do likvidace lze považovat za uplatnění práva u orgánu veřejné moci.²³⁷ Promlčecí lhůta se přerušuje, což znamená, že po pravomocném skončení řízení o likvidaci nebo následující den poté, co účast věřitele v řízení skončí, začne opět běžet.²³⁸ Úmrtí zůstavitele tedy nemá samo o sobě vliv na běh promlčecích nebo prekluzivních lhůt. Přihlášení pohledávky dále způsobí, že ke dni právní moci usnesení o nařízení likvidace nastane splatnost přihlášených pohledávek.²³⁹

4.4.5. Zvláštní způsoby skončení účasti věřitele

Účast věřitele v řízení o likvidaci pozůstalosti nemusí končit pouze uspokojením jeho pohledávky při vydání rozvrhového usnesení. Věřitel má kromě práva na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty právo se kdykoliv v průběhu řízení vzdát zcela nebo zčásti práva na uspokojení své pohledávky. Stejně tak má toto právo věřitel, který má právo na uspokojení pohledávky, i když jeho pohledávka nebyla přihlášena. Věřitel, který uplatní vzdání se práva na uspokojení pohledávky, se nemůže při likvidaci domáhat znovu stejné pohledávky, svůj úkon tedy nemůže vzít zpět. Soud vzdání se práva na uspokojení pohledávky vezme na vědomí usnesením.²⁴⁰ Proti tomuto usnesení není přípustné odvolání²⁴¹ a není třeba doručovat do vlastních rukou.²⁴² Výrok usnesení může mít například následující podobu:

*„Soud bere na vědomí vzdání se práva věřitele Petry Matějkové, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25, na uspokojení pohledávky ve výši 100 000 Kč z likvidace pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, z titulu smlouvy o zápůjčce.“*

²³⁷ § 648 o.z.

²³⁸ § 246. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-23]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³⁹ § 201 z.ř.s.

²⁴⁰ § 248 z.ř.s.

²⁴¹ § 129 písm. l) z.ř.s.

²⁴² § 126 odst. 1 z.ř.s. *a contrario*

Forma vzdání se práva na uspokojení pohledávky není zákonem vymezena, věřitel ji může učinit písemně nebo ústně do protokolu, vždy se však musí jednat o výslovné právní jednání.²⁴³ Za úplné nebo částečně vzdání se práva na uspokojení je však dle judikatury možné považovat každý úkon, ze kterého je zřejmé, že se věřitel již nedomáhá uspokojení pohledávky v původně přihlášené výši.²⁴⁴ Věřiteli zaniká účast na řízení dnem, ve kterém se vzdal zcela svého práva na uspokojení pohledávky. Stejně tak tomu je v případě dále vymezeného zániku pohledávky.²⁴⁵

Kromě účasti věřitele může zaniknout také samotná pohledávka. Stane se tak v případě, kdy byla pohledávka zcela nebo zčásti v průběhu řízení o likvidaci uspokojena nebo zanikla. Nevzdal-li se věřitel práva na uspokojení v případě, kdy byla pohledávka uspokojena, nebo zaniklo právo na uspokojení této pohledávky, soud usnesením rozhodne, že věřitel zcela nebo zčásti pozbývá právo na uspokojení pohledávky při likvidaci pozůstalosti.²⁴⁶ Toto usnesení není třeba doručovat do vlastních rukou²⁴⁷ a je proti němu přípustné odvolání.²⁴⁸ Výrok usnesení může vypadat například takto:

*„Věřitel Petra Matějková, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25, pozbývá ke dni 30. 12. 2022 právo na uspokojení pohledávky ve výši 100 000 Kč z likvidace pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, kterou do likvidace pozůstalosti přihlásila z titulu smlouvy o zápůjčce, neboť tato pohledávka byla věřiteli uhrazena dne 30. 12. 2022 manželkou zůstavitele.“*

Je problematické, že zákon neukládá věřiteli obecnou informační povinnost ani lhůtu k podání informací týkající se uspokojení pohledávek mimo řízení o likvidaci, neboť se může stát, že pohledávka již byla uspokojena mimo řízení, avšak soud se tuto

²⁴³ § 248. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-30]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 2. 2012 sp. zn. 2 VSPH 59/2012-P3-12, KSPL 29 INS 7941/2011 2 VSPH 59/2012-P3-12

²⁴⁵ § 117 odst. 3 z.ř.s.

²⁴⁶ § 249 z.ř.s.

²⁴⁷ § 126 odst. 1 z.ř.s. *a contrario*

²⁴⁸ § 129 z.ř.s. *a contrario*

skutečnost nedozvěděl, a tak rozhodne o jejím uspokojení v rozvrhovém usnesení, čímž je pohledávka uspokojena dvakrát a zároveň jsou tímto postupem kráceni ostatní věřitelé.²⁴⁹ Zde spatřuji prostor po další úvahu de lege ferenda, kdy se domnívám, že stanovení zákonné informační povinnosti věřitele spolu s lhůtou k podání informací a také například stanovení sankce za zamlčování určitých skutečností by napomohlo k zamezení možného dvojího uspokojování pohledávek, krácení ostatních věřitelů a také k tomu, že by byla jasně a transparentně vymezena povinnost věřitelů, o jakých skutečnostech mají soud informovat a také v jaké lhůtě tak mají učinit.

²⁴⁹ § 249. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-30]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

4.5. Přezkum pohledávek

Přezkum pohledávek je institut napomáhající ke zjištění možných vad, které mohly při přihlašování věřiteli vzniknout, a také slouží věřitelům k tomu, aby uplatnili své námitky proti jiným pohledávkám. Provádí jej soud prostřednictvím soudního komisaře podle seznamu pohledávek. Pohledávky likvidační podstaty, které vznikly ze smluv uzavřených s likvidačním správcem nebo notářem se nepřezkoumávají, soud ale může nařídit, že se mají přezkoumat i tyto pohledávky.²⁵⁰ Ostatní pohledávky se zpravidla přezkoumávají při jednání, za podmínek stanovených zákonem však mohou být přezkoumány i bez jednání, o čemž je pojednáváno dále.²⁵¹

4.5.1. Seznam pohledávek

Seznam pohledávek je obdobou seznamu majetku likvidační podstaty. Na rozdíl od seznamu majetku likvidační podstaty, který vede notář nebo likvidační správce, pokud byl jmenován, seznam pohledávek je veden pouze notářem.

Do seznamu se uvádí veškeré přihlášené pohledávky, pohledávky uplatněné oznámením věřitele před nařízením likvidace, pokud lze toto oznámení považovat za přihlášku a dále pohledávky, které se uspokojují při likvidaci, i když nebyly přihlášeny. V seznamu je uvedeno označení soudního komisaře, spisová značka pozůstalostního spisu a je zde označen zůstavitel. Samotné pohledávky se do seznamu zapisují pod samostatnými položkami a označují se pomocí skutečností, na nichž se pohledávka zakládá, také je v seznamu uvedena jistina a její příslušenství v korunách českých, a taktéž údaj o tom, zda se jedná o vykonatelnou pohledávku, případně zda bylo ze strany věřitele uplatněno uspokojení ze zajištění. Seznam je v praxi veden v elektronické i v listinné podobě.

Vedení seznamu započne po právní moci usnesení o nařízením likvidace, a jestliže je k tomuto okamžiku známa nějaká pohledávka, která byla oznámena již dříve, soudní komisař by měl ihned započít s vedením seznamu. Jestliže do tohoto okamžiku žádná pohledávka, která se považuje za přihlášenou, nebyla známa, notář začne vést seznam poté, co mu byla doručena první přihláška pohledávky.

²⁵⁰ § 254 z.ř.s.

²⁵¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUŽIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 634

Stejně jako je tomu tak u seznamu majetku likvidační podstaty, každý, kdo osvědčí právní zájem nebo má pro to vážné důvody, může do seznamu pohledávek nahlížet a činit si opisy a výpisy. To, zda je naplněn požadavek právního zájmu nebo vážných důvodů, je na posouzení soudního komisaře. Půjde především o věřitele, likvidačního správce, osoby, které přicházely v úvahu jako dědici, aby mohli posoudit, zda lze očekávat likvidační přebytek, anebo třetí osoby, proti kterým má věřitel právo na uspokojení pohledávky – např. ručitele, zástavce, solidárního dlužníka.²⁵²

Po skončení přezkumného jednání se výsledek přezkoumání pohledávek a práv na uspokojení pohledávek ze zajištění uvede v seznamu pohledávek.²⁵³

4.5.2. Přezkoumání pohledávek při jednání

4.5.2.1. Předvolání

Jednání nařizované za účelem přezkumu pohledávek musí být nařízeno vždy, když je v seznamu pohledávek více než jedna pohledávka. Výjimkou je situace, kdy se všichni věřitelé vzdali práva účasti na přezkoumávání pohledávek při jednání, případně zda-li souhlasili s přezkoumáním bez jednání. Další výjimkou je případ, kdy jsou součástí seznamu pohledávek pouze pohledávky, které se nepřezkoumávají. V praxi je většinou přezkumné jednání nařizováno tehdy, když je již zpeněžený veškerý majetek náležející do likvidační podstaty, i když zákon nikde nevymezuje okamžik, kdy se má přezkumné jednání konat. Přezkumné jednání nepatří mezi úkony, které jsou vyňaty z pověření soudního komisaře, jednání se tedy koná u něj.²⁵⁴ Jestliže je ale přihlášeno velké množství věřitelů a jednání u soudního komisaře by bylo jen obtížně uskutečnitelné, může se konat i v jednací síni u pozůstalostního soudu,²⁵⁵ případně při extrémním množství věřitelů se může konat na jiném vhodném místě.²⁵⁶

²⁵² Srov. § 250 z.ř.s. a ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 635-636

²⁵³ § 258 z.ř.s.

²⁵⁴ § 251. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-8]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁵⁵ § 263 odst. 2 v.k.ř.

²⁵⁶ VLÁČIL, David. § 251 [Jednání]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 518.

Dle zákonné dikce může být jednání nařízeno nejdříve 20 dnů po uplynutí lhůty, která byla v usnesení o nařízení likvidace stanovena k přihlašování pohledávek. Jestliže ale v usnesení byla určena minimální zákonem stanovená tříměsíční lhůta, je u notářů, kteří přezkumné jednání provádí až když zpeněží veškerý majetek, z mého pohledu nereálné, aby soudní komisař stihl nařídit přezkumné jednání dříve než po uplynutí 20 dnů ode dne uplynutí této tříměsíční lhůty, neboť zpeněžování majetku je poměrně časově náročné, spíše v řádech několika měsíců. Tato dvacetidenní lhůta je tedy spíše pro notáře, kteří nařizují přezkumné jednání dříve, než mají zpeněžen majetek náležející do likvidační podstaty. Přezkumné jednání je neveřejné. Soud předvolává věřitele, kteří jsou účastníky,²⁵⁷ případně jejich zástupce a také další osoby, jejichž přítomnosti je třeba, což může být například znalec nebo osoby, které mají být vyslechnuty nebo mají předložit potřebné listiny. Přítomen může být taktéž likvidační správce, jestliže se dostaví. Zároveň se předvolání vyvěšuje na úřední desce soudu, který vede pozůstalostní řízení.²⁵⁸ Jak je již uvedeno v kapitole 4.1.1., soudu musí být předvolání předloženo v listinné i v elektronické podobě. V odůvodněných případech může být předvolání zveřejněno i v hromadných sdělovacích prostředcích, což se děje formou placené inzerce.²⁵⁹ Předvolání se věřitelům musí doručit alespoň 10 dnů předem dnem konání jednání.²⁶⁰

Doba nebo místo jednání může být z vážných důvodů změněno. Tyto vážné důvody mohou být jak na straně soudu, tak na straně věřitele. Na straně soudu se může jednat například o onemocnění osoby soudního komisaře. Věřitel může požádat o odročení jednání, avšak tato žádost je považována za vážný důvod pro změnu doby jednání pouze v případě, že překážka bránící věřiteli v účasti na jednání mu taktéž brání v tom, aby si zvolil zástupce, který by se za něj účastnil jednání, pod čímž si můžeme představit například vážné onemocnění spojené s karanténou. Mění-li soud dobu nebo místo jednání, při předvolání účastníků postupuje tak, jak je uvedeno v předchozím odstavci.²⁶¹

²⁵⁷ § 117 odst. 1 z.ř.s.

²⁵⁸ § 251 z.ř.s.

²⁵⁹ § 251. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-8]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁶⁰ § 115 odst. 2 o.s.ř.

²⁶¹ § 252 z.ř.s.

4.5.2.2. Postup soudu při přezkumu

Při jednání soud ohledně každé přezkoumávané pohledávky dle seznamu pohledávek uvede, zda ji považuje za prokázanou a v jaké výši byla prokázána. Prokazování se provádí na základě posouzení všech známých skutečností, které vyplývají z předložených listin a dalších důkazních prostředků. Nepřihlíží se ke skutečnostem, k jejichž prokázání nepředložil věřitel listiny, které tyto skutečnosti prokazovaly, jak je již uvedeno v kapitole 4.4.2. Rozsah přezkoumávání je omezen u vykonatelných pohledávek, neboť při přezkumu notář posuzuje nově tvrzené skutečnosti jen tehdy, nemohly-li být uplatněny v řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, na kterém je založena vykonatelnost pohledávky.²⁶² Znamená to tedy, že není možné dospět k závěru, že pohledávka neexistovala, soudní komisař však může z jiných důkazních prostředků, které nemohly být uplatněny v řízení předcházejícímu vydání pravomocnému rozhodnutí, dovodit, že výše pohledávky je jiná, než se uvádí v rozhodnutí.²⁶³ K promlčení soud přihlíží tehdy, je-li promlčení věřitelem namítnuto nejpozději při přezkumném jednání.²⁶⁴ Promlčecí lhůta trvá 3 roky, majetkové právo se pak promlčí uplynutím 10 let ode dne, kdy dospělo.²⁶⁵ Od promlčení je třeba rozlišovat prekluzi, tedy uplynutí doby, ve které právo existovalo. Zatímco při promlčení právo stále existuje, pouze zaniká povinnost dlužníka plnit, při prekluzi platí, že nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne. Soud k prekluzi má přihlížet i bez namítnutí uplynutí prekluzivní lhůty dlužníkem.²⁶⁶

4.5.2.3. Popření pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky věřitelem

Stanovisko soudu, že považuje pohledávku za prokázanou, nebrání věřitelům, kteří jsou u jednání přítomni, aby se sami vyjádřili, zda pohledávku zcela nebo zčásti popírají, nebo že namítají její promlčení. Věřitelé nemohou popírat vykonatelnou pohledávku, ani právo na uspokojení ze zajištění přiznané pravomocným

²⁶² § 255 odst. 1 a 2 z.ř.s.

²⁶³ § 255. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-14]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁶⁴ § 255 odst. 3 z.ř.s.

²⁶⁵ § 629 o.z.

²⁶⁶ § 654 o.z.

rozhodnutím.²⁶⁷ Věřitelé se tedy mohou domnívat, že pohledávka je fiktivní a nikdy neexistovala, nebo že byla již uhrazena za života zůstavitele, a v tom případě ji popírají zcela. Jestliže se domnívají, že pohledávka byla zčásti uhrazena, nebo že dílčí část pohledávky nikdy nevznikla, popřou pohledávku pouze zčásti.²⁶⁸ V protokolu se u každé pohledávky uvede, zda ji považuje za prokázanou soud a zda ji považují za prokázanou věřitelé. Věřitelé se k pohledávkám vyjádřit můžou, ale není to jejich povinnost, tudíž se nemusí jakkoliv vyjadřovat. Jestliže soud nepovažuje pohledávku za prokázanou, již se nezkoumá, zda ji považují za prokázanou věřitelé.²⁶⁹ Je otázkou, zda se může k pohledávkám vyjadřovat věřitel, který se k jednání nedostavil. Znění § 256 odst. 1 z.ř.s.: „*Uvedl-li soud, že pokládá pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění za prokázané, mohou se ostatní věřitelé, kteří se dostavili k jednání, vyjádřit, zda je popírají zcela nebo v jaké výši.*“ je možné vyložit tak, že věřitelé, kteří se nedostavili k jednání, nemají právo se vyjádřit k tomu, zda pohledávku popírají. Jestliže se však věřitel omluvil a například požádal o změnu termínu z vážných důvodů a soud jeho žádosti nevyhověl, dle mého názoru by nejspíše měl mít právo vyjádřit se k jednotlivým položkám, neboť jeho absence při jednání nevznikla jeho zaviněním a odejmutí práva na vyjádření se k pohledávkám by bylo porušení principu rovnosti a rovnosti zbraní. Soud by měl tedy při jednání zohlednit stanovisko tohoto věřitele. Tvrzení je podpořeno taktéž dikcí § 255 odst. 3 z.ř.s., který říká, že: „*K promlčení pohledávky soud přihlédne, jen jestliže je některý z věřitelů namítl nejpozději do doby jejího přezkoumání při přezkumném jednání.*“ Neznamená to, že věřitel musí námitku promlčení namítnout přímo při jednání, ale nejpozději do jeho konání. Pro věřitele však takové namítnutí promlčení představuje riziko v případě, že soudní komisař námitku promlčení neuznal, neboť nepřítomný věřitel tak závěru notáře

²⁶⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 638

²⁶⁸ § 256. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-14]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁶⁹ § 256. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-12]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

nemůže čelit.²⁷⁰ Nabízí se zde prostor pro další *de lege ferenda* úvahu, kdy by z praktického hlediska bylo užitečné, aby bylo v zákoně upraveno, zda a jak se může nepřítomný věřitel k pohledávkám vyjadřovat, abychom si tuto hypotetickou situaci nemuseli dovozovat pouze výkladem. Popření pohledávky může vzít věřitel zpět.²⁷¹ Jestliže je více popírajících věřitelů a zpětvzetí popření učiní jen jeden, účinky popření zanikají pouze ve vztahu k němu a k ostatním popírajícím věřitelům stále trvají.²⁷²

Soud může své závěry o prokázání pohledávky po sdělení stanovisek věřitelů přehodnotit a může své původní stanovisko změnit. Považuje-li soud i přes popření věřitelem pohledávku za prokázanou, vyzve věřitele, aby se vyjádřil k tomu, zda požaduje, aby popřená pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění byly uplatněny u soudu žalobou. Výzva věřitele i jeho odpověď se zaznamenává do protokolu. V případě, že věřitel uplatnění u soudu žalobou požaduje, soud mu usnesením uloží, aby složil jistotu na náhradu nákladů řízení a také na případnou náhradu škody nebo jiné újmy, která by mohla vzniknout, kdyby jeho popření pohledávky nebylo důvodné. Jistota se tedy užívá pouze v případě, kdy soud považuje pohledávku za prokázanou a věřitel nikoliv, a jedná se o jakýsi druh záruky, který má motivovat věřitele, aby nepopírali pohledávky bezdůvodně nebo neuváženě, a má také funkci uhrazovací. Usnesení o jistotě se nemusí doručovat do vlastních rukou a je proti němu přípustné odvolání.²⁷³ V usnesení notář určí lhůtu, ve které má věřitel jistotu složit a poučí ho o následcích nesložení jistoty, tedy o tom, že v případě nesložení jistoty je popření neúčinné a pohledávka bude považována za zjištěnou.²⁷⁴ Jistota dosahuje výše jedné třetiny popírané pohledávky, popíraného práva na uspokojení pohledávky ze zajištění nebo jejich popřených částí, nejméně však jistota činí 10 000 Kč a nejvíce 100 000 Kč. Od uložení nebo od zaplacení jistoty může být upuštěno, jestliže o to věřitel požádal a prokázal, že splňuje předpoklady pro úplné osvobození od soudních poplatků,²⁷⁵ tedy jestliže to odůvodňují jeho poměry, především majetkové a sociální, a nejde o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné

²⁷⁰ § 256. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-14]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁷¹ § 268 odst. 2 písm. a) z.ř.s.

²⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 31. 03. 2014 sp. zn. 29 Cdo 3146/2011

²⁷³ § 126 odst. 1 z.ř.s. a § 129 z.ř.s. *a contrario*

²⁷⁴ § 268 odst. 2 písm. a) z.ř.s.

²⁷⁵ § 256 - § 257 z.ř.s.

uplatňování nebo bránění práva.²⁷⁶ Jestliže třetina z popírané pohledávky není celé číslo, zaokrouhluje se ne celé desítky korun českých nahoru.²⁷⁷ Výrok usnesení o složení jistoty může mít následující podobu:

*„Soud ukládá Petru Kuchařovi, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, aby ve lhůtě do tří dnů ode dne právní moci tohoto usnesení složil u Okresního soudu ve Strakonících soudu jistotu ve výši 33 340 Kč na náhradu nákladů řízení o žalobě a na náhradu škody nebo či jiné újmy, vzniklé nedůvodným popřením pohledávky věřitele Petry Matějkové, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25 na uspokojení pohledávky 100 000 Kč ze zpeněžení likvidační podstaty pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022. Jestliže jistota nebude včas složena, soud nebude k požadavku věřitele na popření pohledávky Petry Matějkové přihlížet.“*

4.5.2.4. Vyrozumění věřitelů a žaloba o určení pohledávky nebo práva na uspokojení ze zajištění (incidenční žaloba)

Pokud soud nemá pohledávku za prokázanou, nebo popřel-li pohledávku jiný věřitel, který složil jistotu nebo byl osvobozen od jejího složení, soud přihlašovatele této neprokázané pohledávky usnesením vyzve, aby podal u soudu žalobu o určení toho, že mu pohledávka náleží a v jaké výši. Také mu v usnesení stanoví lhůtu k podání žaloby, která je 1 měsíc ode dne doručení tohoto usnesení, a poučí ho o právních následcích nepodání žaloby. Lhůta k podání žaloby je svým charakterem hmotněprávní, je tedy zachována, když dojde žaloba příslušnému soudu nejpozději v její poslední den a její zmeškání nelze prominout. Žalovaný je buďto likvidační správce, anebo spolu s ním popírající věřitel. Pokud likvidační správce v této fázi řízení nebyl jmenován, soudní komisař jej musí neprodleně jmenovat, neboť sám nemůže být účastníkem soudních řízení týkající se majetku likvidační podstaty, jak již bylo uvedeno dříve. Mělo by být postupováno tak, že usnesení o jmenování likvidačního správce bude vydáno nejpozději spolu s usnesením vyzývající věřitele k podání žaloby. Likvidační správce postupuje v řízení podle pokynů soudu, které si vyžádá. Je-li

²⁷⁶ § 138 odst. 1 o.s.ř.

²⁷⁷ § 6 odst. 7 zákona o soudních poplatcích

popírajících věřitelů více, mají v civilním řízení postavení nerozlučných společníků.²⁷⁸ Znamená to, že úkony jednoho se vztahují i pro ostatní, ale pro zásadní dispoziční úkony, tedy například podání žaloby, zpětvzetí žaloby, uzavření smíru nebo uznání nároku, musí mít souhlas všech společníků.²⁷⁹ Usnesení týkající se vyrozumění věřitele o podání žaloby se doručuje do vlastních rukou²⁸⁰ a není proti němu přípustné odvolání.²⁸¹ Jednotlivé výroky tohoto usnesení mohou znít následovně:

- I. *„Soud vyrozumívá věřitele Petru Matějkovou, že její pohledávku ve výši 100 000 Kč z titulu nevráceného dluhu ze smlouvy o zápůjčce uzavřené se zůstavitelem dne 1. 5. 2022 popřel v plné výši věřitel Petr Kuchař, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, u přezkumného jednání konaného dne 14. 1. 2023 ve věci likvidace pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022.*
- II. *Soud vyzývá Petru Matějkovou, aby se ve lhůtě do jednoho měsíce ode dne právní moci tohoto usnesení domáhala určovací žalobou podle o.s.ř. proti likvidačnímu správci společnosti AKHD-INSOLVENCE v.o.s., insolvenčního správce se sídlem v Horažďovicích, Ševčíkova 38, IČ: 09197176., a proti věřiteli Petru Kuchařovi, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, určení, že jí pohledávka náleží.*
- III. *Pokud nebude žaloba včas podána, nebude soud k pohledávce věřitele při rozvrhu výtěžku zpeněžení přihlížet.“*

Jestliže o popírané pohledávce již probíhá soudní řízení, jehož účastníkem je likvidační správce, soud k popsánému vyrozumění věřitele nepřistupuje,²⁸² což koresponduje s překážkou litispendence.²⁸³

Žaloba, kterou věřitel podává, je svou povahou určovací, věřitel se totiž prostřednictvím ní domáhá určení, že mu pohledávka náleží, případně že má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Projednávají ji soudy v občanském soudním řízení

²⁷⁸ § 260 z.ř.s. a 262 z.ř.s.

²⁷⁹ § 91 odst. 2 o.s.ř.

²⁸⁰ § 126 odst. 1 písm. b) z.ř.s.

²⁸¹ § 129 písm. m) z.ř.s.

²⁸² § 261 z.ř.s.

²⁸³ § 83 odst. 1 o.s.ř.

a v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy.²⁸⁴ Místně příslušný je pozůstalostní soud.²⁸⁵ Jestliže je žaloba podána, likvidace pozůstalosti nemůže pokračovat před rozhodnutím v občanském soudním řízení.²⁸⁶ Věřitel v této žalobě může uplatňovat pouze ty skutečnosti, které uvedl v řízení o pozůstalosti do přezkumného jednání. V případě, že došlo k přezkumu bez nařízení jednání, může uplatnit skutečnosti, které uplatnil do doby, než soud uvedl v seznamu pohledávek, že jeho pohledávku nebo právo na zajištění nepovažuje za prokázané,²⁸⁷ čímž se má na mysli, že věřitel může uplatnit své argumenty do okamžiku, kdy soud vyhotovuje zápis z jednání. Jedná se o projev koncentrace řízení.

Soud je při vykonatelné pohledávce vázán skutečnostmi, které byly zjištěny v řízení předcházejícímu vydání pravomocného rozhodnutí zakládající vykonatelnost. K nově tvrzeným skutečnostem přihlíží jen tehdy, jestliže nebyly nebo mohly být v předcházejícím řízení uplatněny. Zároveň soud nemůže jinak právně posoudit tytéž rozhodné skutečnosti. Rozhodnutí soudu o incidenční žalobě je závazné pro všechny účastníky likvidace pozůstalosti.²⁸⁸ Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení proti likvidačnímu správci, výjimku tvoří pouze náklady, které vznikly zaviněním správce nebo náhodou, která se mu stala. Toto ustanovení tvoří výjimku od obecných pravidel náhrady nákladů řízení, neboť běžně by žalobce dle § 142 odst. 1 o.s.ř. měl právo na náhradu nákladů řízení, a to díky plnému úspěchu ve věci. Vynaložené náklady likvidačního správce při řízení, což mohou být například zaplacené soudní poplatky, cestovné nebo záloha na provedení důkazů, představují jeho hotové výdaje. Jestliže měl v řízení o žalobě likvidačního správce úspěch a byla mu přiznána náhrada nákladů, tato náhrada patří do majetku likvidační podstaty a budou z ní uspokojováni věřitelé.²⁸⁹ Ustanovení upravující náhradu nákladů řízení při podání žaloby je totožné jako § 230 z.ř.s., týkající se náhrady nákladů likvidačního správce při jiných řízeních týkajících se podstaty, je tedy poněkud nadbytečné.

²⁸⁴ § 264 z.ř.s.

²⁸⁵ § 88 písm. c) o.s.ř.

²⁸⁶ § 260. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-14]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁸⁷ § 263 z.ř.s.

²⁸⁸ § 265 z.ř.s.

²⁸⁹ § 266 z.ř.s.

Co se týče osudu jistoty, kterou popírající věřitel musel složit, soud složiteli jistotu vrátí, jestliže byla žaloba zamítnuta, odmítnuta, nebo bylo-li řízení o žalobě zastaveno. Jistota je popírajícímu věřiteli vrácena po právní moci rozhodnutí. Bylo-li určovací žalobě vyhověno, popírající věřitel je povinen nahradit věřiteli škodu nebo jinou újmu, která mu mohla vzniknout nedůvodným popřením jeho pohledávky. Náhradu škody však musí věřitel uplatnit nejpozději do 6 měsíců ode dne právní moci rozhodnutí o žalobě, tato lhůta je prekluzivní. Kdyby v této lhůtě své právo na náhradu škody nebo jiné újmy věřitel neuplatnil, jistota by byla vrácena popírajícímu věřiteli. Přiznanou náhradu škody nebo jiné újmy soud uspokojí ze složené jistoty, čímž se projevuje její funkce uhrazovací. Zbylou část škody, která nebyla krytá jistotou, musí popírající věřitel nahradit.²⁹⁰

4.5.3. Přezkoumání pohledávek bez nařízení jednání

Jak je již uvedeno dříve, přezkumné jednání není třeba nařizovat, jestliže je v seznamu pouze jedna pohledávka, případně jestliže se věřitelé vzdali práva účasti na přezkoumání pohledávek, případně souhlasili-li s přezkumem pohledávek bez nařízení jednání.²⁹¹ Za tímto účelem se soud může předem na věřitele obrátit, zda by souhlasili s přezkumem bez jednání, a to předtím, než přezkumné jednání nařídí. Jestliže ale kterýkoliv z věřitelů bude na konání přezkumného jednání trvat, postup přezkoumání bez jednání nepřichází v úvahu.

Soud při přezkoumávání bez jednání taktéž posuzuje, zda lze každou z pohledávek pokládat na základě posouzení rozhodných skutečností vyplývajících z předložených listin a jiných důkazních prostředků za prokázanou. Postupuje při tom stejně jako při přezkumu při jednání. Na rozdíl od přezkoumávání při jednání nemohou při přezkumu bez jednání věřitelé pohledávky popřít. Závěry z přezkumu uvádí soud v seznamu pohledávek, stejně jako při přezkoumávání při jednání.²⁹²

²⁹⁰ § 267 z.ř.s.

²⁹¹ § 253 z.ř.s.

²⁹² § 259 z.ř.s.

4.5.4. Zjištění pohledávky a práva na uspokojení pohledávky ze zajištění

V rámci likvidace pozůstalosti je možné uspokojovat pouze ty pohledávky, které jsou zjištěné, a lze brát v úvahu ta práva na uspokojení pohledávky ze zajištění, která jsou zjištěná. Aby mohlo být vydáno rozvrhové usnesení, je potřeba mít seznam pohledávek se skutečně zjištěnými pohledávkami a právy na uspokojení pohledávek ze zajištění. Pohledávka či právo na uspokojení pohledávky ze zajištění se považuje za zjištěné, jestliže je soud pokládá za prokázané a uvedl tento závěr při přezkumném jednání v seznamu pohledávek, a také jestliže je nepopřel žádný z věřitelů, či je jeho popření neúčinné, tedy když nesložil ve stanovené lhůtě nebo v předepsané výši jistotu, nebo vzal-li své popření zpět. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Dále lze také pohledávku považovat za zjištěnou, pokud je vyhověno v občanském soudním řízení incidenční žalobě,²⁹³ která se týkala sporné pohledávky, kterou lze od právní moci rozhodnutí považovat taktéž za zjištěnou.²⁹⁴

²⁹³ Kapitola 4.5.2.4.

²⁹⁴ § 268 z.ř.s.

4.6. Rozvrh výtěžku

Rozvrh výtěžku je třetí nejdůležitější část likvidace, ke které celý proces směřuje. Tvoří hlavní cíl likvidace. Realizuje se zde uhrazovací funkce likvidace pozůstalosti. Výtěžek tvoří peněžní částka získaná při procesu zpeněžení majetku likvidační podstaty. Pohledávky, jež byly v řízení zjištěny a náleží do pasiv likvidační podstaty, se při rozvrhu výtěžku uspokojují. Pohledávky se uspokojují podle skupin a základním pravidlem je, že se nejdříve uspokojují pohledávky ve vyšší skupině a po jejich plném uspokojení může nastat uspokojení pohledávek v nižší skupině. Nestačili zbývající výtěžek na plné uspokojení pohledávek v nižší skupině, uspokojují se poměrně.

4.6.1. Uhrazované pohledávky

Jak již vyplývá z dříve uvedeného, při rozvrhu výtěžku se hradí jednak pohledávky, které byly zjištěny,²⁹⁵ a dále pohledávky, které se uspokojují, i když nemusely být přihlášeny nebo se nepřezkoumávají, což jsou především tzv. pohledávky za podstatou, tedy například pohledávky ze smluv uzavřených s likvidačním správcem nebo notářem, dále také odměna notáře, odměna likvidačního správce, nebo pohledávka státu za vynaložené náklady při zpeněžení majetku likvidační podstaty. Dále se také uspokojují pohledávky věřitelů proti třetím osobám zajištěné majetkem likvidační podstaty, jestliže bylo zjištěno právo na jejich uspokojení z předmětného majetku. Jiné pohledávky se z výtěžku zpeněžení nehradí.²⁹⁶

4.6.2. Uspokojení zajištěných pohledávek

Pohledávky zajištěné majetkem likvidační podstaty mají oproti jiným pohledávkám značně výhodnější postavení. Rozdíl spočívá i v tom, že i samotným věřitelům zajištěných pohledávek je umožněno provést zpeněžení majetku zajišťujícího jejich pohledávku. Zajištěné pohledávky jsou uspokojovány z čistého výtěžku zpeněžení majetku, který byl předmětem zajištění. Čistý výtěžek se vypočte

²⁹⁵ Kapitola 4.5.4.

²⁹⁶ Srov. § 269 z.ř.s. a § 269. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-19]. ASPI_ID KO292I2013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

tak, že se od celkového výtěžku odečte poměrná část nákladů vynaložené na správu, případně náklady vynaložené na zpeněžení majetku notářem nebo likvidačním správcem, jestliže majetek zpeněžovali. Mezi odečítané náklady však nepatří odměna likvidačního správce nebo notáře, tato se uspokojuje v rámci rozvrhového usnesení, případně, je-li usnesení o uspokojení zajištěné pohledávky konečné usnesení ve věci, je zde v samostatném výroku určena odměna likvidačního správce nebo notáře. Nemůže být však považována za náklady vynaložené na zpeněžení majetku a odečíst se od celkového výtěžku majetku zajišťujícího pohledávku věřitele. Poměrná část nákladů vynaložená na správu znamená, že se odečtou náklady v poměru k celkovým nákladům vynaložených na správu veškerého majetku likvidační podstaty.

Majetek likvidační podstaty může sloužit k zajištění více pohledávek. Nastane-li tato situace, pohledávky se uspokojují nikoliv poměrně, ale podle pořadí, v jakém zajištění vzniklo, pohledávka s nejdříve vzniklým zajištěním tedy může být uspokojena v plné výši, další pouze částečně a zbylé vůbec. Věřitelé si však mohou písemně ujednat jiný postup, tedy například že se jejich pohledávky uspokojí poměrně nebo v jiném pořadí. Musí pak svou dohodu v písemné formě předložit soudnímu komisaři. Jestliže je výtěžek zpeněžení nižší a nepostačuje k plnému uspokojení, zbývající neuspokojená část zajištěné pohledávky se uspokojuje společně s ostatními pohledávkami podle rozvrhového usnesení, což však neplatí u pohledávek proti třetím osobám zajištěným majetkem likvidační podstaty, neboť ty mohou být uspokojeny pouze z majetku, na kterém zajištění vázlo.²⁹⁷

Notář je povinen podat před jakoukoliv výplatou výtěžku zprávu soudu o průběhu zpeněžení. Po uskutečnění zpeněžení majetku likvidační podstaty, na kterém vázlo zajištění, a podání řádné zprávy soudu, soud usnesením rozhodne, že čistý výtěžek bude odevzdán věřiteli, a to do 3 dnů od právní moci tohoto usnesení. Usnesení není třeba doručovat do vlastních rukou a je proti němu přípustné odvolání.²⁹⁸ Přesáhli výtěžek ze zpeněžení majetku výši všech zajištěných pohledávek tímto majetkem, zbylá část výtěžku se použije k uspokojení zbývajících nezajištěných pohledávek

²⁹⁷ Srov. § 270 z.ř.s., § 270. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-21]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, a FOLTAN, Drahomír. Rozvrhové usnesení v likvidaci pozůstalosti. Ad Notam, 2017, č. 3, s. 9-13

²⁹⁸ § 126 a § 129 z.ř.s. *a contrario*

v rozvrhovém usnesení. Výrok usnesení o odevzdání čistého výtěžku zajištěnému věřiteli může mít následující znění:

„Z výtěžku 1 000 000 Kč ze zpeněžení spoluvlastnického podílu o velikosti 1/2 na pozemku zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 20, jehož součástí je stavba bydlení č.p. 108 v části obce Volyně, vše zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Strakonice v katastru nemovitostí pro obec a katastrální území Volyně, na listu vlastnictví č. 50, po odečtení poměrných nákladů na správu a na zpeněžení soudním komisařem ve výši 20 000 Kč, se odevzdává částka ve výši 600 000 Kč věřiteli zajištěné pohledávky Hypoteční bance, a.s, IČ: 13584324, sídlem Praha - Radlice, Radlická 333/150, PSČ 150 00, a to do 3 dnů od právní moci tohoto usnesení. Zbylá část čistého výtěžku ve výši 380 000 Kč bude použita k uspokojení pohledávek ostatních nezajištěných věřitelů podle rozvrhového usnesení.“

Obdobný postup se uplatňuje v případě, kdy zpeněžení učinil sám věřitel, což již bylo rozebráno v kapitole 4.3.5.1., týkající se možných způsobů zpeněžování majetku.²⁹⁹ Jestliže součástí pasiv likvidační podstaty byly pouze zajištěné pohledávky, které byly vydáním usnesení o odevzdání výtěžku zajištěným věřitelům plně uspokojeny, řízení o likvidaci pozůstalosti skončí již vydáním tohoto usnesení. V případě, že by vznikl likvidační přebytek, součástí tohoto usnesení by musel být i výrok o tom, komu se vydává tento přebytek.³⁰⁰

4.6.3. Rozvrhové usnesení

Pohledávky, které nebyly zajištěny majetkem likvidační podstaty, se uspokojují podle rozvrhového usnesení. Rozvrhové usnesení je výsledkem celého procesu likvidace pozůstalosti a řízení k vydání tohoto usnesení směřuje. Soud má rozhodnout o uspokojení pohledávek rozvrhovým usnesením poté, co mu likvidační správce podal řádnou zprávu o zpeněžování a jsou-li zjištěny pohledávky, které mají být podle rozvrhové usnesení uspokojovány, tedy ty, které nebyly uspokojeny ze zajištěného

²⁹⁹ § 271 z.ř.s.

³⁰⁰ § 271. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-21]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

majetku. Nebyl-li jmenován likvidační správce, notář je povinen předložit zprávu o zpeněžování okresnímu soudu, který jej pověřil k úkonům v řízení o pozůstalosti, aby mohlo být vydáno rozvrhové usnesení.³⁰¹ Zpráva o zpeněžování by měla obsahovat údaje o tom, který majetek likvidační podstaty byl zpeněžen, jakým způsobem byl zpeněžen, zda byl dán předchozí souhlas soudu, zda byly splněny soudem stanovené podmínky, jaký byl výtěžek zpeněžení, kdo se stal vlastníkem majetku a k jakému datu se jím stal a jaké byly náklady zpeněžení, případně zda již byly uhrazeny nebo komu mají být uhrazeny.³⁰² Učiníme-li jazykový výklad ustanovení § 272 odst. 2 z.ř.s., vyjde najevo, že soud by měl při likvidaci pozůstalosti vydat několik rozvrhových usnesení, a to vždy, když dostal od likvidačního správce zprávu o zpeněžování majetku likvidační podstaty a jsou-li zjištěny pohledávky, které mají být podle rozvrhového usnesení uspokojovány. V praxi je však vydáváno rozvrhové usnesení pouze jednou, a to po zpeněžení veškerého majetku a zjištění veškerých pohledávek, které mají být při rozvrhu uspokojovány.

Pohledávky se v rozvrhovém usnesení uspokojují podle skupin. K uspokojení následující skupiny lze přistoupit až tehdy, když jsou uspokojeny veškeré pohledávky v předchozí skupině. Nestačí-li výtěžek k uspokojení všech pohledávek ve stejné skupině, uspokojují se poměrně. Zákon vymezuje jednotlivé skupiny pohledávek následovně:

- „a) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem,*
- b) pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžování majetku likvidační podstaty a jeho správu, (například náklady státu vynaložené na znalečné při zpeněžování nemovitosti, náklady exekutora, náklady za sepis kupní smlouvy) popřípadě též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele (například nájemné za uskladnění majetku likvidační podstaty),*
- c) pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správci poskytnuta záloha, státu (nepostačuje-li výtěžek zpeněžení majetkové podstaty, hradí náklady likvidačního správce stát),*

³⁰¹ § 272 z.ř.s.

³⁰² § 272. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-21]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

- d) pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař (tyto náklady se týkají celého řízení o pozůstalosti; také v tomto případě hradí tyto náklady stát, jestliže nepostačuje výtěžek zpeněžení majetku likvidační podstaty),
- e) pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu,
- f) pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti,
- g) pohledávky výživného,
- h) pohledávky za náhradní výživné podle jiného zákona,
- i) ostatní pohledávky (do této skupiny ostatních budou spadat i zajištěné pohledávky, které nebyly plně uspokojeny z výtěžku majetku zajišťujícího tyto pohledávky).³⁰³

Pohledávky zařazené do prvních čtyř skupin lze vymezit jako pohledávky na nákladech řízení. Nejsou předmětem přezkoumávání a není třeba je přihlašovat. Od pohledávek v 1. a 2. skupině se odečítá poměrná část nákladů, které již byla započítána věřitelům zajištěných pohledávek, v opačném případě by tyto náklady byly započteny dvakrát, čímž by byli kráceni ostatní věřitelé. O úhradě odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a notáře soud rozhoduje buďto v rozvrhovém usnesení, kterým řízení v prvním stupni končí, nebo v usnesení o vydání likvidačního přebytku.³⁰⁴

V rozvrhovém usnesení soud rozhodne o tom, jak vysoké plnění připadá na každou jednotlivou uspokojovanou pohledávku, dále také rozhoduje, která pohledávka a v jaké výši zůstane neuspokojená a v jaké lhůtě bude plnění věřitelům vyplaceno. Proti usnesení je přípustné odvolání a nemusí se doručovat do vlastních rukou, a to i přesto, že jde o usnesení zásadního významu, stejně jako například rozhodnutí o dědictví.³⁰⁵ Výroky rozvrhového usnesení mohou vypadat následovně:

„I. Určuje odměnu notářky Mgr. Petry Cardové, jako soudní komisařky v této věci činné částkou 78 500 Kč

³⁰³ Srov. § 273 odst. 1 z.ř.s. a ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2. s. 648-649

³⁰⁴ § 273 odst. 3 z.ř.s.

³⁰⁵ § 126 a § 129 z.ř.s. *a contrario*

<i>náhradu hotových výdajů částkou</i>	4 254 Kč
<i>celkem odměnu a hotové výdaje částkou</i>	82 754 Kč
<i>DPH 21 %</i>	17 378,34 Kč
C e l k e m	100 132,34 Kč

II. Z celkového výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty ve výši **380 000 Kč** se uspokojují pohledávky v souladu s § 273 z.ř.s. takto:

- *Pohledávka soudní komisařky **Mgr. Petry Cardové** z titulu odměny notářky za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedla jako soudní komisařky, náhrady hotových výdajů a DPH, dle výroku I. tohoto usnesení v celkové výši 100 132,34 Kč*

uspokojuje se v plné výši 100 132,34 Kč

- *Pohledávka **Marie Novákové**, nar. 1. 1. 1950, bytem Volyně, Palackého 108, z titulu úhrady nákladů pohřbu zůstavitele ve výši 15 000 Kč,*

uspokojuje se v plné výši 15 000 Kč

- *Pohledávka **Petry Matějkové**, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25, z titulu smlouvy o zápůjčce ve výši 100 000 Kč,*

uspokojuje se v plné výši 100 000 Kč

- *Pohledávka **Petra Kuchaře**, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, z titulu neuhrazeného nájemného ve výši 50 000 Kč,*

uspokojuje se v plné výši 50 000 Kč

III. *Uvedené částky budou vyplaceny do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení.*“

V případě, že by byly přihlášené pohledávky například dvakrát vyšší, a výtěžek by byl nedostačující, výroky rozvrhového usnesení by vypadaly následovně:

„I. Určuje odměnu notářky **Mgr. Petry Cardové, jako soudní komisařky v této věci**

<i>činné částkou</i>	78 500 Kč
<i>náhradu hotových výdajů částkou</i>	4 254 Kč
<i>celkem odměnu a hotové výdaje částkou</i>	82 754 Kč
<i>DPH 21 %</i>	17 378,34 Kč
C e l k e m	100 132,34 Kč

II. Z celkového výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty ve výši 380 000 Kč se uspokojují pohledávky v souladu s § 273 z.ř.s. takto:

• *Pohledávka soudní komisařky **Mgr. Petry Cardové** z titulu odměny notářky za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedla jako soudní komisařka, náhrady hotových výdajů a DPH, dle výroku I. tohoto usnesení v celkové výši 100.132,34 Kč*

uspokojuje se v plné výši 100 132,34 Kč

• *Pohledávka **Marie Novákové**, nar. 1. 1. 1950, bytem Volyně, Palackého 108, z titulu úhrady nákladů pohřbu zůstavitele ve výši 15 000 Kč,*

uspokojuje se v plné výši 15 000 Kč

• *Pohledávka **Petry Matějkové**, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25, z titulu smlouvy o zápůjčce ve výši 200 000 Kč,*

uspokojuje se poměrně částkou..... 176 578,44 Kč

• *Pohledávka **Petra Kuchaře**, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, z titulu neuhrazeného nájemného ve výši 100 000 Kč,*

uspokojuje se poměrně částkou..... 88 289,22 Kč“

III. Uvedené částky budou vyplaceny do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení.

IV. Neuspokojeny zůstávají:

*a) zbývající část pohledávky **Petry Matějkové**, nar. 3. 9. 1998, bytem Čestice, Dřešín 25, z titulu smlouvy o zápůjčce, ve výši **23 421,56 Kč**,*

*b) zbývající část pohledávky **Petra Kuchaře**, nar. 1. 3. 1991, bytem Volyně, Pod Malsičkou 674, z titulu neuhrazeného nájemného, ve výši **11 710,78 Kč**.“*

4.6.4. Likvidační přebytek

Vzhledem k tomu, že likvidace pozůstalosti většinou trvá několik měsíců či dokonce i let, může se stát, že v průběhu řízení výrazně stoupne cena majetku náležejícího do likvidační podstaty, i přesto, že na počátku byla pozůstalost předlužená. Často tomu tak bývá u nemovitostí. Za tímto účelem zákon upravuje institut likvidačního přebytku. Jsou-li z výtěžku zpeněžení uspokojeny všechny pohledávky, které patřily do pasiv likvidační podstaty, a zbude-li po jejich uspokojení část výtěžku, soud rozhodne o vydání tohoto výtěžku těm osobám, kterým svědčilo dědické právo

v době nařízení likvidace, případně státu při odúmrti. Svědčilo-li dědické právo jednomu dědici, vydává se celý likvidační přebytek jemu. Bylo-li více dědiců, likvidační přebytek jim náleží podle jejich dědických podílů. Likvidační přebytek je tedy rozdíl mezi výší výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty a výší uspokojovaných pohledávek.

Důležitá je skutečnost, že na osoby, kterým se vydává likvidační přebytek, nepřecházejí pasiva pozůstalosti a ani nejsou povinni je nikterak hradit, nehledí se na ně tedy jako na dědice, neboť jejich dědické právo zaniklo právní mocí usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti. Toto ustanovení brání tomu, aby byli dodatečně uspokojováni věřitelé, kteří v rámci likvidace neuplatnili své nároky. Kdyby bylo na zaniklé pohledávky plněno, jednalo by se o bezdůvodné obohacení. Není vyloučeno, aby byl výrok o vydání likvidačního přebytku součástí rozvrhového usnesení, přebytek však může být vydán až po právní moci rozvrhového usnesení a také po uspokojení věřitelů.³⁰⁶ Proti usnesení je přípustné odvolání a nemusí se doručovat do vlastních rukou.³⁰⁷ Výrok usnesení může mít následující podobu:

*„Likvidační přebytek ve výši 129 867,66 Kč se vydává poz. manželce **Marii Novákové**, nar. 1. 1. 1950, bytem Volyně, Palackého 108, které svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace. Likvidační přebytek se vyplatí bezhotovostním převodem do 30 dnů ode dne právní moci tohoto usnesení.“*

4.6.5. Skončení řízení a zánik neuspokojených pohledávek

Řízení o likvidaci pozůstalosti končí rozvrhovým usnesením, kterým soud rozhodl o rozdělení veškerého výtěžku zpeněžení, nebo jeho zbývající části. V případě, že vznikl likvidační přebytek, likvidace končí vydáním usnesení o vydání likvidačního přebytku. Právní mocí rozvrhového usnesení nebo usnesení o vydání likvidačního přebytku pak končí celé řízení o pozůstalosti.³⁰⁸

³⁰⁶ Srov. § 275 z.ř.s., § 275. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-22]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, a § 275 [Vydání likvidačního přebytku]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 560.

³⁰⁷ § 126 a § 129 z.ř.s. *a contrario*

³⁰⁸ § 276 z.ř.s.

Pohledávky náležející do pasiv pozůstalosti zanikají dnem právní moci rozvrhového usnesení, pokud nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Zanikají pohledávky, které nebyly vůbec přihlášeny, dále také pohledávky, jejichž přihláška byla odmítnuta, taktéž zanikají pohledávky, které v rozvrhovém usnesení nebyly vůbec uspokojeny, neboť vzhledem k jejich pořadí již na jejich uspokojení nezbyly prostředky, a konečně také zanikají zbylé části pohledávek, které byly v rozvrhu uspokojeny pouze částečně, jestliže vzhledem k jejich pořadí nebo k poměrnému uspokojování s dalšími pohledávkami ve skupině již nezbyly prostředky na jejich plné uspokojení.³⁰⁹ Další možností zániku pohledávek bez uspokojení je vzdal-li se věřitel práva na uspokojení nebo byly uspokojeny jiným způsobem.³¹⁰

Po nabytí právní moci rozvrhového usnesení soudní komisař předloží celý spis soudu, neboť notář sám nemůže jednotlivé věřitele uspokojit, protože výtěžek zpeněžení je skládán na účet okresního soudu, který je k tomuto účelu zřízen. Okresní soudy mají různou praxi v tom, kdo vyhotovuje platební poukaz jakožto pokyn k provedení platby. První možností je, že platební poukazy vyhotovuje přímo notář, a to dle rozvrhového usnesení. Pro každého věřitele vyhotoví vlastní platební poukaz, kde je uvedeno, na jaký účet má soud poukázat jakou částku. Účetní soudu poté poukáže částky z účtu soudu dle předložených platebních poukazů. Druhou možností je, že notář předloží spis společně s předkládací zprávou, ve které jsou uvedeni jednotliví věřitelé dle rozvrhového usnesení spolu s uvedením částky, která se jim má poukázat a na jaký účet jim má být poukázána. Soudní komisař dá tedy soudu pokyn, aby vydal poukazy na výplatu peněz jednotlivým věřitelům.

V průběhu řízení si soudní komisař musí zjistit od věřitelů čísla účtu, na které jim mají být peníze poukázány. Ideální dle mého názoru je, aby si soudní komisař zjistil čísla účtu ještě před vydáním rozvrhového usnesení. Kdyby o ně totiž žádal až poté, nemusel by se stihnout výplatní termín pro úhradu pohledávek, který byl určen v rozvrhovém usnesení, kdyby věřitelé se sdělením čísla účtu otáleli.

Po provedení plateb ze strany soudu je spis vrácen soudnímu komisaři s tím, že do spisu jsou zařazeny záznamy o vydání peněžních prostředků. Každý věřitel má

³⁰⁹ Srov. § 277 z.ř.s. a § 277. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-22]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³¹⁰ Kapitola 4.4.5

vlastní záznam a je zde mimo jiné uvedena částka, která byla poukázána, a také kdy se tak stalo a na jaký účet. Notář musí vyznačit v knize úschov, že úschova byla vydána, a to ke dni, který je uveden v záznamu o vydání. Zároveň to také vyznačí v rejstříku, a to buď v papírovém, nebo v elektronickém, podle toho, jaký používá. Vydání úschovy je také vyznačeno na spisovém obalu spolu s číslem listu záznamu o vydání.

4.6.6. Odměna notáře při likvidaci pozůstalosti

O právu na odměnu, na náhradu hotových výdajů a DPH notáře rozhoduje soud v rozhodnutí, kterým se řízení v prvním stupni končí, tedy buďto v rozvrhovém usnesení nebo v usnesení o vydání likvidačního přebytku. Odměna se hradí z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty a je zařazena do čtvrté skupiny. V případě, že výtěžek není dostačující na uspokojení celé odměny notáře, odměnu nebo její zbývající část hradí stát.³¹¹

Výši odměny je upravena notářským tarifem. Základem odměny je skutečně dosažený výtěžek zpeněžení majetku likvidační podstaty, nezáleží tedy na tom, kolik bylo věřitelů nebo na výši pasiv. Odměna činí z prvních 100 000 Kč základu 20 %; z přebývajících částky až do 500 000 Kč základu 12,5 %; z přebývajících částky až do 1 000 000 Kč základu 1,7 %; z přebývajících částky až do 30 000 000 Kč základu 1,2 %; z přebývajících částky až do 100 000 000 Kč základu 0,9 %. Odměna činí nejméně 5 000 Kč. Částka nad 100 000 000 Kč se pak do základu nezapočítává. Byl-li jmenován likvidační správce, odměna notáře se krátí na 1/4 z odměny, která by mu měla náležet. Jestliže notář před jmenováním likvidačního správce prováděl úkony likvidace, náleží mu kromě zkrácené 1/4 odměny také poměrná část z odměny v nezkrácené výši, odpovídající úkonům likvidace, které učinil, výše jeho odměny tedy v tomto případě tvoří součet obou částek.³¹² Základ odměny se pro výpočet zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru, odměna se pak zaokrouhluje na celé desetikoruny nahoru.³¹³ Odměna notáře je tedy poměrně vysoká, ale domnívám se, že v případě, že není jmenován likvidační správce, je adekvátní úkonům, které musí notář v rámci likvidace vynaložit a také času, kolik celý proces likvidace pozůstalosti zabere.

³¹¹ § 109 odst. 1 z.ř.s.

³¹² § 13a notářského tarifu

³¹³ § 25 notářského tarifu

Notáři dále kromě odměny náleží také náhrada vynaložených hotových výdajů. Těmito výdaji jsou zejména náklady na poštovné, náklady za vyhledávání v evidenci právních jednání pro případ smrti a v evidenci manželských smluv,³¹⁴ dále případné náklady za zjištění stavu a obsahu listin nebo cestovné. Kromě těchto hotových výdajů náleží notáři paušální náhrada nákladů spojená s úkony prováděnými po skončení řízení o pozůstalosti ve výši 300 Kč.³¹⁵ Notáři, který je plátce DPH, také náleží částka odpovídající této dani ve výši 21 % z odměny a náhrady hotových výdajů, kterou je povinen odvést podle zákona o DPH.

³¹⁴ Sazba je určena usnesením Prezidia Notářské komory ČR č. P 13-10/2013 z 17. 12. 2013 a činí v současnosti 100 Kč za vyhledávání v evidenci právních jednání pro případ smrti a 100 Kč za vyhledávání v evidenci manželských smluv.

³¹⁵ § 19 notářského tarifu

4.7. Další najevo vyšlý majetek

4.7.1. Pokračování v likvidaci pozůstalosti

Zjištění týkající se majetku náležejícího do likvidační podstaty nemusí být vždy kompletní. Může tomu tak být v případě, kdy zůstavitel měl majetek, který nebyl v předchozím řízení zjištěn, neboť o něm nikdo nevěděl, ale také se může stát, že zůstavitel nabyde majetek v dodatečném projednání pozůstalosti. Objeví-li se po pravomocném skončení likvidace pozůstalosti nový majetek a nebyli-li v předchozím řízení plně uspokojeni všichni věřitelé, soud usnesením rozhodne o pokračování likvidace pozůstalosti. Proti usnesení je přípustné odvolání, není nutné jej doručovat do vlastních rukou³¹⁶ a doručuje se věřitelům a likvidačnímu správci, byl-li jmenován. Výrok usnesení může vypadat následovně:

„Ve vztahu k nově se objevivšímu majetku, který představuje pohledávka na výplatu uspořené částky ze stavebního spoření u společnosti Raiffeisen stavební spořitelny a.s., IČO 492 41 257, se pokračuje v řízení o likvidaci pozůstalosti.“

Nerozhoduje se tedy znovu o nařízení likvidace, ale pouze se pokračuje v předcházejícím řízení. Postupuje se přiměřeně jako při běžné likvidaci pozůstalosti, avšak nějaké kroky, které již byly ze strany likvidačního správce nebo notáře učiněny, se již znovu neopakují, jako například nové vyrozumění věřitelů o tom, že mohou přihlašovat své pohledávky, s čímž souvisí i to, že se již při pokračování v likvidace nečiní přezkum pohledávek. Při pokračování v likvidaci pozůstalosti tedy není možné, aby se přihlašovali noví věřitelé, jsou uspokojováni pouze věřitelé, kteří byli uspokojováni již v předchozím řízení, avšak pouze ti, kteří nebyli plně uspokojeni v předchozím řízení. Zároveň se nepřihlíží k zániku pohledávek popsáném v kapitole 4.6.5., což napovídá, že se jedná o relativní ustanovení, neboť při pokračování v likvidaci pozůstalosti se na zaniklé pohledávky hledí, jako by nezanikly.³¹⁷ Věřitelé se však mohou práva na uspokojení vzdát, stejně jako v předcházejícím řízení. Mohou vzniknout také nové pohledávky, které se při pokračování v likvidaci budou

³¹⁶ § 126 a § 129 z.ř.s. *a contrario*

³¹⁷ § 278 z.ř.s.

uspokojovat, a to takové, které se nepřihlašují, tedy například pohledávky ze smluv uzavřených notářem nebo likvidačním správcem, nebo náklady státu vynaložené na zpeněžování majetku nově vyšlého najevo, a taktéž pohledávky na odměnu likvidačního správce a notáře.³¹⁸

Po zpeněžení nově objeveného majetku je třeba podat zprávu o zpeněžování majetku soudu a následně vydat nové rozvrhové usnesení. Po jeho právní moci se rozvrhne výtěžek mezi věřitele.³¹⁹

4.7.2. Nabytí nově najevo vyšlého majetku osobami, kterým svědčilo dědické právo

Vyjde-li po pravomocném skončení řízení o likvidaci pozůstalosti nově najevo další majetek náležející zůstaviteli a byly-li již v předcházejícím řízení všechny zjištěné pohledávky plně uspokojeny, nově najevo vyšlý majetek se vydává těm osobám, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace pozůstalosti, případně státu při odúmrti. Tento institut je analogií vydání likvidačního přebytku. Soud se nezabývá právy věřitelů, neboť ti již byli v předcházejícím řízení uspokojeni. Osobám, kterým se nově objevený majetek vydává, se vydává podle jejich dědických podílů. Stejně jako při vydání likvidačního přebytku nejsou osoby, kterým je potvrzeno nabytí nově najevo vyšlého majetku, povinny hradit jakékoliv dluhy zůstavitele, ani na ně nepřecházejí pasiva pozůstalosti. Zároveň zákon v této souvislosti hovoří i o právu na odkaz týkající se nově objeveného majetku a to tak, že jestliže byl tento nově najevo vyšlý majetek předmětem odkazu, odkazovník má právo vůči nabyvateli na tento odkaz a k zániku práva na odkaz dle § 200 písm. d) z.ř.s. se zde nepřihlíží. Neuplatňuje se zde ustanovení § 1598 o.z., dle kterého musí pro dědice zůstat alespoň 1/4 dědictví neobtěžena odkazy, neboť při vydání nově najevo vyšlého majetku se na osobu nabývajících majetek nehledí jako na dědice. Při likvidaci pozůstalosti tedy práva na odkaz zanikají, tato situace je však jedinou výjimkou, kdy odkazovník právo na vydání odkazu při likvidaci

³¹⁸ § 278. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-28]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³¹⁹ SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. § 278 [Pokračování likvidace pozůstalosti]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 566.

pozůstalosti má.³²⁰ Okamžik vzniku vlastnického práva k majetku je dnem právní moci usnesení o vydání majetku.³²¹ Proti usnesení je možné podat odvolání a nemusí se doručovat do vlastních rukou. Výrok může být následující:

*„Pohledávka na výplatu uspořené částky ze stavebního spoření u společnosti Raiffeisen stavební spořitelna a.s., IČO 492 41 257, č. účtu 1025666678/7954, na jméno Karel Novák, jejíž obvyklá cena se stanoví zůstatkem na účtu ke dni smrti zůstavitele, tj. podle sdělení banky v částce 100 000 Kč, se vydává poz. manželce **Marii Novákové**, nar. 1. 1. 1950, bytem Volyně, Palackého 108, které svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace.“*

Soudní komisař již neprovádí žádné šetření ani dokazování ohledně domnělých dědiců, ale vydá nově najevo vyšlý majetek okruhu dědicům, kteří byli známí v době vydání usnesení o nařízení likvidace. Také se nezkoumá, zda dědicové mají zájem o nabytí nově objeveného majetku, je jim zkrátka vydán „autoritativně“.³²²

³²⁰ § 279 z.ř.s.

³²¹ § 279. In: DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVARŮ, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-1-28]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³²² SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. § 279 [Majetek dodatečně objevený při vydání likvidačního přebytku]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 569, marg. č. 5.

4.8. Zastavení likvidace

Zastavení likvidace je institut spíše výjimečný a dle mého názoru se s ním většina soudních komisařů v praxi jen málokdy setkala. Je to zároveň jeden ze způsobů skončení řízení o pozůstalosti, neboť právní mocí usnesení o zastavení likvidace pozůstalosti je řízení skončeno. Likvidace je zastavena tehdy, vyjde-li najevo, že zůstavitel žije. Právní účinky učiněných úkonů zůstávají na rozdíl od postupu při projednání pozůstalosti nedotčeny, znamená to tedy, že uzavřené smlouvy, učiněné úkony zpeněžení nebo i uspokojování pohledávek věřitelů, které učinil likvidační správce nebo notář, jsou nevratné a zůstávají nadále platné. Toto ustanovení je paralelou k § 191 z.ř.s. týkající se zrušení rozhodnutí o dědictví v případě, kdy se zjistí, že zůstavitel žije. Tato situace může nastat především u osob, které byly prohlášeny za mrtvé, zjistí-li se dodatečně, že jsou naživu,³²³ nebo například u chybné identifikace zůstavitele. Rozhodnutí o zastavení likvidace je jeden z úkonů, na který se nevztahuje pověření soudního komisaře, usnesení tedy vydává přímo soud.³²⁴ Proti tomuto usnesení je přípustné odvolání a nemusí být doručeno do vlastních rukou. Doručuje se všem věřitelům a případně i likvidačnímu správci, je-li jmenován. Výrok může vypadat následovně:

*„Likvidace pozůstalosti po **Karlu Novákovi**, nar. 1. 2. 1949, posledně bytem Volyně, Palackého 108, zemřelém 9. 10. 2022, se zastavuje.“*

Zákonná úprava zastavení likvidace pozůstalosti je, na rozdíl od celého řízení o likvidaci pozůstalosti, upravena velmi obecně. Není tedy přesně jasné, jak by měl soudní komisař nakládat například s výtěžkem zpeněžení majetku likvidační podstaty. Logicky si můžeme dovodit, že soud tento výtěžek nebo majetek, který ještě nebyl zpeněžen, vydá zůstaviteli, avšak zákon přímo neupravuje kroky, které má soud v tomto případě učinit.³²⁵

³²³ § 57 z.ř.s.

³²⁴ § 100 odst. 2 písm. f) z.ř.s.

³²⁵ Srov. § 280 z.ř.s., § 280. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-28]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, a VLÁČIL, David. § 280 [Zastavení likvidace]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 570

5. Komparace současné právní úpravy a právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a nedostatky současné právní úpravy

5.1. Komparace předchozí a současné právní úpravy

Před účinností současné právní úpravy v z.ř.s. byla likvidace pozůstalosti upravena v o.s.ř., a to v § 175t a následujících. Tato právní úprava byla platná do 31. 12. 2013. Právní úprava zde byla poměrně strohá (byla upravena pouze ve třech paragrafech) a likvidace měla mnoho neregulovaných částí, které byly doplňovány výkladem a logikou. Naproti tomu je současné právní zakotvení likvidace velmi podrobné, rozsáhlé a v některých případech až kazuistické (dnešní právní úprava čítá 85 paragrafů).

Dědici a věřitelé se v předchozí právní úpravě mohli dohodnout o tom, že předlužené dědictví bude ponecháno věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů. Dohodu o přenechání dědictví schvaloval soud. Jestliže se dodatečně objevil nový majetek, vydal se taktéž věřitelům. Zůstal-li majetkový přebytek, tedy převyšovala-li hodnota nově objevenějšího majetku výši dluhů, přebytek se projednal jako dědictví.³²⁶ Dle starých předpisů bylo možné naříditi likvidaci tehdy, bylo-li dědictví předluženo a dědici se nedohodli na přenechání majetku věřitelům, anebo jestliže stát navrhl likvidaci proto, že věřitel odmítl přijmout věci z dědictví na úhradu své pohledávky. Návrh na nařízení likvidace mohl podat dědic, věřitel nebo stát.³²⁷ Co se týče věřitele, je komplikované určit, v jaké fázi jej bylo možné považovat za účastníka řízení, který má právo návrh na nařízení likvidace podat. Věřitel byl dříve účastníkem v případech, kdy byla uzavírána dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům, dále když se vypořádávala pohledávka věřitele a při likvidaci dědictví. Věřitel nemohl být účastníkem dříve, než bylo rozhodnuto o předluženosti dědictví. Předpokladem nařízení likvidace bylo, že nedošlo k dohodě o přenechání předluženého dědictví věřitelům, jestliže tedy řízení k uzavření této dohody směřovalo, tedy že dědici již projevíli ochotu tuto dohodu uzavřít, nebo například již byly podniknuty nějaké kroky

³²⁶ § 175p o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

³²⁷ § 175t o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

k uzavření této dohody, lze věřitele již považovat za účastníka řízení. Jestliže by tedy v této fázi nakonec k uzavření dohody mezi věřiteli a dědici nedošlo, nebo by neschválil jejich dohodu soud, věřitel by mohl podat návrh na nařízení likvidace, neboť již účastníkem řízení byl. V případě, kdy dědici přijímali předlužené dědictví a neměli zájem o uzavírání dohody o přenechání dědictví věřitelům, standardně platilo, že dědici odpovídali za dluhy zůstavitele podle poměru nabytého majetku.³²⁸ Dědici se však mohli dohodnout i jinak, jestliže ale věřitel s touto dohodou dědiců neschválil, měl soud rozhodnout, že tuto dohodu dědiců neschvaluje. Účast věřitele se zde týkala pouze oblasti vypořádání jeho pohledávky, v tomto případě by tedy likvidaci nemohl navrhnout. Jestliže dědici nechtěli nabýt předlužené dědictví, ani nechtěli uzavřít dohodu o přenechání předluženého dědictví věřitelům, věřitel nemohl úspěšně navrhnout nařízení likvidace, neboť jeho účast v tomto případě vznikala až při nařízení likvidace dědictví. Lze však připustit i širší výklad, dle kterého by návrh na nařízení likvidace mohl podat také věřitel, jehož pohledávka byla zahrnuta v rozhodnutí o předluženosti dědictví. K tomuto výkladu se osobně přikláním, neboť dle mého názoru mohl zjednodušit praxi v tom, že se nemuselo čekat na nařízení likvidace ze strany dědiců.³²⁹ Tento postup se uplatňuje i v současné právní úpravě.

Soud mohl rozhodnout o nařízení likvidace i bez návrhu, jestliže se mu to jevílo jako důvodné a nikdo z uvedených osob likvidaci nenavrhl. Stejně jako v současnosti se vydalo usnesení o nařízení likvidace, ve kterém byli věřitelé zůstavitele vyzváni, aby přihlásili své pohledávky s poučením, že pohledávky neuspokojené při likvidaci zaniknou. Na rozdíl od současné právní úpravy nebyla zákonem stanovená minimální lhůta pro přihlašování pohledávek. Samozřejmě ale měl soudní komisař postupovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a k množství dluhů, které zůstavitel měl.³³⁰

Zásadní rozdíl dále shledávám v tom, že nebyla zákonem stanovena sankce za opožděné podání přihlášky pohledávky. V současnosti je taková pohledávka odmítnuta a není uspokojována, avšak v předchozí právní úpravě žádný takový institut upraven nebyl. Výkladem bylo dovozeno, že věřitel může podat přihlášku pohledávky

³²⁸ § 470 odst. 2 obč. z.

³²⁹ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0. s 304-305

³³⁰ § 175t o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

i opožděně. Jestliže ji podal dříve, než došlo k rozvrhu výtěžku a pohledávka nebyla promlčena, tato pohledávka měla být taktéž zařazena do rozvrhu výtěžku a uspokojena ve stejném pořadí, jako by byla přihlášena ve lhůtě stanovené v usnesení o nařízení likvidace. Jediná sankce pro později přihlášeného věřitele bylo, že se stal účastníkem řízení až později a nemohl tedy zasahovat do průběhu řízení, tedy například podávat odvolání proti usnesením vydaným před vznikem jeho účastenství.³³¹

Další otázka nezodpovězená v dřívější právní úpravě byla, zda musí věřitelé, kteří své pohledávky přihlásili již před vydáním usnesení o nařízení likvidace, po vydání tohoto usnesení znovu přihlašovat své pohledávky. V současnosti tyto dříve podané oznámení považujeme za přihlášku pohledávky do likvidace, jestliže toto oznámení má veškeré náležitosti přihlášky pohledávky. V minulosti ale tato otázka byla řešena spíše výkladem, tudíž existoval výklad tolerantnější, dle kterého nebylo třeba, aby dříve přihlášení věřitelé podávali po usnesení o nařízení likvidace svou přihlášku znovu, samozřejmě existoval i výklad přísnější, dle kterého se věřitelé po vydání usnesení o nařízení likvidace museli přihlásit znovu. V každém případě jim bylo usnesení o nařízení likvidace doručováno, jestliže tedy byl soudní komisař zastáncem přísnějšího výkladu této otázky, mohl věřitele poučit o tom, že musí podat přihlášku do likvidace dědictví znovu.³³²

Co se týče způsobů zpeněžování, soudní komisař měl možnost zpeněžit věci, práva a jiné majetkové hodnoty dle ustanovení o výkonu rozhodnutí, ve veřejné dražbě, v dražbě provedené soudním exekutorem, anebo prodejem mimo dražbu. Způsoby zpeněžení byly tedy totožné jako v současnosti, avšak byla vyloučena možnost zpeněžení věřitelem. Prodejem mimo dražbu bylo možné zpeněžit veškerý zůstavitelův majetek jedinou smlouvou. Tento postup zákon nevylučuje ani v současnosti, avšak v praxi to není příliš typické. Nepodaří-li se některý majetek zpeněžit, připadne státu, a to s účinností ke dni úmrtí zůstavitele, což je rozdílné od současné právní úpravy v z.ř.s., kdy připadá majetek zůstavitele ke dni právní moci usnesení o připadnutí majetku státu.³³³ Souhlas soudu se způsobem zpeněžení byl vyžadován jen tehdy, kdy

³³¹ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0. s 306-307

³³² Tamtéž, s 307

³³³ § 175u o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

byl majetek zpeněžován mimo dražbu. Při jiných způsobech soud souhlas udělovat nemusel.

Další odlišnost lze spatřovat ve skupinách, dle kterých se uspokojují věřitelé při rozvrhu výtěžku.

Pořadí uspokojovaných pohledávek do 31. 12. 2013	Pořadí uspokojovaných pohledávek v současné právní úpravě
pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku	pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem
pohledávky nákladů zůstavitelovy nemoci a přiměřených nákladů jeho pohřbu	pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžování majetku likvidační podstaty a jeho správu, popřípadě též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele
pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky	pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správci poskytnuta záloha, státu
pohledávky nedoplatků výživného	pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař
pohledávky daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud nebyly uspokojeny podle písmena c)	pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu
ostatní pohledávky	pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti
	pohledávky výživného
	pohledávky za náhradní výživné podle jiného zákona
	ostatní pohledávky

Z vyobrazené tabulky je patrné, že v předchozí právní úpravě byli uspokojováni věřitelé rozčleněni pouze do 6 skupin. V uspokojovaných skupinách absentuje odměna notáře, neboť dříve nebyla odměna notáře hrazena z výtěžku zpeněžení majetku, ale hradil ji stát.³³⁴ V tomto ohledu však panoval nesoulad v právních předpisech, neboť

³³⁴ § 140 odst. 3 o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

dle jednacího řádu soudního měl soudní komisař v prvním výroku rozvrhového usnesení rozhodnout o výši své odměny a tato pohledávka se měla uspokojovat v první skupině, tedy mezi pohledávkami nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku.³³⁵ Právní úprava v jednacím řádu však byla chybná a postupovalo se podle ustanovení o.s.ř., náklady notáře tedy hradil stát. Domnívám se, že do první skupiny dle starých předpisů bychom mohly podřadit první dvě skupiny dle nových předpisů.

Náklady zůstavitelova pohřbu pak byly rozšířeny i o náklady zůstavitelovy nemoci, což se mohlo pozůstalým hodit v případě, že museli hradit léčebné výlohy zůstavitele, které například nebyly propláceny zdravotní pojišťovnou.

Likvidační správce v předchozí právní úpravě nebyl, tudíž jeho odměna není v právní úpravě obsažena.

Další v pořadí dříve byly pohledávky zajištěné zástavním, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky. V současnosti mají zajištěné pohledávky taktéž jakousi přednost, mohou být uspokojovány již před rozvrhem, avšak netvoří samostatně uspokojovanou skupinu v rámci rozvrhu, jako tomu tak bylo dříve.

V dřívější právní úpravě nebyly zohledňovány náklady, které vznikly správci pozůstalosti (dříve správci dědictví). Uspokojení pohledávek výživného mělo přednost i v předchozí právní úpravě. Na rozdíl od současnosti měly přednost pohledávky, o kterých se dá říci, že měly veřejnoprávní charakter, tedy pohledávky daní, poplatků, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti. V současné době vykonavatelé státní správy ani zdravotní pojišťovny žádné přednostní postavení nemají a řadí se mezi ostatní pohledávky spolu s věřiteli ze soukromé sféry.

Co se týče způsobu uspokojování, tento byl v předchozí právní úpravě stejný, jako je tomu nyní, pohledávky se tedy uspokojovaly postupně dle jednotlivých skupin, nebylo-li možné uspokojit všechny v jedné skupině, uspokojily se poměrně. Pohledávky zajištěné zadržovacím právem se měly hradit před ostatními pohledávkami, přičemž pro pořadí byl rozhodující den, kdy právo zajišťující pohledávku vzniklo.

³³⁵ § 93 odst. 2 jednacího řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013

Pravomocným skončením likvidace zanikly neuspokojené pohledávky věřitelů, jako je tomu nyní, stejně tak zanikla zástavní práva zajišťující pohledávky, jejichž dlužníkem je jiná osoba než zůstavitel.

Vyšel-li najevo další majetek, věřitelé byli uspokojeni podle stejných pravidel do výše jejich neuspokojených pohledávek. Případný majetkový přebytek se projednal jako dědictví, což je rozdílné od vydání likvidačního přebytku, který se vydává osobám, kterým svědčilo v době nařízení likvidace dědické právo.³³⁶

Dříve se při rozvrhu výtěžku nařizovalo jednání, ke kterému se předvolávali věřitelé. Toto jednání bylo svou povahou podobné jako současné přezkumné jednání, bylo třeba provést důkazy o pravosti, výši a skupině jednotlivých pohledávek a také byla účastníkům dána možnost vyjádřit se k pohledávkám ostatních věřitelů.³³⁷

Další rozdíl shledávám ve formě doručování usnesení o nařízení likvidace, které dle předchozí právní úpravy bylo doručováno do vlastních rukou.³³⁸

Dle současné právní úpravy je jednou ze základních podmínek pro možnost nařízení likvidace skutečnost, že pozůstalost je předlužená. Předchozí právní úprava umožňovala státu odlišný postup. Tento postup spočíval v tom, že jestliže zůstavitel měl dluh, stát mohl věřiteli k úhradě nabídnout věc, která je předmětem dědictví a odpovídá svou hodnotou výši dluhu. Odmítl-li věřitel přijetí této věci, stát mohl navrhnout likvidaci dědictví, a to i tehdy, jestliže pozůstalost nebyla předlužená.³³⁹ Stát měl tedy zvýhodněné postavení oproti dědicům zůstavitele, neboť ti mohli navrhnout nařízení likvidace, když bylo dědictví předlužené a neuzavřeli dohodu o přenechání předluženého dědictví s věřiteli. Současná právní úprava již toto zvýhodnění nepřevzala, stát je pouze zvýhodněn tím, že se na něj hledí, jako by uplatnil výhradu soupisu.³⁴⁰

Dříve se věřitelé stávali účastníky řízení ve chvíli, kdy dědic nebo stát navrhl nařízení likvidace pozůstalosti, v případě likvidace bez návrhu tehdy, kdy bylo vydáno usnesení o nařízení likvidace.³⁴¹ Z tohoto můžeme dovodit skutečnost, že známým

³³⁶ § 175v o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

³³⁷ FIALA, Roman. § 175v [Rozvrh výtěžku]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1286, marg. č. 3.

³³⁸ § 175a o.s.ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013

³³⁹ § 472 odst. 2 obč. z.

³⁴⁰ § 1634 odst. 2 o.z.

³⁴¹ FIALA, Roman. § 175b [Účastníci řízení]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1189.

věřitelům bylo třeba doručovat usnesení o nařízení likvidace a taktéž že věřitelé měli právo se odvolat. V rozporu s touto skutečností však rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem. Věřitel zůstavitele se odvolal proti usnesení o nařízení likvidace, protože se domníval, že nejsou dány důvody pro nařízení likvidace a zůstavitel má i jiný majetek. Soud ve svém rozhodnutí dovodil, že věřitel v této fázi řízení není účastníkem a nemůže se tak odvolat.³⁴² V tomto rozhodnutí se tedy soud na otázku účastenství věřitelů díval naprosto odlišně. Domnívám se, že dle dřívější právní úpravy se věřitelé stali účastníky řízení okamžikem nařízení likvidace, popř. vydáním usnesení o nařízení likvidace, z čehož je pro mě patrné, že měli mít právo odvolání, a to proti všem výrokům usnesení.

V současnosti z.ř.s. přímo uvádí, že účast dědiců zaniká dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace. Dříve však nic takového v o.s.ř. zakotveno nebylo, dědic tedy byl stále účastníkem řízení a doručovaly se mu veškerá rozhodnutí. Stejně jako nyní však neodpovídal za dluhy zůstavitele.

Co se týče odměny notáře, v notářském tarifu nebyla dána speciální sazba pro likvidaci dědictví, procentuálně se tedy odměna počítala stejně, jako při běžném projednání pozůstalosti. Likvidace dědictví byla však uvedena v ustanovení týkající se možnosti zvýšení odměny, kdy notář mohl zvýšit odměnu při likvidaci až o 100 %.³⁴³ V současnosti je sazba za likvidaci pozůstalosti mnohem vyšší, avšak není možné již odměnu navyšovat.

5.2. Nedostatky současné právní úpravy a de lege ferenda úvahy

I přesto, že je současná úprava podrobná a dle mého názoru kvalitněji zpracovaná než předchozí právní úprava, stále jsou v likvidaci místa, která zůstávají nevyjasněna a je nutné je dovozovat výkladem a praxí. Kromě mezer, na které jsem upozorňovala v průběhu práce, bych zde ráda poukázala na některé další nedostatky, které na likvidaci shledávám.

Nejprve bych se zaměřila na požadavek veřejného zájmu při nařízení likvidace z úřední moci. I přesto, že je jedná o neurčitý právní pojem a záleží tedy na soudním komisari, jak si jej vyloží, domnívám se, že může být obtížné veřejný zájem nalézt.

³⁴² Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 6. 2016, č. j. 9 Co 652/2016-532

³⁴³ § 13 a § 14 odst. 1 notářského tarifu ve znění účinném do 31. 12. 2013

Pojem si sice někdo může vykládat tak, že je ve veřejném zájmu, aby byly dluhy zůstavitele uspokojeny a aby řízení o pozůstalosti netrvalo několik let, protože dědicové budou postupně ve všech dědických třídách odmítat dědictví, avšak nemyslím si, že při koncipování tohoto požadavku měl zákonodárce na mysli, že veřejný zájem může být naplněn i takto. Sama s tím však souhlasím a jsem toho názoru, že je lepší likvidaci nařídit ve chvíli, kdy je předpoklad, že dědici budou odmítat dědictví a nikdo nebude ochoten likvidaci navrhnout, načež ji po několika měsících stejně navrhne stát, ale neshledávám na tomto žádný veřejný zájem a myslím si, že je to pouhé obcházení požadavku veřejného zájmu. Domnívám se tedy, že by bylo lepší požadavek veřejného zájmu vypustit a § 195 odst. 2 z.ř.s. by pak zněl pouze následovně: „*Soud může nařídit likvidaci pozůstalosti i bez návrhu, jsou-li splněny předpoklady uvedené v odstavci 1.*“

Další mnou navrhovaná de lege ferenda změna by byla možnost toho, že by měl soudní komisař sám zřízený speciální účet, na který by se skládal výtěžek ze zpeněžení majetku likvidační podstaty. Mám za to, že by to mohlo likvidaci urychlit, neboť soudní komisař by mohl sám zkontrolovat, zda již prostředky na účet dorazily, nemusel by čekat, až mu soud poskytne záznam o složení prostředků a v závěru likvidace zase záznam o vydání prostředků a také by mohl při rozvrhu výtěžku sám věřitelům poukazovat prostředky na jejich účty. Samozřejmě by to na notáře přeneslo více odpovědnosti, avšak celý proces likvidace by to urychlilo. Rozumím tomu, že je potřeba, aby ze strany soudu probíhala kontrola, zda notář prostředky nepoužil k jiným účelům, proto by mohl existovat mechanismus kontroly tohoto účtu ze strany soudu, například by notář musel jednou za určené časové období soudu poskytnout výpis z tohoto účtu, anebo by musel výpis z účtu jednou za určené časové období zakládat do spisu, aby byla poskytnuta transparentnost a notář prostředky nemohl zneužít.

Má další úvaha se týká zpeněžování osobních věcí zůstavitele. Ve většině případů, kdy zůstavitel zemřel doma, se jeho osobní věci, jako je oblečení, hygienické potřeby a další věci každodenní potřeby, v řízení o pozůstalosti neřeší, pozůstali příbuzní je soudnímu komisaři nenahlašují a nechají si je, nebo je zlikvidují sami. V případech, kdy soudní komisař musí dělat soupis pozůstalosti na místě bydliště zůstavitele, nebo kdy zůstavitel zemře v léčebném nebo jiném zařízení, kde jeho osobní věci zůstanou, jsou však tyto věci společně s ostatním majetkem součástí likvidační podstaty. Znamená to tedy, že soudní komisař by se měl pokusit o zpeněžení a následně

je vydat státu. Je téměř jisté, že tyto osobní věci nemá smysl zpeněžovat, neboť by se to stejně nepodařilo a přineslo by to jen zbytečné náklady, takže se pravděpodobně vydají státu, který je po vydání zlikviduje. Přišlo by mi však jednodušší řešení, že u osobních věcí zůstavitele, u nichž je na první pohled jasné, že nemají žádnou hodnotu a nikomu nemůžou přinést žádný užitek, by byla dána možnost soudnímu komisaři nebo likvidačnímu správci, aby po jeho zhodnocení, že jsou tyto věci bez hodnoty nebo pouze zanedbatelné hodnoty, tento majetek mohl sám zlikvidovat. Tato možnost by představovala urychlení celého procesu a méně byrokratických kroků jak pro soudního komisaře, tak pro zástupce státu z Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, který za stát majetek přebírá.

Další nepřilíš jasně vymezenou oblast shledávám ve vydání likvidačního přebytku osobám, které se nevyjadřovaly k dědickému právu, a to ať už proto, že likvidaci navrhl jiný dědic, který se k dědickému právu vyjadřoval a dědictví neodmítl, nebo proto, že likvidaci navrhl notář z úřední moci. Jelikož je důležitý okruh osob, kterým svědčilo dědické právo v době vydání usnesení o nařízení likvidace a nelze již dodatečně provádět žádné šetření a dokazování dědického práva,³⁴⁴ přebytek se vydává i osobám, které se k dědickému právu nevyjadřovali. Lze předpokládat, že nikomu nebude proti srsti přijímat peníze ve formě likvidačního přebytku, avšak dokážu si představit situaci, kdy tyto osoby neměly se zůstavitelem dobrý vztah, nechtěly s ním mít nic společného, proto se ani v předcházejícím řízení k dědickému právu nevyjadřovaly, tudíž by se mohlo stát, že likvidační přebytek chtějí nebudou a bude jim na obtíž. V této souvislosti mě napadá možné řešení, a to že by se pro účely vydání likvidačního přebytku nařizovalo jednání, ke kterému by se zvaly osoby, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace (pouze však tehdy, jestliže se všechny již nevyjadřovaly k dědickému právu v řízení předcházejícímu nařízení likvidace), a tyto by uzavřely dohodu ohledně likvidačního přebytku, podobně jako je tomu v řízení o pozůstalosti. Toto řešení by však přinášelo další prodloužení likvidace a další úkon, který by soudní komisař musel dělat, nejsem si tedy jistá, zda by se jednalo o krok k lepšímu, což by ukázalo až užití tohoto mého návrhu v praxi.

³⁴⁴ SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. § 279 [Majetek dodatečně objevený při vydání likvidačního přebytku]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 568.

Na konec bych ráda poukázala na problematiku schvalování nařízení likvidace nezletilým dědicem. I přesto, že v současné době opatrovnický soud za nezletilé schvaluje pouze uzavření dohody dědiců, odmítnutí dědictví nebo prohlášení, že nechce odkaz,³⁴⁵ praxe je stále taková, že při nařízení likvidace předkládá soudní komisař spis soudu ke schválení právní jednání neodmítnutí dědictví a následný návrh na nařízení likvidace za nezletilého. Soud však kvůli ochraně nezletilého právní jednání neodmítnutí dědictví předlužené pozůstalosti pravděpodobně neschválí, a to i přes to, že dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace zanikají veškerá dědická práva, tudíž dle mého názoru nepředstavuje nařízení likvidace nezletilým žádnou hrozbu pro nezletilého, nemohou na něj přejít žádné dluhy, pouze může získat majetkový zisk v případě, že vznikne likvidační přebytek. Domnívám se tedy, že vzhledem k tomu, že opatrovnický soud již neodmítnutí dědictví za nezletilého schvalovat nemusí, při návrhu na nařízení likvidace ze strany zákonného zástupce nezletilého by se podle mého názoru spis opatrovnickému soudu předkládat neměl, právní jednání by nemělo podléhat schválení opatrovnického soudu a mělo by být možné, aby likvidaci navrhl i nezletilý dědic prostřednictvím zákonného zástupce, neboť v tom nespátřuji žádnou hrozbu, která by jej mohla poškodit.

³⁴⁵ § 898 odst. 2 písm. c) o.z.

6. Závěr

Cílem mé práce, jak jsem již uvedla v úvodu, bylo komplexně nastínit celý proces likvidace od úkonů předcházejícím nařízením likvidace, přes samotný proces likvidace, až po postup, který navazuje na vydání rozvrhového usnesení. Další vytyčený cíl bylo vymezit nejasně vymezené úseky řízení spolu s poskytnutím možných řešení a spolu s tím i úvah de lege ferenda, které by přispěly k zpřesnění nevyjasněných úseků a zjednodušily by notáři a jiným zúčastněným subjektům praktickou aplikaci ustanovení o likvidaci. Dále jsem také v práci provedla komparaci současné zákonné úpravy s předchozí právní úpravou a také s reálnou praxí, kdy jsem poukázala na jednotlivé body, které se v předchozí a současné právní úpravě lišily. Čtenáři jsem se pokusila poskytnout vhled do činnosti soudního komisaře při likvidaci nejen dle de lege lata zákonné úpravy, ale i z hlediska různých zákonem neupravených zvyklostí, které soudní komisař při své činnosti a spolupráci se soudem provádí.

Práci jsem se snažila pojmout z praktičtějšího hlediska, proto jsem u jednotlivých usnesení vydávaných v průběhu řízení poskytla čtenáři i vzorové výroky, jimiž soudní komisař, potažmo soud, rozhoduje v průběhu likvidace.

V druhé kapitole se práce věnuje obecně pojmu předlužené pozůstalosti a také jiným způsobům skončení řízení o předlužené pozůstalosti, což je především zastavení řízení pro nedostatek majetku. Nutno dodat, že zastavení řízení je mnohem častější institut než likvidace pozůstalosti, neboť zadlužený zůstavitel je často v dluhové pasti již dlouho před svým úmrtím, většinou jsou již jeho závazky vymáhány exekučně a majetek, který zůstavitel měl, byl již zpeněžen za jeho života, aby z něj byly uspokojeni věřitelé, případně ani žádný majetek neměl a měl pouze dluhy. V této oblasti shledávám jako velký posun posledních let možnost vydání majetku nepatrné hodnoty nejen vypraviteli pohřbu, ale také státu, pokud vypravitel pohřbu s vydáním majetku nesouhlasí. Domnívám se, že toto rozhodnutí mohlo mít za následek odlehčení soudním komisařům, neboť dříve museli pozůstalost s majetkem nepatrné hodnoty projednat, což bylo nevhodné a pokud se navíc jednalo o pozůstalost předluženou, řízení se mohlo táhnout několik let kvůli postupnému odmítání ve všech dědických třídách. Byl-li zůstavitel ženatý, důležitým úkonem při řízení o pozůstalosti je také vypořádání SJM, v této kapitole jsem se proto věnovala i zjišťování společných dluhů manželů a jejich zohlednění v pozůstalosti.

Další kapitola se věnovala předpokladům potřebným pro nařízení likvidace. Je nutné, aby byly tyto předpoklady vždy kumulativně naplněny, jinak likvidace nemůže být nařízena. Zaměřila jsem se na rozlišení dvou základních způsobů nařízení likvidace, a to na návrh a z úřední moci. Není příliš určitě vymezeno, zda je potřeba poučovat všechny potenciální dědice o dědickém právu, či zda je dostačující, aby likvidaci nařídil kterýkoliv z nich a ostatní se k dědickému právu nevyjadřovali, proto se této otázce v kapitole věnuji, přičemž jsem toho názoru, že likvidaci může nařídít kterýkoliv z dědiců a ostatní v úvahu přicházející dědici o dědickém právu poučování být nemusí. Pro nařízení likvidace z úřední moci musí být naplněn požadavek veřejného zájmu, což dle mého názoru není příliš jednoduché splnit, proto si notáři tento požadavek vykládají různě, někdy je dle mého názoru jejich výklad až extenzivní. S tímto souvisí i má úvaha de lege ferenda obsažená v páté kapitole, kdy by dle mého názoru požadavek mohl být vypuštěn a notář by tak mohl nařídít likvidaci tehdy, shledá-li to jako důvodné, nikdo z potenciálních dědiců likvidaci nařídít nechce a jsou-li naplněny zákonem stanovené požadavky pro nařízení likvidace.

Následující kapitola tvoří stěžejní část celé práce, neboť se zabývá průběhem samotné likvidace. V této kapitole jsem postupovala chronologicky, nejprve jsem se tedy věnovala vydání usnesení o nařízení likvidace a účinky, které vyvolává. Důležitá je v této chvíli také změna okruhu účastníků řízení, neboť právní mocí usnesení o nařízení likvidace zanikají mj. veškerá dědická práva a účastníky řízení se stávají věřitelé. Důležitým poznatkem zde také je, že při konkursu věřitele se namísto něj stává účastníkem řízení jeho insolvenční správce.

Dále jsem se věnovala funkci likvidačního správce, především pak požadavkům na výkon funkce, vznik a zánik funkce a také jeho právům a povinnostem. Z mých praktických zkušeností a poznatků se funkce likvidačního správce v likvidacích spíše neužívá, setkala jsem se s ním přibližně v jedné z deseti likvidací. Domnívám se, že soudní komisaři přistupují k jeho jmenování až když je předpoklad, že řízení bude opravdu složité, případně že bude nutné vystupovat na místo zůstavitele ve sporném řízení.

Další část této kapitoly se zabývá pojmem likvidační podstaty, tedy majetku, který je v průběhu likvidace zpeněžován. Stěžejní část tvoří zpeněžení tohoto majetku, což je možné několika způsoby. Je ponecháno na úvaze soudního komisaře, případně

likvidačního správce, který ze způsobů zpeněžování si zvolí. V souvislosti se zpeněžováním shledávám jako problematickou otázku nutnosti znaleckého posudku pro určení ceny nemovitých věcí, obchodního závodu, pobočky obchodního závodu nebo věci prohlášené za kulturní památku, což je nutné pouze u dvou ze čtyř typů zpeněžování. Dle mého názoru by měly být podmínky u všech typů zpeněžování stejné. Zároveň by zákon měl určovat dobu, po kterou bude znalecký posudek platný, neboť cena může časem velmi kolísat a například rok starý znalecký posudek nemusí určovat aktuální cenu.

Na část týkající se aktiv logicky navazuje opačný pól, a to složka pasiv a s nimi související přihlašování pohledávek. Věnuji se zde mj. problematice pohledávek přihlášených před nařízením likvidace a různým přístupům k nim a také podobě přihlášky a jejím podstatným náležitostem. Je problematické, že zákon neukládá věřitelům obecnou informační povinnost ke sdělení podstatných informací souvisejících s uspokojováním jejich pohledávky při likvidaci. Představíme-li si hypotetickou situaci, kdy pohledávka věřitele již byla uspokojena např. solidárně odpovědným dlužníkem a věřitel o tomto neinformoval soudního komisaře nebo likvidačního správce, nemají se jak o této skutečnosti dozvědět a může se tedy stát, že pohledávku nedopatřením uspokojí podruhé. Další problematická situace může nastat tehdy, když věřitel postoupí pohledávku jinému věřiteli a ani jeden z nich tuto skutečnost nedá notáři nebo správci vědět, tudíž by pak mohl být uspokojen nesprávný věřitel. Domnívám se proto, že by zákon měl určovat informační povinnost, včetně lhůty pro sdělení informací a sankci za jejich neposkytnutí.

V další části kapitoly o průběhu likvidace pozůstalosti se věnuji přezkumu pohledávek, který zákon vymezuje poměrně rozsáhle, troufám si říci až kazuisticky. Přezkum pohledávek je nicméně podstatnou fází likvidace, který je nutno uskutečnit k tomu, aby byly řádně zjištěny veškeré uspokojované pohledávky. Jsou-li součástí pasiv likvidační podstaty zajištěné pohledávky, uspokojují se dříve z výtěžku zpeněžení majetku, který byl předmětem zajištění. Zajištění věřitelé jsou tak zvýhodněni. V rozvrhovém usnesení jsou zbylé, nezajištěné pohledávky uspokojovány postupně podle skupin. Zbyde-li po uspokojení všech pohledávek finanční částka, vydá se jakožto likvidační přebytek osobám, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace. Zde mi přijde nepříliš šťastně vymezeno, že se likvidační přebytek vydává

i osobám, které neučinili prohlášení o neodmítnutí dědictví, tudíž jim je dán autoritativně majetek, o který neprojeví žádný zájem. Tímto problémem se také zabývám v poslední kapitole, kde je poukazováno na nedostatky současné právní úpravy.

První ze dvou posledních podkapitol této kapitoly se věnuje dalšímu najevo vyhlášenému majetku likvidační podstaty, jehož objevení má za následek pokračování v likvidaci. Nejsou zde vydávány veškerá rozhodnutí jako v předcházejícím řízení, avšak průběh zpeněžování a rozvrh výtěžku probíhá dle stejných pravidel. Poslední krátká podkapitola se zabývá institutem, který se v praxi téměř nevyskytuje, a to zastavení likvidace, které nastane v případě, kdy se zjistí, že zůstavitel nezemřel.

V poslední páté kapitole textu práce se věnuji komparaci předchozí a současné právní úpravy. Poukazuji zde na dle mého názoru nejpodstatnější rozdíly v obou právních úpravách. Zásadní mi přijde zejména to, že dříve mohl stát navrhnout nařízení likvidace i u nepředlužené pozůstalosti. Také shledávám jako velmi podstatný rozdíl rozsah jednotlivých právních úprav, kdy dřívější právní úprava likvidace byla umístěna do pouhých tří paragrafů, zatímco nyní jich je téměř třicetkrát více. V poslední části mé práce se zabývám nedostatky současné právní úpravy a spolu s tím i *de lege ferenda* úvahami, které jsem včlenila i do samotného textu práce, avšak v poslední části jsem chtěla poukázat na další problematika místa. Především se zde věnuji obtížně naplnitelnému požadavku veřejného zájmu, což jsem již zmiňovala dříve. Dále jsem také toho názoru, že by mohlo likvidaci urychlit, kdyby měl sám notář úschovní účet, na který by se skládal výtěžek zpeněžení majetkové podstaty a notář by tak mohl sám tento účet spravovat a při rozvrhu poukazovat výtěžek na účty věřitelů. Domnívám se, že by při likvidaci měla být dána možnost soudnímu komisaři zlikvidovat osobní bezcenné věci zůstavitele, namísto toho, aby se musel zabývat jejich zpeněžováním a následnému vydání státu, který nakonec stejně osobní věci zlikviduje. Toto by dle mého názoru mohlo napomoci urychlení likvidace a také k zúžení byrokratické zátěže. Konečně se zabývám problematikou nařízení likvidace nezletilým dědicem, čemuž se notáři vyhýbají kvůli ochraně nezletilého dědice. Domnívám se však, že dle veškerých v této práci popsaných účinků, které likvidace má, nepředstavuje navrhnutí likvidace pro nezletilého dědice žádnou hrozbu.

Domnívám se, že je likvidace v z.ř.s. zpracována poměrně kvalitně, avšak stále zde jsou nepřesně vymezená místa, jejichž novelizace by mohla vést k usnadnění likvidace v praxi. Některé otázky zůstávají stále nezodpovězeny, zákon, komentáře, odborná literatura, články ani judikatura se jim nevěnuje. Likvidace dle z.ř.s. je mezi námi teprve od roku 2014, lze tedy očekávat, že pramenů, ze kterých budeme moci pro její praktickou aplikaci čerpat, potažmo i judikatury, bude jen přibývat.

Resumé

The liquidation of an estate is a special type of proceeding that may occur if the testator's estate is over-indebted. It is a process in which the estate of the deceased is monetised and the proceeds of this monetisation are used to pay the debts of the deceased. However, a large number of proceedings do not lead to liquidation because either the debts of the testator do not exceed the amount of his estate, or, if there are more debts, the testator has no assets or only assets of negligible value, and the proceedings are therefore discontinued and the debts remain unsatisfied. Due to the frequency with which the estate proceedings reach liquidation, the individual acts performed in liquidation are not something that notaries and their staff encounter on a daily basis.

I have chosen this topic in order to provide the reader with a detailed discussion of all stages of the procedure, from the over-indebted estate in general, through the conditions that must be met for an order to be made, through the order of liquidation itself, to the distribution of the proceeds. I also chose the topic because I wanted to know the entire liquidation process in as much detail as possible due to my practice in a notary's office. The aim of the thesis is to outline the entire process of liquidation of the estate, from the phase preceding the order of liquidation to the procedure following the issuance of the distribution order. The thesis also deals with the statutory regulation and its comparison with real practice, as well as with the comparison of the current and previous legislation.

I have also tried to approach the work from a practical point of view, which is why illustrative examples of statements of these resolutions are given for all the resolutions issued. At the same time, I have tried to incorporate into the work the knowledge acquired during notarial practice, which sometimes does not directly result from legal regulations.

I have divided the thesis into four main chapters. The first chapter of the thesis is devoted to the over-indebted estate in general and to the ways in which the proceedings on the over-indebted estate may end other than liquidation of the estate. Next, this here discusses the process of determining the over-indebtedness of an estate.

In the second chapter, I discuss the prerequisites that must be cumulatively fulfilled in order for liquidation to be ordered and at the same time I distinguish

between two basic ways of initiating liquidation proceedings, namely liquidation on petition and liquidation ordered ex officio.

The third chapter forms the basis of the whole thesis. It deals with the whole process of liquidation itself. It is conceived chronologically, so at the beginning the order of liquidation of the estate is described, together with the effects that the liquidation produces.

The following subchapter is devoted to the function of the liquidator. It defines the requirements necessary for the performance of this function, as well as how the function arises and ceases, what rights and obligations it has and how high the remuneration for its performance is.

The following subchapter is devoted to one of the basic components of liquidation, namely the assets that is monetized during liquidation. It also describes how the process of identifying the assets is carried out, how they are entered in the list of assets and how the assets are administered. In this section, I describe the four basic methods of monetisation and one special method, including the differences and, where relevant, the advantages or disadvantages of each method. The court commissioner may only deal with the proceeds of the realisation in the manner prescribed by law, which is also described in this part of the thesis.

The next subchapter deals with the second basic component of liquidation - liabilities and the filing of claims. It defines what is included in the liabilities of the liquidation estate, what form the application of a claim should take and what the consequences of its submission are.

Furthermore, the text deals with an issue that was hardly regulated at all in the previous legislation, while in the current legislation it is given quite a lot of space. It concerns the review of claims. I am dealing here with both forms of possible review, review at a hearing and review without a hearing. The subchapter also outlines the procedure to be followed by creditors if they consider that one of the claims should not be included in the liabilities.

The next subsection deals with the most important moment of the liquidation, towards which the entire liquidation is directed, namely the distribution of the proceeds among the registered creditors. If there is a part of the proceeds remaining after all the

claims have been satisfied, this residue is called the liquidation surplus, which is also dealt with in this subchapter.

The next subchapter of the liquidation of the estate deals with the procedure to be followed in the event that new assets come to light after the proceedings have been concluded. The last subchapter then deals with a rarely used institute, namely the cessation of liquidation, which is used in the case when the testator is found to be alive.

The last of the main chapters is a comparison of the current legislation and the legislation in force until 31st of December 2013, as well as the shortcomings of the current legislation. Here I will try to point out the fundamental differences that I see between the legal regulations. This chapter also deals with *de lege ferenda* considerations.

Použité zdroje

1. Literatura

- ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.
- SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.
- MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.

2. Právní předpisy

- **Zákony**
 - Zákon č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních
 - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
 - Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
 - Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
 - Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
 - Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku
 - Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
 - Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
 - Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
 - Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
 - Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
 - Zákon č. 254/2019 o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
- **Podzákoné právní předpisy**
 - Vyhláška č. 38/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
 - Vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky
 - Nařízení vlády 231/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích

3. Jiné právní zdroje

- **Komentáře**

- JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X.
- DÁVID, R., GRYGAR, J., KOKEŠ, M., KOVAŘÍK, Z., KŘEČEK, S., MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L., ZRŮST, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ISSN 2336-517X.
- SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.
- HRADIL, J., VALEŠOVÁ, R. *Zákon o veřejných dražbách: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X.
- TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 339, marg. č. 15.
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

- **Ostatní**

- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

4. **Judikatura**

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 785/2020
- Usnesení NS ze dne 25. 4. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2436/2011
- Usnesení NS ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1611/2013
- Usnesení NS sp. zn. 20 Cdo 4750/2008 ze dne 30. 11. 2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 04. 2018 sp. zn. 29 Co 80/2018
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 751/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2720/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 08. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2059/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4543/2018
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 84 Co 176/2020
- Nález Ústavního soudu IV.ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 2. 2012 sp. zn. 2 VSPH 59/2012-P3-12, KSPL 29 INS 7941/2011 2 VSPH 59/2012-P3-12

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 31. 03. 2014 sp. zn. 29 Cdo 3146/2011
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 6. 2016, č.j. 9 Co 652/2016-532

5. Ostatní

- Odborné články

- ŠEŠINA, Martin. Urychlení likvidace pozůstalosti. Ad Notam, 2015, č. 2
- HOLÍK, Luboš. K nařízení likvidace pozůstalosti. Ad Notam, 2017, č. 5
- FOLTAN, Drahomír. Jmenovat likvidačního správce či nikoliv. Ad Notam, 2018, č. 4
- HOZMAN, David. Dražba na návrh soudního komisaře. Komorní listy, 2014, č. 4
- KASÍKOVÁ, M. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví?. Ad Notam. 2011, č. 5
- FOLTAN, Drahomír. Rozvrhové usnesení v likvidaci pozůstalosti. Ad Notam, 2017, č. 3

- Internetové zdroje

- *Fórum NKČR* [online]. Dostupné z: <https://www.nkcr-forum.cz>